



Ocena programowa

Profil ogólnoakademicki

Raport Samooceny

---



Nazwa i siedziba uczelni prowadzącej oceniany kierunek studiów:

**Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej**

ul. Szczęśliwicka 40, 02-353 Warszawa

Nazwa ocenianego kierunku studiów: **psychologia**

1. Poziom studiów: jednolite studia magisterskie
2. Formy studiów: stacjonarne i niestacjonarne
3. Nazwa dyscypliny, do której został przyporządkowany kierunek: psychologia

## Efekty uczenia się zakładane dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu studiów

Efekty uczenia się dla kierunku psychologia określone zostały w programie studiów obowiązującym od roku akademickiego 2019/2020 i przyjęte Uchwałą nr 161/2019 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 16 maja 2019 roku w sprawie programu studiów na kierunku psychologia profil ogólnoakademicki.

### EFEKTY UCZENIA SIĘ

Odniesienie do uniwersalnej charakterystyki poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji		
Absolwent kierunku psychologia		Symbol efektu z PRK
<b>zna i rozumie:</b>	w pogłębiony sposób wybrane fakty, teorie, metody oraz złożone zależności między nimi, także w powiązaniu z innymi dziedzinami, różnorodne, złożone uwarunkowania i aksjologiczny kontekst prowadzonej działalności w zakresie psychologii;	P7U_W
<b>potrafi:</b>	wykonywać zadania oraz formułować i rozwiązywać problemy, z wykorzystaniem nowej wiedzy, także z innych dziedzin, samodzielnie planować własne uczenie się przez całe życie i ukierunkowywać innych w tym zakresie, komunikować się ze zróżnicowanymi kręgami odbiorców, odpowiednio uzasadniać stanowiska;	P7U_U
<b>jest gotów do:</b>	do tworzenia i rozwijania wzorów właściwego postępowania w środowisku pracy i życia, podejmowania inicjatyw, krytycznej oceny siebie oraz zespołów i organizacji, w których uczestniczy, przewodzenia grupie i ponoszenia odpowiedzialności za nią.	P7U_K

Odniesienie do charakterystyk drugiego stopnia		
Symbol efektu kierunkowego	EFEKTY KIERUNKOWE	Symbol efektu z charakterystyk drugiego stopnia
	<b>Absolwent kierunku psychologia</b>	
WIEDZA		
K_W01	ma rozszerzoną i pogłębioną wiedzę o miejscu psychologii w systemie nauk oraz o jej przedmiotowych i metodologicznych powiązaniach z innymi dyscyplinami naukowymi;	P7S_WG
K_W02	ma pogłębioną i uporządkowaną wiedzę o współczesnych kierunkach rozwoju psychologii, rozumie ich historyczne i kulturowe uwarunkowania;	P7S_WG
K_W03	ma pogłębioną i uporządkowaną wiedzę na temat teorii psychologicznych, zna główne szkoły, orientacje badawcze, strategie i metody badań w naukach społecznych;	P7S_WG
K_W04	ma pogłębioną wiedzę na temat przebiegu procesów psychicznych człowieka oraz rozwoju w cyklu życia w aspekcie biologicznym, psychologicznym i społecznym;	P7S_WG
K_W05	ma pogłębioną wiedzę o rodzajach więzi społecznych i rządzących nimi prawidłowościach, istotnych z punktu widzenia procesów psychicznych;	P7S_WG
K_W06	ma uporządkowaną wiedzę o celach, organizacji i funkcjonowaniu instytucji pomocowych, terapeutycznych, edukacyjnych, kulturalnych, wychowawczych i opiekuńczych, pogłębioną w wybranych zakresach;	P7S_WG
K_W07	rozumie procesy psychologiczne ważne dla zdrowia i jego ochrony oraz zna teoretyczne podstawy działań profilaktycznych i interwencyjnych w zakresie właściwym dla psychologii;	P7S_WG
K_W08	ma uporządkowaną wiedzę o patologiach i dysfunkcjach związanych ze sferą emocjonalną, osobowościową i zachowaniem człowieka, o zaburzeniach zdrowia psychicznego oraz ich biologicznych, społecznych i indywidualnych uwarunkowaniach;	P7S_WG
K_W09	zna i rozumie podstawowe pojęcia z zakresu ochrony własności intelektualnej i prawa autorskiego, zwłaszcza w odniesieniu do standardowych narzędzi wykorzystywanych w psychologii i podlegających takiej ochronie;	P7S_WK

K_W10	zna podstawowe zasady tworzenia i rozwoju różnych form przedsiębiorczości; zna psychologiczne aspekty funkcjonowania organizacji i wykonywania pracy zawodowej oraz wybrane zastosowania psychologii we wspieraniu indywidualnej przedsiębiorczości;	P7S_WK
K_W11	rozumie fundamentalne dylematy współczesnej cywilizacji;	P7S_WK
<b>UMIEJĘTNOŚCI</b>		
K_U01	posiada pogłębione umiejętności obserwowania, wyszukiwania i interpretowania informacji o zjawiskach psychologicznych i społecznych, z wykorzystaniem wiarygodnych źródeł oraz zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych;	P7S_UW
K_U02	potrafi, odpowiednio dobierając środki i metody, wykorzystywać i integrować wiedzę teoretyczną z zakresu psychologii oraz powiązanych z nią dyscyplin w celu analizy i innowacyjnego rozwiązywania złożonych problemów, z zachowaniem przyjętych w psychologii standardów;	P7S_UW
K_U03	posiada rozwinięte umiejętności badawcze: formułuje problemy badawcze, dobiera adekwatne metody i techniki oraz opracowuje nowe i modyfikuje istniejące narzędzia badawcze; opracowuje, interpretuje i prezentuje wyniki badań, wyciąga wnioski, wskazuje kierunki dalszych badań w obrębie wybranej subdyscypliny psychologii;	P7S_UW
K_U04	posiada umiejętność opracowania diagnozy psychologicznej: w zakresie zachowania, osobowości, różnic indywidualnych, emocji, motywacji i funkcji poznawczych oraz zaburzeń zdrowia psychicznego;	P7S_UW
K_U05	posiada umiejętność przygotowania, zgodnie z przyjętymi w psychologii standardami, wystąpień ustnych i prac pisemnych;	P7S_UW
K_U06	potrafi sprawnie porozumiewać się z otoczeniem z wykorzystaniem naukowej terminologii oraz różnych kanałów i technik komunikacyjnych, jak również prowadzić debatę na tematy specjalistyczne;	P7S_UK
K_U07	posługuje się językiem obcym na poziomie B2+ Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego, w tym terminologią z zakresu psychologii;	P7S_UK
K_U08	potrafi kierować pracą zespołu oraz współdziałać z innymi osobami w ramach prac zespołowych; posiada umiejętności potrzebne do przeprowadzenia rozmowy psychologicznej i psychologicznej pracy z grupą;	P7S_UO

K_U09	potrafi samodzielnie planować i realizować własne uczenie się przez całe życie i ukierunkowywać innych w tym zakresie;	P7S_UU
<b>KOMPETENCJE SPOŁECZNE</b>		
K_K01	jest gotów do krytycznej oceny odbieranych treści; docenia znaczenie wiedzy psychologicznej dla wspierania rozwoju jednostki i kształtowania więzi w środowiskach społecznych; ma pozytywne nastawienie do nabywania wiedzy z zakresu psychologii i budowania warsztatu pracy oraz zasięgania opinii ekspertów w przypadku trudności z samodzielnym rozwiązaniem problemu;	P7S_KK
K_K02	jest gotów do podejmowania wyzwań zawodowych i osobistych; rozumie potrzebę ciągłego rozwoju oraz uczenia się przez całe życie; wykazuje aktywność i przedsiębiorczość oraz angażuje się we współpracę na rzecz środowiska społecznego;	P7S_KO
K_K03	jest przekonany o konieczności zachowania się w sposób profesjonalny, z zachowaniem zasad kultury osobistej i przestrzegania zasad etyki zawodowej; dostrzega i formułuje problemy moralne i dylematy etyczne związane z własną i cudzą pracą;	P7S_KR
K_K04	odznacza się odpowiedzialnością za przygotowanie do pracy, podejmowane decyzje, prowadzone działania oraz ich skutki; czuje się odpowiedzialny wobec ludzi, dla których dobra stara się działać oraz prezentuje taką postawę w środowisku specjalistów;	P7S_KR
K_K05	rozumie specyfikę kontaktu z drugim człowiekiem w sytuacji pomagania i jest wrażliwy na znaczenie relacji interpersonalnej w kontakcie psychologicznym.	P7S_KR

## Skład zespołu przygotowującego raport samooceny

Imię i nazwisko	Tytuł lub stopień naukowy/stanowisko/funkcja pełniona w uczelni
Paweł Bronowski	dr hab./profesor APS/dyrektor Instytutu Psychologii
Ewa Witkowska	dr/adiunkt/wicedyrektor Instytutu Psychologii
Agnieszka Bieńkowska	dr/adiunkt/dyrektor studiów
Irena Jelonkiewicz-Sterianos	dr hab./profesor APS/kierownik Katedry Psychoterapii i Poradnictwa Psychologicznego
Jan Czesław Czała	profesor dr hab./profesor
Joanna Rajchert	dr/adiunkt/kierownik Zakładu Psychologii Rozwoju i Wychowania
Dawid Ścigała	dr/adiunkt/kierownik Zakładu Psychologii Osobowości
Małgorzata Gawron	sekretarka Instytutu Psychologii

## Spis treści

<u>Efekty uczenia się zakładane dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu studiów</u>	2
<u>Skład zespołu przygotowującego raport samooceny</u>	6
<u>Prezentacja uczelni</u>	8
<b><u>Część I. Samoocena uczelni w zakresie spełniania szczegółowych kryteriów oceny programowej na kierunku studiów o profilu ogólnoakademickim</u></b>	<b>9</b>
<u>Kryterium 1. Konstrukcja programu studiów: koncepcja, cele kształcenia i efekty uczenia się</u>	9
<u>Kryterium 2. Realizacja programu studiów: treści programowe, harmonogram realizacji programu studiów oraz formy i organizacja zajęć, metody kształcenia, praktyki zawodowe, organizacja procesu nauczania i uczenia się</u>	15
<u>Kryterium 3. Przyjęcie na studia, weryfikacja osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się, zaliczanie poszczególnych semestrów i lat oraz dyplomowanie</u>	22
<u>Kryterium 4. Kompetencje, doświadczenie, kwalifikacje i liczebność kadry prowadzącej kształcenie oraz rozwój i doskonalenie kadry</u>	28
<u>Kryterium 5. Infrastruktura i zasoby edukacyjne wykorzystywane w realizacji programu studiów oraz ich doskonalenie</u>	34
<u>Kryterium 6. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w konstruowaniu, realizacji i doskonaleniu programu studiów oraz jej wpływ na rozwój kierunku</u>	39
<u>Kryterium 7. Warunki i sposoby podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku</u>	43
<u>Kryterium 8. Wsparcie studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy oraz rozwój i doskonalenie form wsparcia</u>	47
<u>Kryterium 9. Publiczny dostęp do informacji o programie studiów, warunkach jego realizacji i osiągniętych rezultatach</u>	53
<u>Kryterium 10. Polityka jakości, projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie, przegląd i doskonalenie programu studiów</u>	55
<b><u>Część II. Perspektywy rozwoju kierunku studiów</u></b>	<b>62</b>
<b><u>Część III. Załączniki</u></b>	<b>64</b>
<u>Załącznik nr 1. Zestawienia dotyczące ocenianego kierunku studiów</u>	
<u>Załącznik nr 2. Wykaz materiałów uzupełniających</u>	

## Prezentacja uczelni

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie to uczelnia o prawie stuletniej tradycji, powstała z inicjatywy i dzięki staraniom Marii Grzegorzewskiej w 1922 roku, kiedy to Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podjęło decyzję o połączeniu Państwowego Seminarium Pedagogiki Specjalnej oraz Instytutu Fonetycznego im. Jana Siostrzyńskiego, powołując Państwowy Instytut Pedagogiki Specjalnej (PIPS). Misją Akademii jest przygotowanie specjalistów wykonujących zawody zaufania publicznego, w tym zawód psychologa, w duchu poszanowania godności człowieka - niezależnie od stopnia jego sprawności, z troską o przestrzeganie praw człowieka, zrozumienia i akceptacji dla odmienności, traktowania niepełnosprawności jako niezbywalnego elementu ludzkiej kondycji oraz włączania osób z niepełnosprawnościami jako równoprawnych obywateli w życie społeczeństwa. Obecnie na wszystkich kierunkach APS, na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, studiuje blisko 6000 studentów. Uczelnia prowadzi także wiele studiów podyplomowych, w tym kwalifikacyjnych. W ramach programu Erasmus+ APS utrzymuje kontakty z 48 uczelniami zagranicznymi. Jednostki Uczelni aktywnie uczestniczą w realizacji przedsięwzięć badawczych z zakresu pedagogiki, pedagogiki specjalnej, psychologii, socjologii.

Intencją Akademii jest wykształcenie świątłych i twórczych profesjonalistów, dbających zarówno o rozwijanie własnej osobowości, zamiłowań naukowych i zawodowych umiejętności praktycznych, jak i troszczących się o wszechstronny rozwój osób i środowisk, na rzecz których będą pracować.

Jako ośrodek akademicki APS ma ambicje wzbogacania swego potencjału badawczego i dydaktycznego, rozwijania nurtów badań podstawowych i aplikacyjnych oraz doskonalenia warsztatu dydaktycznego. Uczelnia pełni również służebną rolę wobec środowiska lokalnego, poszerzając systematycznie wachlarz usług edukacyjnych i terapeutycznych, oferowanych zarówno przez nauczycieli akademickich, jak i studentów – wolontariuszy. W perspektywie Akademia aspiruje do roli centrum wymiany myśli i idei w zakresie nauk społecznych, zorientowanych na profesjonalne wspieranie ludzi z różnego rodzaju trudnościami, wynikającymi ze stanu zdrowia i sytuacji społecznej.

Od roku akademickiego 2006/2007 APS ma pełne uprawnienia akademickie do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego w dyscyplinie pedagogika. W roku 2016 Akademia uzyskała prawo do nadawania stopnia doktora w dyscyplinie psychologia. W roku akademickim 2017/2018 uruchomione zostały Interdyscyplinarne Studia w zakresie Psychologii i Socjologii, a w roku 2019/2020 rozpoczęła działalność Szkoła Doktorska. Od roku 2019 w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej działa Rada Dyscypliny Psychologia, która jest ciałem opiniotawczo-doradczym Rektora. Główną funkcją Rady jest wspieranie Rektora w wyznaczaniu polityki naukowej i kierunku rozwoju dyscypliny.



## **Część I. Samoocena uczelni w zakresie spełniania szczegółowych kryteriów oceny programowej na kierunku studiów o profilu ogólnoakademickim**

### **Kryterium 1. Konstrukcja programu studiów: koncepcja, cele kształcenia i efekty uczenia się**

Instytut Psychologii (wtedy Instytut Psychologii Stosowanej) został utworzony w APS w roku 2006, a rozpoczął działalność dydaktyczną na kierunku psychologia w roku akademickim 2008/2009. Jego poprzednikiem był, działający w Akademii od roku 1971, Zakład Nauk Psychologicznych przekształcony następnie w 1987 roku w Zakład Psychologii. Od roku akademickiego 1993/1994 funkcjonował on już jako Katedra Psychologii. W jej skład wchodziły: Zakład Podstaw Psychologii oraz Zakład Psychologii Klinicznej. Do roku 2019 Instytut Psychologii wchodził w skład Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych, a po likwidacji Wydziału, w związku ze zmianami organizacyjnymi określonymi w nowym Statucie Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej przyjętym Uchwałą nr 167/2019 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 16 maja 2019 roku, Instytut stanowi samodzielną jednostkę Uczelni.

W Instytucie Psychologii zatrudnionych jest na pełnym etacie 57 pracowników badawczo - dydaktycznych i dydaktycznych. Obecnie w Instytucie działa osiem katedr i zakładów: Katedra Biologicznych Podstaw Zachowania, Zakład Metodologii Badań Psychologicznych, Katedra Psychoterapii i Poradnictwa Psychologicznego, Zakład Psychologii Społecznej, Zakład Psychologii Osobowości, Zakład Psychologii Rozwoju i Wychowania, Zakład Psychologii Klinicznej Dzieci i Młodzieży i Zakład Psychologii Klinicznej Człowieka Dorosłego. W ramach Instytutu działa Pracownia Testów Psychologicznych oraz Pracownia Psychofizjologii. Z inicjatywy pracowników Instytutu w roku 2013 utworzona została Akademicka Poradnia Psychologiczna dla Studentów. Od roku 2013 Instytut współpracuje z samopomocową Grupą Wsparcia Osób z Doświadczeniem Kryzysu Psychicznego TROP.

Pracownicy Instytutu wykorzystują wyniki swoich prac naukowych i doświadczenie praktyczne w działaniach dydaktycznych oraz kontaktach ze środowiskiem lokalnym. Utrzymywana jest współpraca z organizacjami pozarządowymi, ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, placówkami medycznymi, ośrodkami pomocy społecznej, szkołami i jednostkami samorządu. Instytut jest zaangażowany również we współpracę międzynarodową w ramach europejskich badawczych programów wieloośrodkowych oraz utrzymuje kontakty z polskimi i zagranicznymi ośrodkami akademickimi. Pracownicy Instytutu są zaangażowani w przygotowywanie i prowadzenie studiów podyplomowych w APS związanych z psychologią.

Badania naukowe prowadzone w Instytucie ogniskują się głównie wokół psychologicznych mechanizmów zaburzeń psychicznych, psychologicznych aspektów zachowań agresywnych, funkcjonowania osób chorujących psychicznie i metod ich wspierania, zdrowia psychicznego oraz problematyki uzależnień.

Instytut Psychologii odpowiada za prowadzenie zajęć dydaktycznych na kierunku psychologia. Realizację procesu kształcenia na kierunku psychologia monitoruje i wspiera Dyrektor studiów. W zakresie obowiązków Dyrektora studiów jest również podejmowanie decyzji dotyczących indywidualnych spraw studentów kierunku psychologia związanych z procesem studiowania.

Na jednolitych magisterskich studiach na kierunku psychologia w formie stacjonarnej i niestacjonarnej studiuje ponad siedmiuset studentów. W ramach studiów prowadzone są trzy specjalności: Psychologia Kliniczna, Psychologia Wspierania Rozwoju i Kształcenia oraz Stosowana Psychologia Społeczna. Przy Instytucie Psychologii działają liczne studenckie koła naukowe: KN Psychologii Klinicznej i Psychoterapii „APSI”, KN Seksuologii, KN Psychologii Traumatycznej i KN Psychologii „Synergia”.

#### **Związek koncepcji kształcenia z misją i strategią rozwoju APS**

Koncepcja kształcenia na kierunku psychologia ściśle nawiązuje do głównych założeń programowych Uczelni. Łączą się one z ideami humanistycznymi wyznaczającymi sposób postrzegania i wspierania

osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej wynikającej między innymi z niepełnosprawności, problemów ze zdrowiem psychicznym lub trudności rozwojowych. Do najważniejszych wartości wpływających na kształt koncepcji kształcenia należy zaliczyć przede wszystkim szacunek, poszanowanie godności, partnerstwo w relacjach z takimi osobami oraz koncentrację na ich zasobach i możliwościach. Koncepcja kształcenia jest w pełni zgodna z wymaganiami określonymi we właściwych regulacjach prawnych – ogólnopolskich i uczelnianych, a także pozostaje w ścisłym związku z samą misją APS określoną Uchwałą nr 5A/08-09 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 24 września 2008 roku, Strategią rozwoju APS na lata 2012-2020 przyjętą uchwałą nr 181/11-12 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 19 września 2012 roku oraz Strategią Rozwoju Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych na lata 2016-2020 przyjętą Uchwałą nr 11/2016 Rady Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych z dnia 21 grudnia 2016 roku.

W ramach kształcenia nacisk kładziony jest na szacunek dla różnorodności i odmienności oczekiwań i postaw życiowych przejawianych przez osoby, z którymi pracować będą po ukończeniu studiów i uzyskaniu dyplomu absolwenci kierunku psychologia. Program studiów został więc stworzony z jednej strony w nawiązaniu do tych generalnych zasad, z drugiej - pozostaje w ścisłym związku z nowoczesnym stanem wiedzy w dziedzinie psychologii. Jest modyfikowany zarówno w nawiązaniu do aktualnych trendów w kształceniu studentów psychologii, jak i prowadzonych badań naukowych. Duże znaczenie przykładają się również do wspierania aktywności studentów w kontekście ich rozwoju zarówno naukowego (studenckie koła naukowe, udział w projektach badawczych prowadzonych przez pracowników Instytutu) jak i praktycznego (współpraca ze środowiskiem zewnętrznym, wolontariaty, nacisk na zapewnienie kontaktu z osobami, z którymi studenci będą pracować po ukończeniu studiów np. osoby chorujące psychicznie lub somatycznie, z niepełnosprawnością). Przykładem tego rodzaju działań może być jeden z realizowanych przez studentów przedmiotów fakultatywnych „Aktywność samopomocowa osób chorujących psychicznie” - przygotowany i współprowadzony przez osoby z doświadczeniem choroby (byłych pacjentów).

Zaprezentowane powyżej ogólne założenia koncepcji kształcenia ściśle współgrają z misją i strategią Uczelni. Koncentrują się na humanistycznym i partnerskim podejściu do osób, z którymi pracować będą absolwenci kierunku psychologia. W kształceniu studentów przygotowujących się do pełnienia zawodu zaufania społecznego ważne staje się nie tylko uzyskanie odpowiedniej merytorycznej wiedzy, ale również obudzenie wrażliwości wobec osób chorych, pokrzywdzonych, wykluczonych czy dyskryminowanych społecznie.

Kolejnym kluczowym elementem koncepcji kształcenia, ściśle korespondującym z misją uczelni, jest powiązanie procesu dydaktycznego z prowadzonymi w Instytucie badaniami naukowymi. Ważnym elementem jest również wspieranie procesu szeroko rozumianego rozwoju osobistego studentów i zapewnienie im możliwości stałego doskonalenia. W procesie kształcenia chodzi więc o to, aby z jednej strony student psychologii uzyskał solidną wiedzę i umiejętności w oparciu o aktualny dorobek naukowy psychologii, z drugiej zaś by wdrażał je w życie w oparciu o zasady szacunku i partnerskich postaw wobec swoich przyszłych klientów.

### **Wykaz prowadzonych specjalności**

W ramach studiów na kierunku psychologia studenci mają do wyboru jedną z trzech specjalności: psychologię kliniczną, stosowaną psychologię społeczną oraz psychologię wspierania rozwoju i kształcenia. Wybór specjalności, dokonywany pod koniec II roku studiów, oparty jest na solidnej wiedzy uzyskanej podczas pierwszych lat studiowania. Wybór ten poprzedza realizacja przez studentów przedmiotu w formie wykładu „Specjalności psychologiczne w praktyce”. Przedmiot jest prowadzony przy współudziale psychologów praktyków z ośrodków związanych z poszczególnymi specjalnościami (w skład tego zespołu wykładowców wchodzi również absolwenci kierunku psychologia w APS). Kwalifikacja na specjalności odbywa się na podstawie testu obejmującego wiedzę z wykładu oraz

literatury dotyczącej poszczególnych specjalności. Poniżej zaprezentowano charakterystyki wszystkich trzech specjalności.

### Psychologia Kliniczna

Celem tej specjalności jest kształtowanie, wzmacnianie i poszerzanie psychologicznych kompetencji oraz budowanie wiedzy niezbędnej do pracy z osobą cierpiącą i jej rodziną. Specjalność przygotowuje do pracy z osobą (dzieckiem lub dorosłym) z zaburzeniami psychicznymi, neurologicznymi, somatycznymi lub znajdującą się w stanie kryzysu psychicznego. Student poznaje zasady przeprowadzania diagnozy psychologicznej oraz stosowania niektórych form pomocy psychologicznej. Student nabywa także umiejętności związane z promocją zdrowia psychicznego – dotyczące programów pracy z rodzicami, ze szkołami i uczelniami wyższymi, z zakładami pracy – zgodnie z zapisami dokumentu *European Pact for Mental Health and Well-being* (Bruksela, 13.06. 2008).

Psycholog po specjalności klinicznej będzie miał możliwość prowadzenia promocji zdrowia psychicznego, poradnictwa psychologicznego dla dzieci i dorosłych, interwencji kryzysowej oraz psychoterapii. Specjalność przygotowuje do pracy na stanowisku psychologa, diagnosty i terapeuty w placówkach leczenia zaburzeń psychicznych, neurologicznych, pediatrycznych, szpitalach ogólnych i specjalistycznych, placówkach leczenia uzależnień. Po ukończeniu studiów absolwent będzie rozwijać swoje kwalifikacje w ramach szkolenia specjalizacyjnego z zakresu psychologii klinicznej i psychoterapii.

### Psychologia Wspierania Rozwoju i Kształcenia

Celem tej specjalności jest kształtowanie umiejętności wspierania rozwoju i edukacji, doskonalenia umiejętności osobistych i zawodowych oraz wzmacnianie psychologicznych kompetencji niezbędnych do pracy z jednostką i grupą w różnych środowiskach społecznych – ze szczególnym uwzględnieniem rodziny i szkoły. Specjalność przygotowuje do pracy z dzieckiem (także najmłodszym), młodzieżą i człowiekiem dorosłym (również w okresie senioralnym). Absolwent tej specjalności będzie znał metody diagnozowania możliwości i potrzeb rozwojowych, metody i techniki pracy psychologicznej z osobami, które chcą wykorzystać swoje szanse rozwojowe w życiu osobistym i zawodowym. Będzie też znał zasady planowania i prowadzenia konsultacji, poradnictwa, doradztwa i szkoleń oraz sposoby ewaluacji podejmowanych oddziaływań psychoedukacyjnych i wspierających. Specjalność przygotowuje zarówno do pracy badawczej, jak i do bezpośredniej pracy z dziećmi, młodzieżą, osobami dorosłymi. Absolwent tej specjalności może więc pracować w poradniach rodzinnych, poradniach psychologicznych, domach dziecka, świetlicach socjoterapeutycznych, przedszkolach i szkołach. Zatrudnienie może znaleźć również w instytucjach doradztwa zawodowego, będzie również mógł prowadzić działalność coachingową. Specjalność kładzie nacisk także na budowanie kompetencji wielokulturowych, tak ważnych we współczesnym świecie.

### Stosowana Psychologia Społeczna

W trakcie realizacji tej interdyscyplinarnej specjalności studenci zdobywają wiedzę z zakresu psychologii społecznej i środowiskowej, psychologii międzykulturowej, socjologii, geografii społecznej, nauk politycznych i antropologii kulturowej. Kształtują umiejętności tworzenia więzi społecznych w środowisku lokalnym, animowania przedsiębiorczości społecznej oraz zapobiegania zjawiskom patologii społecznej (agresji, uprzedzeniom, różnym formom wykluczenia). Uczą się rozpoznawania potrzeb mieszkańców osiedla, wsi, gminy, dzielnicy, budowania zaufania, więzi interpersonalnych, poczucia tożsamości, animowania aktywności obywatelskiej i wspierania rozwoju przedsiębiorczości społecznej. Uczestnicy poznają metodykę kształcenia umiejętności społecznych i obywatelskich, prowadzenia szkoleń i warsztatów, a także sposoby monitorowania zmian społecznych oraz ewaluacji podejmowanych inicjatyw i programów społecznych. Absolwent specjalności będzie miał szansę zatrudnienia w instytucjach i organizacjach rządowych, samorządowych, pozarządowych, biznesie, mediach.

### **Związek kształcenia z prowadzoną działalnością naukową**

Realizowana przez Instytut koncepcja kształcenia wiąże się z rozwojem dyscypliny naukowej, jaką jest psychologia i badaniami w jej obszarze. Pracownicy Instytutu są zaangażowani w projekty badawcze realizowane na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym. W latach objętych sprawozdaniem (2015-2020) uzyskali 66 grantów naukowych (zewnętrznych i wewnętrznych). Przygotowali 472 publikacji naukowych (dokładniejsze dane znajdują się w dalszej części raportu). Warto dodać, że współautorami publikacji są również studenci i doktoranci, którzy wchodzi w skład zespołów realizujących projekty naukowe.

Analiza tematyki projektów naukowych prowadzonych przez pracowników Instytutu (w kontekście przydatności do zajęć dydaktycznych i związków z poszczególnymi specjalnościami) pokazuje główne kierunki:

- psychologia kliniczna:

dobrostan psychiczny dzieci i młodzieży, problematyka ADHD, funkcjonowanie osób niepełnosprawnych, niepełnosprawność i choroby u dziecka, zdrowie psychiczne osób przewlekle chorych somatycznie, proces zdrowienia osób chorujących psychicznie, zasoby osób z doświadczeniem chorób psychicznych, środowiskowe systemy rehabilitacji i wsparcia w procesie zdrowienia, doświadczenia po traumie, psychoterapia, problematyka uzależnień, w tym uzależnień behawioralnych;

- psychologia wspierania rozwoju i kształcenia:

promocja zdrowia psychicznego i postaw prozdrowotnych, czynniki kształtujące emocjonalne i behawioralne reakcje na wykluczenie, socjalizacyjne uwarunkowania agresji interpersonalnej, wsparcie psychologiczne dzieci z populacji marginalizowanych, rodzinne uwarunkowania umiejętności i kompetencji społecznych oraz ich kształtowanie i rozwijanie, wartości i motywacje wśród młodzieży i młodych dorosłych, kulturowe determinanty zachowań prospołecznych;

- stosowana psychologia społeczna:

uwarunkowania i korelaty agresji, społeczne uwarunkowania poczucia szczęścia, zagrożenia tożsamości płci, przetwarzanie informacji społecznych, psychologiczne wyznaczniki wypalenia zawodowego i zaangażowania w pracy.

Lista projektów naukowych realizowanych w okresie objętym sprawozdaniem znajduje się w załączniku A (załączniki oznaczone literami w wersji elektronicznej znajdują się w osobnym katalogu oznaczonym jako „Załącznik nr 2. Materiały uzupełniające”). Przykłady wykorzystania wyników badań naukowych w prowadzonych zajęciach dydaktycznych umieszczono w załączniku B.

W koncepcji kształcenia dużą wagę przywiązuje się do zdobycia przez studentów kompetencji w zakresie prowadzenia badań naukowych. Odbywa się to w ramach zajęć związanych z metodologią badań psychologicznych, statystyką oraz przygotowaniem prac empirycznych i seminariów dyplomowych. Działalność naukowa studentów jest wspierana również poprzez studenckie koła naukowe prowadzące własne projekty. Ich wyniki są prezentowane na ogólnopolskich konferencjach naukowych oraz corocznie organizowanych w APS konferencjach poszczególnych kół naukowych. Studenci są zaangażowani również w projekty badawcze uczestnicząc aktywnie w ich realizacji. Biorą udział w działaniach Pracowni Psychofizjologii uczestnicząc w prowadzeniu badań z wykorzystaniem specjalistycznej aparatury. Listę przykładowych projektów naukowych, w których uczestniczą studenci, zawiera załącznik C.

**Zgodność koncepcji kształcenia z potrzebami otoczenia społeczno-gospodarczego oraz rynku pracy, rola i znaczenie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie opracowania koncepcji kształcenia i jej doskonalenia**

Jednym z ważnych elementów koncepcji kształcenia jest również współpraca Instytutu Psychologii z interesariuszami zewnętrznymi. Z wieloma placówkami nawiązano stałą wieloletnią współpracę. Wiąże się ona również z wolontariackim zaangażowaniem studentów w ich działalność. Warto wspomnieć, że

w wielu przypadkach wolontariusze ci, po uzyskaniu dyplomu ukończenia studiów, podejmują w nich zatrudnienie. Przykładem takiej drogi zawodowej może być współpraca z Oddziałem Dziennym Instytutu Psychiatrii i Neurologii oraz Bródnowskim Stowarzyszeniem Przyjaciół i Rodzin Osób z Zaburzeniami Psychicznymi POMOST.

### **Absolwent kierunku psychologia i jego miejsca zatrudnienia**

Absolwenci studiów na kierunku psychologia w Akademii Pedagogiki Specjalnej otrzymują tytuł magistra psychologii i są uprawnieni do pracy na stanowisku psychologa we wszystkich placówkach, w których zatrudniani są psychologowie (między innymi: szpitale, zakłady wychowawcze i opiekuńcze, poradnie psychologiczne, gabinety prywatne, przedszkola, szkoły, uczelnie, media, policja, sądownictwo, więziennictwo, wojsko, instytucje rządowe, samorządowe i pozarządowe, przedsiębiorstwa, organizacje biznesowe i społeczne). Absolwenci posiadają wiedzę w zakresie badań i teorii wyjaśniających zachowanie człowieka i grup społecznych oraz umiejętności stosowania narzędzi diagnozy psychologicznej, metod poradnictwa, interwencji kryzysowej, metod promocji zdrowia psychicznego, elementów psychoterapii. Będą potrafili udzielać profesjonalnego wsparcia w procesie rozwoju i funkcjonowania człowieka na wszystkich etapach życia. Będą przygotowani do prowadzenia badań empirycznych w zakresie psychologii klinicznej, rozwojowej, wychowawczej, psychologii społecznej, psychologii międzykulturowej, psychologii pracy i organizacji. Ważną kompetencją absolwentów kierunku psychologia w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej będzie ich wrażliwość na problematykę zdrowia i choroby, zagadnienia marginalizacji i wyrównywania szans rozwojowych, problemy społeczne i międzykulturowe.

Oprócz kompetencji zawodowych, duży nacisk w programach nauczania położony jest na tak zwane kompetencje miękkie oraz biegłe opanowanie specjalistycznego języka obcego (najczęściej angielskiego na poziomie B2+), pozwalające podjąć pracę w środowisku międzynarodowym. Sylwetki absolwentów specjalności oferowanych w ramach kierunku psychologia przedstawiono w programie studiów.

### **Cechy wyróżniające koncepcję kształcenia oraz wykorzystanie wzorców krajowych lub międzynarodowych**

Wskazując specyfikę koncepcji kształcenia na kierunku psychologia profil ogólnoakademicki, warto wskazać, że:

- podstawowym elementem, ściśle współgrającym z misją Uczelni, jest nacisk kładziony w procesie dydaktycznym na humanistyczne i partnerskie podejście do osób, z którymi pracować będą absolwenci kierunku,
- wiedza przekazywana w toku tego procesu ściśle nawiązuje do aktualnych ustaleń naukowych z dziedziny psychologii oraz nauk humanistycznych, społecznych i biologicznych,
- kształcenie jest zorientowane również na wzmacnianie kreatywności i rozwoju osobistego studentów, ich umiejętności interpersonalnych oraz wartości osobistych; w jego trakcie przywiązuje się duże znaczenie do kształtowania postaw obywatelskich, poszanowania praw człowieka i odmienności różnych grup społecznych oraz akceptacji ich zróżnicowanych potrzeb i oczekiwań,
- program studiów zapewnia wykształcenie ogólnoakademickie przygotowując studentów do aktywności naukowej kładąc zarazem duży nacisk na ich umiejętności praktyczne,
- duże znaczenie przywiązywane jest do wykorzystywania w procesie dydaktycznym rezultatów prac naukowych prowadzonych w Instytucie,
- kształcenie na kierunku jest wynikiem aktualnej wiedzy psychologicznej, kontaktów z instytucjami zewnętrznymi, aktualnych trendów w naukach społecznych i humanistycznych oraz kreatywności pracowników i studentów w zakresie prowadzonych badań i procesu dydaktycznego,
- w ramach procesu dydaktycznego podkreśla się znaczenie kwestii związanych z interdyscyplinarnością podejmowanych badań naukowych jak i praktyki psychologicznej w

kontekście współpracy z przedstawicielami innych kierunków naukowych, w szczególności nauk społecznych i medycznych.

Program studiów bazuje więc na założeniach ideowych uczelni, aktualnej wiedzy, kreatywności kadry oraz studentów, opinii interesariuszy zewnętrznych oraz nowych prądach płynących z polskich i zagranicznych ośrodków akademickich. Należy zaznaczyć, że okresowa ocena i modyfikacja programu studiów w Instytucie Psychologii dokonywana jest regularnie. Program podlega korektom związanym z nowymi ustaleniami naukowymi w dyscyplinie psychologia, potrzebami środowiska zewnętrznego oraz zmieniającymi się trendami na rynku pracy. Ostatnie tego rodzaju modyfikacje nastąpiły w roku 2019 i dotyczyły przede wszystkim specjalności „Psychologia Wspierania Rozwoju i Kształcenia”. Były one związane przede wszystkim z oczekiwaniami rynku pracy i nowymi elementami takimi jak na przykład zyskujące na znaczeniu idee kształcenia w całym cyklu życia (*Lifelong Learning*).

### **Kluczowe kierunkowe efekty uczenia się, ich związek z koncepcją, poziomem oraz profilem studiów, a także z dyscypliną psychologia**

Efekty uczenia się obowiązujące obecnie na kierunku psychologia zostały określone w programie studiów obowiązującym od roku akademickiego 2019/2020 i przyjęte Uchwałą nr 161/2019 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 16 maja 2019 roku w sprawie programu studiów na kierunku psychologia profil ogólnoakademicki. Kluczowe efekty uczenia się są w całości związane z dyscypliną psychologia. Dotyczą one:

- nabycia wiedzy z zakresu podstawowych dyscyplin psychologii,
- nabycia rozszerzonej wiedzy z zakresu poszczególnych działów psychologii,
- mechanizmów psychologicznych rozwoju i funkcjonowania człowieka,
- umiejętności i wiedzy z zakresu diagnozy psychologicznej,
- rozumienia specyfiki zaburzeń mechanizmów funkcjonowania człowieka,
- podejmowania interwencji psychologicznej,
- zasad etycznych związanych z wykonywaniem zawodu psychologa,
- umiejętności prowadzenia badań naukowych,
- umiejętności językowych na poziomie co najmniej B2+.

## **Kryterium 2. Realizacja programu studiów: treści programowe, harmonogram realizacji programu studiów oraz formy i organizacja zajęć, metody kształcenia, praktyki zawodowe, organizacja procesu nauczania i uczenia się**

### **Program studiów**

Program studiów dla obu form: stacjonarnej i niestacjonarnej, obowiązujący od roku akademickiego 2019/2020, został zatwierdzony Uchwałą nr 161/2019 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 16 maja 2019 roku w sprawie programu studiów na kierunku psychologia profil ogólnoakademicki. Modyfikacje programu studiów (związane z uzupełnieniem kodów przedmiotów w planach studiów) zatwierdzone zostały Uchwałą nr 199/2019 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 24 września 2019 roku w sprawie zmiany niektórych uchwał Senatu APS dotyczących programów studiów na kierunkach: interdyscyplinarne studia nad dzieciństwem i prawami dziecka, psychologia profil ogólnoakademicki, praca socjalna profil praktyczny, socjologia profil ogólnoakademicki, interdyscyplinarne studia nad niepełnosprawnością profil ogólnoakademicki, pedagogika specjalna o profilu ogólnoakademickim, pedagogika o profilu ogólnoakademickim, edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych o profilu ogólnoakademickim, pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna o profilu ogólnoakademickim.

Program studiów na kierunku psychologia profil ogólnoakademicki umożliwia studentom osiągnięcie wszystkich zakładanych efektów uczenia się określonych w Polskiej Ramie Kwalifikacji – poziom 7 (i uzyskiwanie kwalifikacji właściwych dla danego poziomu), jak również osiągnięcie efektów opisanych w charakterystykach drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomach 6–8 Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Jednolite studia magisterskie trwają 5 lat (10 semestrów) i pozwalają uzyskać 304 punkty ECTS w trakcie 2880 godzin (studia stacjonarne) i 1947 godzin (studia niestacjonarne). Studia kończą się egzaminem dyplomowym i uzyskaniem tytułu zawodowego magistra.

Program studiów na kierunku psychologia jest analogiczny na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych (na studiach niestacjonarnych nie ma jedynie zajęć z wychowania fizycznego). Obejmuje przedmioty fundamentalne realizowane przez wszystkich studentów w kolejnych latach nauki, przedmioty specjalnościowe realizowane od III roku studiów, praktyki zawodowe na III i IV roku studiów (łącznie 160 godzin) i blok zajęć fakultatywnych (łącznie 90 godzin na studiach stacjonarnych i 60 godzin na studiach niestacjonarnych) wybieranych przez studentów z corocznie przygotowywanej oferty. Na studiach niestacjonarnych, w porównaniu ze stacjonarnymi, realizowana jest mniejsza liczba godzin kontaktowych z prowadzącym; zajęcia odbywają się podczas weekendów.

Do przedmiotów fundamentalnych zaliczono również grupę zajęć ogólnych niezwiązanych ściśle z dyscypliną psychologia. Obejmuje ona zajęcia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy (metody i procedury gwarantujące zachowanie bezpieczeństwa i higieny pracy, zachowania w sytuacjach zagrożeń oraz ochrona przed zagrożeniami), przygotowania do studiowania w grupie, technologii informacyjnej (zaawansowane metody wyszukiwania informacji w sieci Internet, programy biurowe i aplikacje internetowe i ich praktyczne wykorzystywanie do prezentacji wyników badań oraz tworzenia własnego instrumentarium metodycznego), przedsiębiorczości, jak również zajęcia z wychowania fizycznego. Wszystkich studentów obowiązują praktyczne zajęcia z pierwszej pomocy przedmedycznej, w ramach których uczą się udzielania pomocy osobom poszkodowanym.

Kompetencje językowe studentów są rozwijane w trakcie lektoratów obejmujących 4 semestry nauki. Lektoraty pogłębiają znajomość struktur gramatycznych, wzbogacają słownictwo, a przede wszystkim wprowadzają w terminologię obcojęzyczną z zakresu psychologii. Prowadzą do osiągnięcia kompetencji językowych na poziomie B2+. Znajomość terminologii z zakresu psychologii jest doskonała poprzez realizację przedmiotu w formie ćwiczeń „Analiza tekstu naukowego” (na II roku), fakultetów obcojęzycznych (konwersatorium) przewidzianym w planie studiów na III roku. W nauczaniu języka angielskiego niewątpliwie użyteczne dla lektorów i studentów są specjalnie

opracowane w APS, w Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, podręczniki: „*English for Psychology*” oraz „*Psychology Vocabulary in Use*” autorstwa Anny i Bronisława Tregerów.

1. Przedmioty fundamentalne (na studiach stacjonarnych - 1950 godzin, 199 punktów ECTS; na studiach niestacjonarnych – 1368 godzin, 199 punktów ECTS) obejmują treści pozwalające uzyskać efekty kształcenia odnoszące się do zdobywania wiedzy i umiejętności w zakresie posługiwania się językiem obcym (poziom B2+), technologii informatycznych, pomocy przedmedycznej, wychowania fizycznego, a także BHP, przedsiębiorczości, umiejętności studiowania, zagadnień prawnych. Studenci uzyskują również pogłębioną wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne z zakresu psychologii (np. metodologia badań, psychologia społeczna, psychologia emocji i motywacji, psychologia osobowości, psychologia różnic indywidualnych, psychologia zdrowia, psychologia kliniczna, narzędzia diagnozy psychologicznej) i powiązanych nauk humanistycznych i społecznych (filozofia, etyka zawodu, socjologia, pedagogika).

Przedmioty fundamentalne dominują w programie I i II roku (odpowiednio 660 i 615 godzin na studiach stacjonarnych; 453 i 435 godzin na studiach niestacjonarnych), a od III roku ustępują miejsca przedmiotom specjalnościowym (III rok studiów stacjonarnych – 465 godzin, studiów niestacjonarnych – 288 godzin; IV rok studiów stacjonarnych - 105 godzin, studiów niestacjonarnych - 105 godzin; V rok studiów stacjonarnych – 105 godzin, studiów niestacjonarnych - 87 godzin).

2. Przedmioty specjalnościowe (na studiach stacjonarnych - 840 godzin, 97 punktów ECTS; na studiach niestacjonarnych – 519 godzin, 97 punktów ECTS) pozwalają studentom zdobyć zaawansowaną wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne w zakresie wybranej przez siebie specjalności (Psychologia Kliniczna, Psychologia Wspierania Rozwoju i Kształcenia lub Stosowana Psychologia Społeczna). Oznacza to między innymi zarówno uzyskanie wiedzy specjalistycznej (np. w specjalności Psychologia Kliniczna – neuropsychologia, opiniowanie sądowo-psychologiczne, w specjalności Psychologia Wspierania Rozwoju i Kształcenia – metody badania rodziny, badania jakościowe w psychologii, w specjalności Stosowana Psychologia Społeczna – metody i projektowanie badań społecznych, negocjacje i mediacje) stanowiącej podstawę teoretyczną wybranej specjalności jak i umiejętności wychowawczych, diagnostycznych, interwencyjnych właściwych każdej specjalności. Natomiast praktyki zawodowe: asystencka na III roku i specjalistyczna na IV roku pomagają sprawdzić nabytą wiedzę teoretyczną w konkretnych sytuacjach zawodowych oraz kształtować specyficzne umiejętności i kompetencje społeczne wymagane w danej specjalności.
3. Zajęcia fakultatywne (na studiach stacjonarnych - 90 godzin, 8 punktów ECTS; na studiach niestacjonarnych – 60 godzin, 8 punktów ECTS) stwarzają możliwość uzupełnienia, poszerzenia lub uzyskania wiedzy z zakresu wybranych przez studenta zagadnień, które mogą łączyć się z psychologią lub dotyczyć innych nauk społecznych i humanistycznych ( socjologia, pedagogika, filozofia). W ofercie znajdują się również zajęcia w języku angielskim. Przykładowe tematy zajęć fakultatywnych: „Aktywność samopomocowa wśród osób chorujących psychicznie”, „*Assertiveness Training – Not Only Saying „No”*”, „Dylematy wolności i praw człowieka”, „Elementy filozofii i etyki dla psychoterapeutów”, „Fake news jako społeczne zagrożenie w sieci”, „Filozofia i literatura w wychowaniu i kształceniu”, „HR 101, czyli wprowadzenie do zarządzania ludźmi”, „Kobiecość, męskość i związki miłosne w epokach i kulturach”. Lista fakultetów znajduje się w załączniku D.

Przedmioty wybierane przez studentów (125 punktów ECTS) to 41% ogólnej liczby punktów koniecznych do ukończenia studiów. Natomiast udział zajęć związanych z prowadzoną na uczelni działalnością naukową (z dyscypliną psychologia) wynosi 282 punkty ECTS, czyli 93% ogólnej liczby punktów koniecznych do ukończenia studiów.



## Kluczowe treści kształcenia

Dobór treści kształcenia na kierunku psychologia jest zgodny z zakładanymi efektami kształcenia i uwzględnia aktualny stan wiedzy z psychologii, filozofii, medycyny, socjologii i innych nauk współpracujących z psychologią. Studenci są zapoznawani z wynikami współczesnych badań, w tym również prowadzonych przez pracowników Instytutu Psychologii. W realizowanych badaniach naukowych finansowanych ze środków wewnętrznych i zewnętrznych (finansowanych przez NCN, NCBiR i ze środków europejskich) uczestniczą studenci i doktoranci wybrani przez kierowników projektów. Przykładowe dane na ten temat zawiera załącznik C.

Treści prezentowane w programie zajęć specjalnościowych są z jednej strony spójne ze stanem współczesnej praktyki psychologicznej, z drugiej zaś - odpowiadają zapotrzebowaniu ewentualnych pracodawców. W opiniach uzyskiwanych od instytucji przyjmujących studentów psychologii na praktyki wysoko oceniane jest ich przygotowanie zawodowe.

Podstawowym i zamierzonym celem realizowanego programu jest dostarczenie wiedzy, umiejętności i kompetencji możliwie wszechstronnych, nieograniczających sposobu myślenia studentów i pozwalających funkcjonować w roli zawodowej w różnych miejscach pracy, niezależnie od wybranej specjalności. To oznacza, że absolwent kierunku będzie umiał w pogłębiony sposób analizować rzeczywistość społeczną, będzie miał wypracowany warsztat badawczy, będzie wykonywał funkcje diagnostyczne, będzie mógł porozumiewać się we właściwy sposób z otoczeniem i udzielać pomocy psychologicznej.

## Harmonogram realizacji programu studiów

Poniżej przedstawiono dokładniejszy opis bloków zajęć umieszczonych w planie studiów.

**Zajęcia fundamentalne** realizowane są od I roku do V roku, w zmieniającej się proporcji. Wypełniają pierwsze 5 semestrów, w kolejnych semestrach są zastępowane zajęciami specjalnościowymi. Najważniejsze grupy lub pojedyncze przedmioty kształtujące w zakresie fundamentalnym to: blok zajęć formujących umiejętności badawcze: „Metodologia badań psychologicznych”, „Statystyka” i „Statystyka wielozmiennowa”, „Statystyka w pracy badawczej i analiza danych” prowadzone od I do IV roku, „Praca empiryczna – 1 i 2”, „Psychometria”, „Analiza tekstu naukowego”, „Seminaria dyplomowe magisterskie”. Wiedza o współczesnych kierunkach rozwoju psychologii pojawia się m.in. w trakcie realizacji takich przedmiotów jak: „Podstawy psychologii”, „Psychologia społeczna”, „Psychologia procesów poznawczych”, „Psychologia emocji i motywacji”, „Psychologia różnic indywidualnych”, „Psychologia osobowości”, „Psychologia międzykulturowa”, „Psychologia rozwoju człowieka”. Biologiczne, społeczne i indywidualne uwarunkowania procesów psychicznych u osób zdrowych i chorych są przedstawiane między innymi w trakcie takich przedmiotów jak: „Biologiczne podstawy zachowania”, „Psychologia zdrowia”, „Genetyczne uwarunkowania zaburzeń zdrowia i rozwoju”, „Neuronauka dla psychologów”, „Psychologia kliniczna dzieci i młodzieży”, „Zaburzenia psychiczne człowieka dorosłego” czy „Psychospołeczne aspekty zdarzeń traumatycznych”. Umiejętności związane z opracowywaniem diagnozy psychologicznej są kształtowane poprzez takie zajęcia jak: „Narzędzia diagnozy psychologicznej dziecka”, „Narzędzia diagnozy psychologicznej człowieka dorosłego”, „Standardy diagnozy psychologicznej”.

**Zajęcia specjalnościowe** rozpoczynają się w semestrze letnim III roku i stanowią przeważającą część programu studiów na IV i V roku. Studenci wybierają jedną z trzech specjalności w trakcie II roku studiów. Przy większej liczbie chętnych niż miejsc na danej specjalności wprowadzone zostają procedury kwalifikacyjne oparte na teście wiadomości z wyznaczonej lektury, powiązanej ze specjalnością. Na podstawie wyników testu wiadomości kierownik specjalności tworzy listę rankingową kandydatów na specjalność. Biorąc pod uwagę limit miejsc, kierownik specjalności tworzy listę osób zakwalifikowanych na specjalność.

Specjalność: Psychologia Kliniczna dostarcza pogłębionej i uporządkowanej wiedzy o psychopatologii i zagrożeniach dla zdrowia psychicznego, o specyfice zaburzeń zdrowia psychicznego u osób w różnym

wieku (dzieci, młodzież, dorośli, osoby starsze). Studenci uczą się specjalistycznej diagnozy („Neuropsychologia dziecka”, „Neuropsychologia kliniczna człowieka dorosłego”, „Diagnoza psychologiczna i pomoc dzieciom chorym somatycznie”, „Diagnoza psychologiczna zaburzeń psychicznych”, „Diagnoza psychologiczna i metody pracy z dzieckiem z zaburzeniami rozwojowymi”, „Opiniowanie sądowo-psychologiczne”). Poznają również różnorodne formy promocji zdrowia psychicznego, pomocy psychologicznej poprzez takie zajęcia jak: „Promocja zdrowia psychicznego”, „Metody pomocy osobom chorym psychicznie”, „Techniki terapii i pomocy psychologicznej dzieciom i młodzieży”, „Socjoterapia”, „Interwencja kryzysowa”, „Metody pracy z osobami uzależnionymi”, „Psychoterapia”.

Specjalność: Psychologia Wspierania Rozwoju i Kształcenia przygotowuje do pracy z jednostką i grupą w różnych środowiskach społecznych: rodzinnych, szkolnych i organizacjach. Wiedza i umiejętności pracy z rodziną są przekazywane na takich zajęciach jak: „Metody badania rodziny”, „Psychospołeczne problemy rodziny”, „Psycholog w poradni rodzinnej”, „Interwencja kryzysowa w szkole i w rodzinie”, „Zastosowanie genogramu w badaniach nad rodziną”, „Warsztaty umiejętności wychowawczych”. Drugi blok zagadnień wiąże się z obecnością psychologa w szkole: „Psychologia w szkole”, „Wychowanie i kształcenie”, „Metodyka pracy z grupą”, „Innowacje w szkole”, „Poradnictwo i preorientacja zawodowa”. Przygotowaniu do pracy badawczej mogą służyć m.in. takie zajęcia jak: „Przygotowanie wniosków projektowych na potrzeby edukacji”, „Konstruowanie programów profilaktycznych”, „Ewaluacja oddziaływań psychologicznych”, „Badania jakościowe w psychologii rozwoju i wychowania”.

Specjalność: Stosowana Psychologia Społeczna jest tak zaprojektowana, żeby absolwent uzyskał wiedzę, umiejętności i kompetencje niezbędne w pracy z grupami, projektowaniu oraz prowadzeniu działań dla dobra różnych wspólnot (np. samorządowych, korporacyjnych, pozarządowych). Kształcenie w tym kierunku odbywa się poprzez bloki przedmiotów podejmujących tematykę funkcjonowania grup społecznych (np. „Formowanie i dynamika grup”, „Tożsamość osobista i społeczna”, „Wpływ społeczny”, „Przywódczość”, „Relacje międzygrupowe”, „Bliskie związki interpersonalne”, „Współpraca i komunikacja”), badań i oddziaływań społecznych („Analiza badań społecznych”, „Metody i projektowanie badań społecznych”, „Przygotowanie projektów”, „Kampanie społeczne”, „Wspomaganie i animacja inicjatyw społecznych”, „Ewaluacja inicjatyw społecznych”).

Sylabusy z informacjami na temat treści programowych pozwalających uzyskać zakładane efekty uczenia się są elementem programu studiów na kierunku psychologia.

### **Forma i organizacja zajęć**

Ogólnoakademicki profil studiów nakłada dodatkowe zobowiązania dydaktyczne. W programie studiów uwzględnia się metody, które rozwijają kompetencje badawcze. Studenci są przygotowywani stopniowo do prowadzenia własnych badań naukowych, które zwykle znajdują swój finał w pracy dyplomowej. Przykładami zajęć zorientowanych bezpośrednio na kształtowanie umiejętności badawczych są: kolejne warianty przedmiotów statystycznych, „Analiza tekstu naukowego”, „Praca empiryczna - 1 i 2”, „Statystyka w pracy badawczej i analiza danych” i wreszcie – dwuletnie „Seminarium dyplomowe magisterskie”. Innym miejscem sprzyjającym kształtowaniu umiejętności naukowych są studenckie koła naukowe działające przy Instytucie Psychologii. W ramach kół studenci – ze wsparciem opiekunów będących pracownikami Instytutu - zajmują się badaniami naukowymi, prezentują wyniki tych badań w postaci referatów i posterów na ogólnopolskich spotkaniach kół naukowych i konferencjach doktoranckich, jak również organizują z dużym powodzeniem własne konferencje naukowe na terenie APS. Więcej informacji o działalności kół naukowych znajduje się w załączniku E.

Przedmioty specjalnościowe często realizowane są z wykorzystaniem metod warsztatowych, praktycznych/działaniowych i projektowych.

Na studiach stacjonarnych wymiar 840 godzin dla wszystkich specjalności jest taki sam. Specjalność Psychologia Kliniczna jest realizowana poprzez 375 godzin wykładów oraz 465 godzin ćwiczeń i

warsztatów, specjalność Psychologia Wspierania Rozwoju i Kształcenia – poprzez 270 godzin wykładów oraz 570 godzin ćwiczeń i warsztatów, specjalność Stosowana Psychologia Społeczna – poprzez 285 godzin wykładów oraz 555 godzin ćwiczeń i warsztatów. Pewna pula zajęć prowadzona jest w ośrodkach zewnętrznych, na przykład w przypadku przedmiotu „Metody pomocy osobom chorującym psychicznie” - część ćwiczeń jest realizowana w Ośrodkach Wsparcia, Warsztacie Terapii Zajęciowej oraz Środowiskowym Domu Samopomocy.

Na studiach niestacjonarnych jest nieco inaczej – wszystkie specjalności są realizowane w wymiarze 510 godzin. Specjalność Psychologia Kliniczna jest realizowana poprzez 213 godzin wykładów oraz 306 godzin ćwiczeń i warsztatów, specjalność Psychologia Wspierania Rozwoju i Kształcenia – poprzez 144 godziny wykładów oraz 375 godzin ćwiczeń i warsztatów, specjalność Stosowana Psychologia Społeczna – poprzez 180 godzin wykładów oraz 339 godzin ćwiczeń i warsztatów.

Opisy przedmiotów stanowiące element programu studiów wyznaczają efekty do realizacji, ale nie wskazują konkretnych metod realizacji. Nauczyciele akademicki mogą w dowolny sposób określać sposoby realizacji treści przedmiotowych w sylabusie przedmiotu. Akceptowane są zróżnicowane i nowatorskie metody kształcenia, muszą one jednak być opisane w sylabusach przedmiotów, wprowadzanych do systemu USOS w roku ich realizacji, na początku semestru.

### **Metody kształcenia**

Metody kształcenia są powiązane z zakładanymi efektami uczenia się dla kierunku psychologia i tak dobierane, żeby maksymalizować szanse na pełną ich realizację. Zwraca się też uwagę, aby stosowane metody kształcenia sprzyjały właściwej organizacji treści przedmiotu i uwzględniały szerszy kontekst związany z psychologią (lub innymi dyscyplinami) bądź odnoszący się do praktyki psychologicznej. Niektóre przedmioty mają charakter ściśle teoretyczny, inne - bezpośrednio rozważają problemy diagnostyczne, interwencyjne czy profilaktyczne.

Najczęściej stosowane, w celu osiągnięcia założonych efektów uczenia się, metody dydaktyczne:

1. Wiedza: wykład (monograficzny, konwersatoryjny, problemowy), rozmowa kierowana, panel dyskusyjny, prezentacje multimedialne przygotowane przez studentów, sesje plakatowe, quizy.
2. Umiejętności: analiza i interpretacja tekstów źródłowych, analiza akt sądowych, praca z tekstem (lekturą), prace pisemne, eseje, dyskusja, dialog, prezentacja multimedialna, sesja plakatowa, ćwiczenia warsztatowe, mini eksperymenty, burza mózgów, metoda projektu, rozmowa i wywiad psychologiczny, grupowe analizy wywiadów, praktyczna ocena testów psychologicznych, projekty programów profilaktycznych, odgrywanie ról, raporty z wyników badań, analizy studium przypadku, scenariusze zajęć grupowych, konstruowanie indywidualnego planu terapeutycznego.
3. Kompetencje: praktyki, metody dramowe, dyskusja, dialog, projekt, prelekcje destygmatyzacyjne.

Zajęcia dla studentów prowadzone są głównie przez pracowników etatowych APS, psychologów ze stopniami naukowymi. Wysokość pensum dydaktycznego jest określona w Regulaminie pracy w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej wprowadzonym Zarządzeniem nr 231/2019 z dnia 16 września 2019 roku, zmodyfikowanym Zarządzeniem nr 298/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 13 grudnia 2019 roku. Pensum wynosi: 240 godzin dydaktycznych – dla pracowników badawczo-dydaktycznych zatrudnionych na stanowiskach: asystenta i adiunkta; 210 godzin dydaktycznych – dla pracowników badawczo-dydaktycznych zatrudnionych na stanowisku profesora uczelni; 180 godzin dydaktycznych – dla pracowników badawczo-dydaktycznych zatrudnionych na stanowisku profesora; 360 godzin dydaktycznych – dla pracowników dydaktycznych.

Część zajęć prowadzą, w trybie godzin zleconych, psychologowie z odpowiednim doświadczeniem zawodowym, działający w szczególnych obszarach praktyki psychologicznej oraz psychologowie będący doktorantami.

Poszczególne przedmioty dydaktyczne mają charakter wykładów i ćwiczeń (ocenianych łącznie), bądź tylko wykładów lub tylko ćwiczeń/warsztatów. Wykłady służą przekazywaniu wiedzy, prowadzone są

przez samodzielnych pracowników naukowych lub adiunktów. Przeznaczone są dla grup od kilkunastu osób (wykłady specjalnościowe) do grup ponad 100 - osobowych (wykłady dla całego rocznika). Ćwiczenia i warsztaty, oprócz przekazywania wiedzy, mają na celu kształtowanie umiejętności oraz kompetencji praktycznych i społecznych. Niektóre z nich są oceniane, inne zaliczane bez oceny. Kwestie liczebności grup reguluje Zarządzenie nr 250/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 października 2019 roku Grupy ćwiczeniowe liczą co najmniej 16 i nie więcej niż 30 osób; grupy warsztatowe – co najmniej 10 osób; konwersatoria – co najmniej 10 osób; lektoraty - co najmniej 14 i nie więcej niż 20 osób; seminaria dyplomowe – co najmniej 8 i nie więcej niż 12 osób; zajęcia prowadzone w języku obcym – co najmniej 10 osób.

### **Zakres korzystania z metod i technik kształcenia na odległość**

Metody i techniki kształcenia na odległość wykorzystywane są w ograniczonym zakresie. W taki sposób, z wykorzystaniem platformy e-learningowej, realizowany jest w całości jedynie przedmiot „Bezpieczeństwo i higiena pracy”.

### **Dostosowanie procesu uczenia się do zróżnicowanych potrzeb grupowych i indywidualnych studentów, w tym potrzeb studentów z niepełnosprawnością, jak również możliwości realizowania indywidualnych ścieżek kształcenia**

Wyjściem naprzeciw zróżnicowanym potrzebom grup studenckich jest oferta trzech różnych specjalności oferowanych w ramach realizacji programu studiów na kierunku psychologia. Grupy studentów mają dodatkowo możliwość zgłaszania swoich oczekiwań co do oferty zajęć fakultatywnych.

Możliwość realizacji indywidualnej ścieżki kształcenia uwzględniona została w Regulaminie studiów w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Student może skorzystać z możliwości jaką daje Indywidualny Program Studiów (IPS) – program studiów przygotowany i realizowany przez studenta we współpracy z opiekunem naukowym, polegający na poszerzeniu lub pogłębieniu zakresu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych w ramach studiowanego kierunku bądź w wyniku udziału w projektach badawczych. Ponadto Regulamin studiów przewiduje także możliwość realizacji przez studenta zajęć na innej uczelni krajowej lub zagranicznej.

Szczególną opieką w procesie kształcenia objęci zostali studenci z niepełnosprawnością. Zapisy dotyczące osób niepełnosprawnych uwzględnione są w paragrafie 25 obowiązującego w APS Regulaminu studiów w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej (stanowiącego załącznik do Uchwały nr 200/2019 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 24 września 2019 roku). Studenci z niepełnosprawnościami mają możliwość ubiegania się o indywidualne rozwiązania problemów związanych z ich kształceniem. Wśród różnych udogodnień warto wymienić: a) dostosowanie do potrzeb i możliwości studenta formy zaliczenia zajęć (np. zmiana formy zaliczenia z pisemnej na ustną, z grupowej na indywidualną, z testowej na problemową itp.), b) zgodę na zwiększenie liczby absencji (ze względu na chorobę, leczenie lub logistyczne problemy w docieraniu na zajęcia), c) zgodę na obecność osób trzecich podczas zajęć (np. tłumaczy języka migowego lub asystentów osoby niepełnosprawnej), d) zgodę na używanie specjalistycznych urządzeń technicznych podczas wykładów i ćwiczeń. Studenci z niepełnosprawnościami mają możliwość uzyskania szczegółowych informacji na temat swojej sytuacji od Pełnomocnika Rektora ds. Osób z Niepełnosprawnościami - dr Wojciecha Polaka.

### **Praktyki studenckie**

O jakości kształcenia studentów psychologii w APS decyduje nie tylko oferta obligatoryjnych i fakultatywnych zajęć, ale również kompleksowy system odbywania praktyk studenckich. Kwestie związane z odbywaniem praktyk przez studentów kierunku psychologia precyzuje Zarządzenie nr 245/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 października 2019 roku w sprawie wprowadzenia Regulaminu Praktyk Studenckich.

Głównym celem praktyk jest pogłębienie wiedzy zdobytej podczas studiów, pozyskanie nowych wiadomości i umiejętności psychologicznych oraz wdrożenie studentów do przyszłej pracy zawodowej. Na III roku studiów, zarówno stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, studenci odbywają praktykę asystencką, która polega na obserwacji procesu diagnostycznego oraz przebiegu psychoterapii, interwencji kryzysowej, poradnictwa psychologicznego, działań profilaktycznych i/lub promocji zdrowia w ośrodkach terapeutycznych, poradniach, placówkach medycznych, które oferują różne formy wsparcia i pomocy psychologicznej (dla specjalności Psychologia Kliniczna); lub obserwacji procesu diagnostycznego, przebiegu zajęć dydaktyczno-wychowawczych, psychoedukacyjnych, działań doradczych, szkoleniowych i/lub badawczych, różnych specjalistycznych działań realizowanych przez pracowników służb społecznych, pracowników instytucji i organizacji pozarządowych działających w sferze kultury, wychowania oraz inny personel (dla specjalności: Psychologia Wspierania Rozwoju i Kształcenia oraz Stosowana Psychologia Społeczna). Na IV roku studiów praktyka ma charakter specjalistyczny i wymaga nie tylko obserwacji, ale również aktywnego uczestnictwa studenta w działaniach placówki, w której zdobywa nowe doświadczenia.

Studenci mają możliwość samodzielnego ustalania miejsc praktyk. Istnieje możliwość zaliczenia w poczet praktyki dotychczasowej pracy zawodowej, wcześniejszego stażu lub wolontariatu w jednostce lub organizacji odpowiadających wymaganiom zapisanym w Załączniku A do Regulaminu Praktyk Studenckich przyjętym Zarządzeniem nr 245/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 października 2019 roku w sprawie wprowadzenia Regulaminu Praktyk Studenckich.

Podobnie (dotyczy to części studentów niestacjonarnych) praktyka może być zaliczona, gdy student już wcześniej lub obecnie pracuje w instytucji zatrudniającej psychologów i zdobywa umiejętności pod okiem doświadczonego specjalisty. Warunkiem zaliczenia jest uzgodnienie niestandardowego trybu zaliczenia praktyki z opiekunem praktyk dla danej specjalności i przedstawienie odpowiedniego zaświadczenia.

Studenci mają możliwość realizacji praktyk studenckich między innymi w: Klinice Rehabilitacji Kardiologicznej w Aninie; Klinice Psychiatrii w Szpitalu Bielańskim; na oddziałach psychiatrycznych IPiN; Klinice Neurochirurgii w Szpitalu przy ul. Banacha; Instytucie „Pomnik-Centrum Zdrowia Dziecka”; Areszt Śledczy Warszawa-Grochów. Lista ośrodków, w których odbywają się praktyki znajduje się w załączniku F.

### **Kryterium 3. Przyjęcie na studia, weryfikacja osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się, zaliczanie poszczególnych semestrów i lat oraz dyplomowanie**

#### **Wymagania stawiane kandydatom, warunki rekrutacji na studia oraz kryteria kwalifikacji kandydatów**

Tryb i zasady rekrutacji na studia w Akademii Pedagogiki Specjalnej zostały wprowadzone Uchwałą nr 123/2018 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 19 grudnia 2018 roku w sprawie warunków, trybu oraz terminów rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji na studia w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej na rok akademicki 2019/2020, a następnie zmodyfikowane (w związku ze zmianą oferty edukacyjnej wynikającą z wprowadzenia w życie nowej Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce) Uchwałą nr 175/2019 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 26 czerwca 2019 roku w sprawie zmiany uchwały Senatu nr 123/2018 z dnia 19 grudnia 2018 roku dotyczącej warunków, trybu oraz terminów rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji na studia w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej na rok akademicki 2019/2020. Kandydaci na studia mogą się z nimi zapoznać na stronie internetowej APS. Rekrutacja odbywa się poprzez elektroniczny system rejestracji kandydatów na studia (IRK). Postępowanie rekrutacyjne ma charakter konkursowy.

Warunkiem wstępnym rekrutacji jest posiadanie świadectwa dojrzałości (nowa lub stara matura) lub dokumentu z nim równoważnego. Przyjęcie kandydatów na studia odbywa się na podstawie rankingu średniej ocen. Wyniki uzyskane w postępowaniu kwalifikacyjnym wyrażone są w punktach. Zasady przeliczania wyników ze świadectwa dojrzałości ustalone są w wyżej wymienionej uchwale. Zasady przyjmowania na studia laureatów i finalistów olimpiad określa Uchwała nr 124/2018 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 19 grudnia 2018 roku. Rekrutację prowadzi uczelniana Komisja Rekrutacyjna, przewidziany jest tryb odwoławczy poprzez Odwoławczą Komisję Rekrutacyjną. Wyniki postępowania kwalifikacyjnego na wszystkich etapach są jawne.

#### **Zasady, warunki i tryb uznawania efektów uczenia się i okresów kształcenia oraz kwalifikacji uzyskanych w innej uczelni, w tym w uczelni zagranicznej oraz zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych w procesie uczenia się poza systemem studiów**

Zgodnie z Regulaminem studiów w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej możliwe jest uznawanie efektów uczenia się uzyskanych w innej uczelni. Decyzję o uznaniu i przeniesieniu zajęć podejmuje Dyrektor studiów, uwzględniając efekty uczenia się uzyskane na innym kierunku lub profilu na innej uczelni, w tym uczelni zagranicznej, w wyniku realizacji zajęć i praktyk odpowiadających zajęciom i praktykom określonym w programie studiów na kierunku, na którym student studiuje.

Kwestie dotyczące potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów szczegółowo opisane są w Uchwale nr 198/2019 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 24 września 2019 roku w sprawie określenia sposobu potwierdzania efektów uczenia się w APS. Dokument określa szczegółowo warunki, jakie musi spełnić wnioskodawca, procedurę postępowania w tej sprawie (w tym wymagane dokumenty), jak również skutki uznawalności i wysokość opłat związanych z postępowaniem. Postępowanie rozpoczyna się złożeniem wniosku (wraz z dokumentami, którymi kandydat dysponuje, wskazującymi na możliwość uzyskania efektów uczenia się). Wniosek składany jest do Pełnomocnika Rektora ds. potwierdzenia efektów uczenia się. W celu potwierdzenia wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych uzyskanych przez wnioskodawcę Pełnomocnik powołuje Komisję ds. potwierdzenia efektów uczenia się. W wyniku przeprowadzonego postępowania komisja potwierdza zbieżność uzyskanych efektów uczenia się z efektami uczenia się określonymi w programie danego kierunku, poziomu i profilu oraz czy kandydat uzyskał te efekty w stopniu umożliwiającym zaliczenie określonych przedmiotów wraz z przypisanymi do nich punktami ECTS. Postępowanie kończy się wystawieniem oceny za każdy przedmiot podlegający potwierdzeniu, zgodnie z obowiązującymi w Uczelni kryteriami oceniania.

#### **Zasady, warunki i tryb dyplomowania**

Najnowsze, szczegółowe regulacje dotyczące pracy magisterskiej oraz egzaminu dyplomowego są ujęte w Regulaminie seminariów dyplomowych oraz uzyskiwania tytułu zawodowego w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej przyjętych Uchwałą nr 279/2020 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 29 stycznia 2020 roku.

Praca dyplomowa magisterska przygotowywana jest w ramach seminarium dyplomowego. Stopień realizacji realizacji efektów uczenia się oceniany jest przez promotora pracy dyplomowej systematycznie, na każdym etapie jej powstawania (przygotowanie pracy dyplomowej obejmuje cztery semestry studiów). Realizacja seminarium dyplomowego powinna zakończyć się złożeniem pracy. W APS złożenie pracy dyplomowej oznacza wprowadzenie pliku z zaakceptowaną przez promotora, ostateczną wersją pracy do systemu Archiwizacji Prac Dyplomowych (APD) oraz uzyskaniem pozytywnego wyniku sprawdzania pracy z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego. Po stwierdzeniu oryginalności pracy, promotor zalicza studentowi ostatnią część seminarium dyplomowego magisterskiego i kieruje pracą do recenzji. Recenzent powinien być osobą posiadającą orientację w obszarze tematycznym, którego dotyczy praca. Recenzję pracy przygotowuje zarówno promotor, jak i recenzent.

Tematyka prac dyplomowych jest generalnie zgodna z kierunkami badań prowadzonymi w Instytucie. Dotyczy ona między innymi takich zagadnień jak: czynniki psychologiczne związane z chorobami psychicznymi i somatycznymi, metody wsparcia osób chorujących, proces zdrowienia u osób z doświadczeniem psychozy, stygmatyzacja, funkcjonowanie osób z niepełnosprawnością intelektualną, uzależnienia (w tym behawioralne), psychologiczne aspekty agresji.

Ostatecznym sprawdzianem realizacji efektów uczenia się jest egzamin dyplomowy, który odbywa się przed komisją złożoną z promotora, recenzenta oraz przewodniczącego. Przynajmniej jeden z członków komisji powinien być samodzielnym pracownikiem naukowym. Podczas egzaminu student otrzymuje pytania nie tylko dotyczące pracy dyplomowej (pytania zadają zarówno promotor, jak i recenzent), lecz także losuje pytania kierunkowe oraz pytania specjalnościowe znajdujące się na liście zagadnień na egzamin dyplomowy (30 pytań kierunkowych i 30 pytań specjalnościowych). Listy zagadnień zamieszczone są na stronie internetowej APS najpóźniej do końca listopada każdego kolejnego roku akademickiego.

Od tego roku akademickiego ostateczny wynik studiów określany jest w skali pięciostopniowej (dostateczny, dostateczny plus, dobry, dobry plus, bardzo dobry).

Wszystkie wyniki egzaminów dyplomowych oraz oceny z prac są przedmiotem rocznego przeglądu przeprowadzanego przez Zespół ds. analizy poziomu osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się.

### **Sposoby oraz narzędzia monitorowania i oceny postępów studentów**

Statystyki dotyczące liczby kandydatów, przyjęć na studia, odsiewu studentów oraz liczby studentów kończących studia w terminie do 30 września 2019 roku prowadzi Dziekanat Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych, a od 1 października 2019 roku prowadzi Biuro Spraw Studenckich.

Zgodnie z obowiązującym Regulaminem studiów w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, Dyrektor studiów skreśla studenta z listy studentów w przypadku: niepodjęcia studiów, rezygnacji ze studiów, niezłożenia w terminie pracy dyplomowej lub egzaminu dyplomowego lub ukarania karą dyscyplinarną wydalenia z Uczelni. Dyrektor studiów może ponadto skreślić studenta z listy studentów w przypadku: stwierdzenia braku wymaganych postępów w nauce, stwierdzenia braku udziału w obowiązkowych zajęciach, nieuzyskania zaliczenia semestru w określonym terminie lub niewniesienia opłat związanych z odbywaniem studiów. Do najczęstszych przyczyn skreślenia z listy studentów należy zaliczyć: niepodjęcie studiów, nierozliczenie semestru lub roku, niezłożenie w terminie pracy dyplomowej, przeniesienie na inny kierunek studiów lub niewniesienie opłat za odbywanie studiów. Ze studentami zagrożonymi skreśleniem kontakt telefoniczny lub mailowy nawiązuje pracownik Biura Spraw Studenckich.

**Ogólne zasady sprawdzania i oceniania stopnia osiągnięcia efektów uczenia się, sposoby wykorzystania analizy wyników nauczania w doskonaleniu procesu nauczania i uczenia się studentów, dobór metod sprawdzania i oceniania efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych osiągniętych przez studentów w trakcie i na zakończenie procesu kształcenia (dyplomowania), w tym metod sprawdzania efektów uczenia się osiągniętych na praktykach zawodowych**

Analiza realizacji zakładanych efektów uczenia się przebiega wieloetapowo. Zaangażowane są w ten proces: osoby prowadzące przedmioty, koordynatorzy przedmiotów prowadzonych przez kilku nauczycieli, opiekunowie praktyk, promotorzy prac dyplomowych magisterskich, członkowie komisji na egzaminie dyplomowym. W proces analizy wyników nauczania włączony jest również zespół ds. analizy poziomu osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się powołany w Instytucie Psychologii.

Skupiając się na poszczególnych elementach procesu analizy realizacji zakładanych efektów uczenia się należy zacząć od najniższego poziomu, którym jest sylabus przedmiotu i określone w nim sposoby weryfikacji wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych studentów. Obowiązek przygotowania i zamieszczenia sylabusu w systemie USOS nakłada na nauczyciela (koordynatora przedmiotu) Zarządzenie nr 243/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 października 2019 roku w sprawie sylabusu obowiązującego w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, sposobu przygotowywania oraz gromadzenia i przechowywania sylabusów przedmiotów realizowanych na studiach pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia, jednolitych studiach magisterskich. Zadeklarowane w sylabusie sposoby pomiaru efektów uczenia się powinny być adekwatne do przekazywanych w ramach przedmiotu treści oraz do formy zajęć. Stosowane najczęściej sposoby weryfikacji zdobytej wiedzy i umiejętności podczas seminariów, ćwiczeń, warsztatów to: kolokwia, prace pisemne, prezentacje, referaty, analizy przypadków. W przypadku wykładu sposobem weryfikacji efektów uczenia się jest egzamin w formie pisemnej (testy z pytaniami zamkniętymi i/lub otwartymi) lub ustnej.

Szczególnie ważnymi przedmiotami realizowanymi przez studentów kierunku psychologia są praktyki: asystencka i specjalistyczna, których sposób odbywania określa obecnie Regulamin Praktyk Studenckich przyjęty Zarządzeniem nr 245/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 października 2019 roku. Weryfikacja realizacji założonych efektów uczenia się w zakresie praktyk podzielona została na trzy etapy. Pierwszy etap zakłada wypełnienie w miejscu odbywania praktyki stosownej dokumentacji, do której należy „Dziennik Praktyk”, oraz „Karta Praktykanta APS”. Drugi etap zakłada sprawdzenie przez opiekunów praktyk (pracowników Instytutu Psychologii), czy student zrealizował praktyki zgodnie z wytycznymi przewidzianymi dla praktyki asystenckiej lub specjalistycznej. Trzeci etap odnosi się do przygotowania przez opiekunów praktyk z każdej specjalności sprawozdań z przebiegu praktyk studenckich i dostarczenia ich do Dyrekcji Instytutu (do roku 2019 do Dziekana Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych). Sprawozdania są przekazywane Zespołowi ds. analizy poziomu osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się w celu oceny realizacji założonych efektów praktyk. W przypadku przedmiotów innych niż praktyki zespół analizuje rozkłady wyników egzaminów i zaliczeń na ocenę.

Ostatecznym sprawdzianem realizacji efektów uczenia się na kierunku psychologia jest egzamin dyplomowy. Podczas egzaminu student odpowiada na cztery pytania: dwa dotyczące pracy dyplomowej magisterskiej (jedno zadane przez promotora, drugie przez recenzenta) oraz związane z zagadnieniami na egzamin dyplomowy. Te ostatnie student losuje. Na liście zagadnień na egzamin dyplomowy na kierunku psychologia znajduje się 30 pytań kierunkowych i 30 pytań specjalnościowych. Listy zagadnień są studentom znane. Zamieszczane są na stronie internetowej APS najpóźniej do końca listopada każdego kolejnego roku akademickiego. Wyniki egzaminów dyplomowych również są przedmiotem dalszych analiz w Instytucie.

Zważywszy na bardzo dużą wagę oceny realizacji efektów uczenia się (wcześniej kształcenia) powołano w Instytucie Psychologii Zespół ds. analizy poziomu osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia, który



na podstawie wytycznych zawartych w Uchwale nr 33/12-13 Rady Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych z dnia 27 marca 2013 roku, przez kolejne lata aż do poprzedniego roku akademickiego włącznie, corocznie przygotowywał stosowne sprawozdania.

Zadaniem zespołu jest analiza realizacji założonych efektów uczenia się w zakresie: prowadzonych zajęć, praktyk studenckich, prac dyplomowych, egzaminów dyplomowych, jak również pobieranych przez studentów stypendiów za osiągnięcia naukowe, artystyczne, sportowe oraz za wysoką średnią ocen. Zespół każdorazowo przeprowadza całościową analizę wyników we wszystkich omawianych kategoriach oraz na podstawie ujednoczonej metodologii porównawczej wydaje zalecenia i rekomendacje, które są podstawą do wdrożenia zmian w latach kolejnych w celu zapewnienia jak najwyższych standardów nauczania oraz efektywnej realizacji zakładanych efektów uczenia się.

### **Dokumentowanie efektów uczenia się**

Kwestie dotyczące dokumentowania osiągniętych przez studentów efektów uczenia się precyzuje Zarządzenie nr 255/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 października 2019 roku.

Prace studentów, które weryfikują poziom osiągniętych efektów uczenia się, i stanowią podstawę złożenia egzaminu bądź uzyskania zaliczenia na ocenę, są przechowywane przez nauczyciela akademickiego w okresie nie krótszym niż do końca kolejnego roku akademickiego. W przypadku weryfikacji zakładanych efektów uczenia się dla danego przedmiotu poprzez egzamin lub zaliczenie w formie ustnej, egzaminujący zobowiązany jest do sporządzenia sprawozdania dokumentującego sposób dokonywanej oceny.

Dokumentacją praktyk są „Dzienniki Praktyk” i „Karty Praktykanta APS”. „Karta Praktykanta APS” przechowywana jest w teczce akt osobowych studenta, natomiast „Dziennik Praktyk” jest przechowywany przez opiekuna praktyk (po upływie roku może zostać zwrócony studentowi).

W przypadku prac i egzaminów dyplomowych dokumentacja zawiera: pracę dyplomową w wersji papierowej oraz w formie elektronicznej w systemie APD (Archiwum Prac Dyplomowych), raport sprawdzający oryginalność pracy dyplomowej w formie papierowej oraz elektronicznej (w systemie APD), recenzję promotora oraz recenzenta w formie papierowej oraz elektronicznej (w systemie APD), a także protokół z egzaminu dyplomowego z podpisami wszystkich członków komisji.

Wyniki realizacji przez studenta efektów uczenia się w postaci uzyskanych ocen i zaliczeń wpisywane są przez nauczycieli prowadzących zajęcia do protokołów znajdujących się w systemie USOS. Podpisane, papierowe wersje zatwierdzonych protokołów składane są obecnie w Biurze Spraw Studenckich. Protokoły z egzaminów dyplomowych wraz z recenzjami promotora, recenzenta, pracą dyplomową i raportem z systemu antyplagiatowego przechowywane są w teczkach akt osobowych studentów.

### **Losy absolwentów**

W roku akademickim 2017/2018 Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia zrealizowała badanie dotyczące losów absolwentów Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych, w tym absolwentów kierunku psychologia. Podstawowym zamierzeniem tych badań było określenie mocnych i słabych stron kształcenia praktycznego w APS w odniesieniu do potrzeb rynku pracy. Badanie przeprowadzono metodą on-line. Do absolwentów, którzy wyrazili zgodę na kontakt mailowy w celu śledzenia dalszych losów zawodowych, wysyłano link do ankiety przygotowanej przez Komisję. Pytania w ankiecie dotyczyły kwestii podstawowych – pracy absolwentów w zawodzie; ich skuteczności w znajdowaniu pracy w zawodzie lub poza nim; czasu, jaki poświęcili na szukanie pracy oraz formy zatrudnienia. Pytano także o motywację do podjęcia pracy w zawodzie lub poza nim. Absolwenci mogli także ocenić przydatność określonych treści programowych (wiedzy, umiejętności praktycznych, kompetencji społecznych) i form dydaktycznych (np. wykładów, warsztatów) w ich aktywności zawodowej po studiach. Studenci mogli wypowiadać się w sposób otwarty i komentować przydatność studiów w zdobywaniu pracy. W badaniu wzięło udział 77 absolwentów Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych

APS. Odsetek zwrotu wypełnionych ankiet wyniósł 31,5%. Uczestnicy badania reprezentowali każdy z trzech kierunków kształcenia prowadzonych na Wydziale Nauk Społecznych APS (psychologia, socjologia i praca socjalna).

Najliczniejszą grupę uczestników badania stanowili absolwenci psychologii 48,1% (n=37). Zdecydowaną większość uczestników badania stanowiły kobiety (97,2%). Wyniki badania były dość optymistyczne. Pokazały, że większość absolwentów (76%) znalazła pracę w zawodzie psychologa. Pozostali pracują w innych zawodach i nie było wśród absolwentów osób bezrobotnych. Osoby zatrudnione w zawodach niezgodnych z ukończonym kierunkiem studiów wskazywali takie sektory gospodarki jak: handel, edukacja, administracja publiczna, IT, media oraz kultura i sztuka.

Absolwenci, którzy znaleźli pracę w zawodzie, przede wszystkim deklarowali, że był to wybór zgodny z wykształceniem (79%), ale także stwarzający okazję do rozwoju zawodowego (71%) i zgodny z zainteresowaniami badanych (57%). W niewielkim stopniu w przypadku tych osób znaczenie miały względy ekonomiczne. Odwrotnie wygląda sytuacja w przypadku osób pracujących w zawodzie niezgodnym z kierunkiem studiów. Osoby te decydowały się na podjęcie takiej pracy przede wszystkim z powodu przymusu ekonomicznego (67%), życiowego (11%) lub z powodu atrakcyjnych zarobków (33%). Znaczna część osób nie pracujących w zawodzie związanym z psychologią deklarowała, że był to wybór zgodny z ich zainteresowaniami (44%), okazja dla rozwoju zawodowego (33%), a nawet wybór zgodny z wykształceniem (jak można sądzić w tych przypadkach, w których respondenci ukończyli więcej niż jeden kierunek studiów).

Większość absolwentów podejmowała próby znalezienia pracy w zawodzie zgodnym z kierunkiem studiów (niemal 90%), choć jak pokazały powyżej przytoczone wyniki, nie wszystkim się to udało. Biorąc pod uwagę, że jednak nie wszyscy poszukiwali pracy w zawodzie – sukcesem zakończyły się poszukiwania 87% osób, które chciały pracować zgodnie z kierunkiem studiów. Jest to więc bardzo wysoki odsetek – zbliżony do 90% skuteczności. Wynik taki w większości uzyskiwany był w ciągu 3 miesięcy poszukiwań (mediana; średnio - 5 miesięcy), jednak w niektórych przypadkach poszukiwanie pracy w zawodzie trwało nawet 2 lata. Ta część osób, która nie znalazła pracy w zawodzie oraz osoby nie szukające takiej pracy, ostatecznie znalazły swoje miejsce poza zawodem psychologa (24%). Pracę poza zawodem przeciętnie absolwenci znajdowali o miesiąc szybciej niż w zawodzie, a więc znalezienie pracy z wykształceniem psychologicznym wymaga dodatkowej determinacji lub możliwości finansowych koniecznych do przeczekaania trudnego okresu braku zatrudnienia.

Spośród osób zatrudnionych znakomita większość pracuje na umowę o pracę (81%), co nie jest częste wśród młodych absolwentów w skali kraju i w przypadku absolwentów kierunku psychologia daje względną gwarancję stabilności zatrudnienia. Tylko 19% badanych jest zatrudnionych na umowy czasowe.

Mimo że większość (ok. 57%) absolwentów psychologii była raczej zadowolona lub zdecydowanie zadowolona ze swoich aktualnych zarobków, to około 1/5 osób kończących psychologię negatywnie ocenia aspekt finansowy swojej pracy. Więcej osób jest ogólnie zadowolonych z tego, co robi (62%). Tylko 13% deklaruje niezadowolony z obecnej pracy.

Absolwenci psychologii niezależnie od tego, gdzie obecnie pracują, w większości wykorzystują wiedzę (73%) i umiejętności (57%) zdobyte podczas studiów. Aż 92% wskazuje, że wykorzystuje w pracy zawodowej nabyte podczas studiów kompetencje społeczne. Oczywiście osoby pracujące w zawodzie psychologa w większym stopniu czerpią z wiedzy zdobytej w trakcie studiów (89%) niż osoby zatrudnione poza zawodem (22%). Podobnie oceniano umiejętności praktyczne, które bardziej przydają się psychologom niż osobom pracującym poza zawodem (71% versus 11%). Obie grupy absolwentów czerpią jednak z umiejętności społecznych, które nabyli na studiach (96% i 78%). Wydają się one uniwersalne i możliwe do wykorzystania w każdych warunkach zawodowych.

Ponad połowa (54%) absolwentów psychologii podejmuje dalsze kształcenie po ukończeniu studiów. Są to zwykle studia podyplomowe lub kursy umożliwiające uzyskanie dyplomów i otwierające drogę do pracy w placówkach edukacyjnych, leczniczych lub do pracy w określonych specjalnościach z

zakresu psychologii, np. psychologii sportu, psychologii zarządzania, psychologii klinicznej itp. (kwalifikacje pedagogiczne, kursy psychoterapii, kursy trenerskie, podyplomowe studia z psychologii klinicznej czy psychologii sportu).

W ogólnej ocenie absolwenci w większości są zadowoleni ze studiów na kierunku psychologia w APS, co wyraża się w jednoznacznej chęci polecenia tych studiów innym osobom (62%). Niewiele jest osób, które studiów na APS nie poleciłyby (8%). W ramach otwartych komentarzy wielu respondentów bardzo pozytywnie odnosiło się do studiów na kierunku psychologia w APS. Wskazywano także na wartość zajęć z praktykami i wskazywania możliwych ścieżek kariery.

Podsumowując, znakomita większość absolwentów, którzy chcieli pracować w zawodzie psychologa, wykonuje taki zawód, a pracę znalazła dość szybko, w kilka miesięcy. O miesiąc krócej absolwenci szukają pracy poza zawodem. Motywacją do podjęcia pracy w zawodzie jest chęć wykorzystania wiedzy zdobytej na studiach i rozwój zawodowy, podczas gdy w przypadku podejmowania pracy poza zawodem, przeważają względy ekonomiczne, a w mniejszej części zainteresowania czy wykształcenie poza-psychologiczne absolwentów (np. część absolwentów psychologii ukończyła także studia pedagogiczne i szukają pracy zgodnej z drugim kierunkiem studiów). Absolwenci w większości mają poczucie stabilności zatrudnienia, ponieważ pracują etatowo, zwykle w placówkach budżetowych, tylko nieco rzadziej w firmach prywatnych. Są też w większości zadowoleni ze swojej pracy, choć nieco mniej z wynagrodzenia, jakie za tę pracę otrzymują.

Jeśli chodzi o przydatność w pracy wiedzy i umiejętności praktycznych, to w oczywisty sposób wyżej oceniana jest ona przez osoby pracujące w zawodzie psychologa. Większość uważa, że w obecnej pracy nie brakuje im ani wiedzy, ani umiejętności – a więc studia spełniły swą rolę. Jeśli wskazują jeden z tych aspektów, to przede wszystkim umiejętności praktyczne, na które według części absolwentów powinien być kładziony większy nacisk w trakcie studiów. Potwierdza to także analiza opinii dotyczących przydatności różnych aktywności podejmowanych w trakcie studiów dla aktualnej pracy. Absolwenci za najbardziej użyteczne uznawali warsztaty, ćwiczenia, praktyki czy staże – a więc zajęcia praktyczne. Natomiast zarówno osoby pracujące w zawodzie, jak i poza zawodem, wysoko oceniały kompetencje społeczne wyniesione ze studiów. Ponad połowa absolwentów podjęła też dalsze kształcenie specjalistyczne (kursy, szkolenia, studia podyplomowe) umożliwiające im zdobycie bardziej zaawansowanej i specjalistycznej wiedzy i umiejętności praktycznych. Powyższe informacje pokazują możliwości kontynuacji rozwoju zawodowego absolwentów.

#### **Kryterium 4. Kompetencje, doświadczenie, kwalifikacje i liczebność kadry prowadzącej kształcenie oraz rozwój i doskonalenie kadry**

##### **Liczba nauczycieli akademickich i struktura ich kwalifikacji**

Zespół prowadzący zajęcia dydaktyczne na kierunku psychologia składa się z osób doświadczonych i dysponujących wysokimi kompetencjami. Zatrudnionych na podstawie umowy o pracę jest obecnie 57 osób. Na stanowiskach profesorów pracuje 12 osób (w tym 3 osoby z tytułem profesora), zatrudnionych jest również 29 adiunktów na stanowiskach badawczo-dydaktycznych, 11 adiunktów na stanowiskach dydaktycznych oraz 5 asystentów - magistrów na stanowiskach badawczo-dydaktycznych. Część zajęć jest prowadzona przez pracowników innych instytutów APS (na przykład Instytutu Filozofii i Socjologii, Instytutu Pedagogiki, Instytutu Pedagogiki Specjalnej) oraz osoby zatrudnione na podstawie umów cywilnoprawnych. Zajęcia są prowadzone również przez doktorantów realizujących praktyki zawodowe.

Liczebność oraz kompetencje pracowników Instytutu są w pełni wystarczające do zapewnienia wysokiego poziomu procesu dydaktycznego oraz prowadzenia aktywności naukowej. Należy podkreślić szczególne znaczenie dla rozwoju Instytutu dwóch grup pracowników. W skład pierwszej wchodzi pracownicy z długoletnim stażem klinicznym oraz wysokimi specjalistycznymi kwalifikacjami do pracy z osobami z zaburzeniami zdrowia psychicznego (specjalizacje w zakresie psychologii klinicznej i psychiatrii, certyfikaty psychoterapeutyczne, wieloletnia praktyka w placówkach leczenia psychiatrycznego i somatycznego). Osoby te posiadają zarazem wysokie kwalifikacje i bogate doświadczenie w zakresie prowadzenia badań naukowych. Stanowi to duże wsparcie procesu dydaktycznego oraz przygotowania i realizacji wysokiej jakości projektów naukowych pracowników Instytutu. Druga specyficzna grupa pracowników to grono osób młodszych, koncentrujących się na swoim rozwoju naukowym: uzyskiwaniu stopni naukowych, pozyskiwaniu grantów zewnętrznych, publikowaniu w wysoko punktowanych czasopismach naukowych oraz wprowadzaniu w Instytucie innowacji związanych z aktywnością naukową (takich jak tworzenie nowych zespołów badawczych).

##### **Dorobek naukowy i łączenie przez nauczycieli akademickich działalności dydaktycznej z działalnością naukową, włączanie studentów w prowadzenie działalności naukowej**

Działalność pracowników Instytutu wiąże się z: ich zaangażowaniem naukowym, publikacyjnym dydaktycznym, popularyzatorskim, współpracą międzynarodową i ze środowiskiem lokalnym. Dorobek naukowy zespołu Instytutu Psychologii w okresie objętym oceną obejmuje łącznie 472 opublikowane prace o łącznej wartości 7 967 punktów według oceny MNiSW. W latach 2015-2020 pracownicy Instytutu opublikowali 307 artykułów naukowych (5608 pkt.), 22 książki autorskie (1080 pkt.), 127 rozdziałów w książkach (1 114 pkt.) oraz zredagowali 16 książek (165 pkt.) Artykuły zostały opublikowane w polskich i zagranicznych czasopismach naukowych, w tym 95 z listy A. Lista publikacji znajduje się w załączniku G. W latach objętych sprawozdaniem uzyskali 66 grantów naukowych (zewnętrznych i wewnętrznych). Ich lista znajduje się w załączniku A.

Prace naukowe realizowane w Instytucie prowadzone są w ramach poszczególnych zakładów i katedr oraz międzyzakładowych zespołów badawczych. W chwili obecnej w Instytucie pracują dwa takie zespoły: Zespół badań nad agresją (kierowany przez dr hab. Annę Zajenkowską, prof. APS i dr Joannę Rajchert) oraz Zespół Badawczy ds. Procesu Zdrowienia Osób z Doświadczeniem Choroby Psychiczej (kierowany przez dr hab. Pawła Bronowskiego, prof. APS). Członkowie zespołów dysponują wieloletnim doświadczeniem w badaniach naukowych, potwierdzonym przez liczne publikacje naukowe oraz przeprowadzone projekty badawcze. Lista dokonań obu zespołów znajduje się w załączniku H. Planowane jest utworzenie kolejnego zespołu badawczego zajmującego się z problematyką zdrowia psychicznego.

Należy dodać, że w działalności naukowej Instytutu uczestniczą studenci kierunku. Odbywa się to poprzez ich udział w projektach naukowych realizowanych przez pracowników oraz w ramach studenckich kół naukowych. O udziale w projektach badawczych w Instytucie decydują kierownicy projektów. Studenci uczestniczą we wszystkich etapach przygotowywania i realizacji projektów naukowych. Umiejętności zdobyte w trakcie realizacji grantów są przydatne w prowadzeniu własnych projektów naukowych (np. w ramach zajęć „Praca empiryczna” oraz seminariów magisterskich). Więcej informacji o zaangażowaniu studentów w projekty naukowe zawiera załącznik C.

Warto nadmienić, że pracownicy Instytutu w ostatnich latach otrzymywali nagrody za działalność naukową. Można tu wymienić między innymi:

- dr hab. Łukasza Bakę prof. APS, który otrzymał Nagrodę Teofrasta w 2018 roku za najlepszą psychologiczną książkę naukową: „Zachowania kontrproduktywne w pracy. Dlaczego pracownicy szkodzą organizacji”, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar. Jest to również najpopularniejsza książka psychologiczna roku 2017 (wybrana głosami czytelników „Charakterów”).
- dr Dorotę Jasielską, która otrzymała wyróżnienie przyznane przez Polskie Towarzystwo Psychologii Pozytywnej w konkursie „POZYTYW” na najlepszą publikację naukową z psychologii pozytywnej w roku 2018 za artykuł: Jasielska, D., Stolarski, M., & Bilewicz, M. (2018). Biased, Therefore Unhappy: Disentangling the Collectivism-Happiness Relationship Globally, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 49(8), 1227-1246.

Należy dodać, że pracownicy Instytutu są przygotowani do prowadzenia zajęć w języku angielskim. W ostatnich latach przeprowadzono między innymi następujące zajęcia:

- *Psychology of Happiness* (dr Dorota Jasielska)
- *Psychological Testing* (dr Ewa Witkowska)
- *Psychological Consequences of Traumatic Events* (dr Ewa Witkowska)
- *Migration - Reintegration and Re-adaptation Strategies of Children, Youth and Families* (dr Dominika Zakrzewska-Olędzka)
- *Project Preparation and Management* (dr Dominika Zakrzewska-Olędzka)
- *Who Needs School these Days? Pedagogical and Psychological Solutions for Educators and Trainers in the New Era* (dr Sławomir Postek)
- *Behavioural Addictions* (dr Magdalena Rowicka)
- *Mental Health Promotion* (dr Lidia Zabłocka Żytka)

Ważnym elementem pozytywnie wpływającym na jakość kształcenia i przebieg procesu dydaktycznego są również opublikowane przez pracowników Instytutu podręczniki i rozdziały w podręcznikach. Należy do nich zaliczyć:

- Czabała, Cz., Kluczyńska, S. (2015). *Poradnictwo psychologiczne*. Warszawa: PWN.
- Sawicka M., Bronowski, P. (2016). Społeczna rehabilitacja zaburzeń psychicznych. Środowiskowe metody pomocy osobom z doświadczeniem choroby psychicznej. W: L. Cierpiałkowska, H. Sęk (red). *Psychologia kliniczna*. Warszawa: PWN.
- Zabłocka-Żytka, L., Sokołowska, E. (2016). *Pomoc psychologiczna chorym somatycznie*. Warszawa: Difin.
- Zasepa, E. (2020). Niepełnosprawność intelektualna. W: L. Cierpiałkowska, A. Borkowska, I. Chrzanowska (red.). *Psychologia kliniczna dzieci i młodzieży*. Warszawa: PWN.
- Zasepa, E. (2020). Rodzina z dzieckiem z zaburzeniami rozwoju. W: L. Cierpiałkowska, Borkowska, I. Chrzanowska (red.). *Psychologia kliniczna dzieci i młodzieży*. Warszawa: PWN.
- Grzebołowska-Klarkowska, H. J. (red.). (2015). *Psychoanalityczne teorie rozwoju. Niezbędnik*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej.

Pracownicy Instytutu są zaangażowani w przygotowywanie koncepcji i prowadzenie studiów podyplomowych w APS związanych z szeroko rozumianą psychologią. Należą do nich: Poradnictwo Psychologiczne i Interwencja Kryzysowa, Przeciwdziałanie Przemocy w Rodzinie, Psychologia

Transportu i Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego oraz Specjalizacja w zakresie Psychologii Klinicznej. Studia te cieszą się dużym zainteresowaniem odbiorców, w przypadku kierowanych przez dr Sylwię Kluczyńską z Katedry Psychoterapii i Poradnictwa Psychologicznego studiów Poradnictwo Psychologiczne i Interwencja Kryzysowa w roku 2019/2020 uruchomiono już siódmą ich edycję. Warto zaznaczyć również, że kierowany przed dr hab. Marylę Malewicz Sawicką prof. APS kurs specjalizacyjny z psychologii klinicznej w formie studiów podyplomowych ma akredytację Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego, jest wysoko ceniony przez jego uczestników i stanowi znaczący wkład Instytutu w profesjonalne kształcenie psychologów klinicznych.

Należy dodać, że w ramach Instytutu wydawana jest „Psychologia Wychowawcza”, naukowe czasopismo psychologiczne znajdujące się na liście Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Łączy ono problematykę psychologii wychowania i rozwoju z rozważaniami z zakresu kultury życia społecznego, sfery wartości i przemian współczesności. Jako półrocznik, ukazuje się dwa razy w roku, jesienią i wiosną, w papierowej wersji (referencyjnej) oraz w wersji elektronicznej. Redaktorem naczelnym jest dr hab. Barbara Weigl, prof. APS.

Pracownicy Instytutu są organizatorami wielu konferencji naukowych. W minionych latach były to między innymi:

- I Międzynarodowa Konferencja Metod Pomocy Psychologicznej. „Promocja zdrowia psychicznego- od teorii do praktyki” (2019), prof. dr hab. Jan Czesław Czabała, dr Lidia Zabłocka Żytka.
- Ogólnopolska Konferencja „Człowiek w środowisku”, 8 corocznych edycji od roku 2011, dr hab., Beata Hintze; dr hab. Paweł Bronowski, prof. APS.
- III Międzynarodowa Konferencja Psychologii Pozytywnej, Akademia Pedagogiki Specjalnej, Polskie Towarzystwo Psychologii Pozytywnej (2018), dr Dorota Jasielska.
- „Na pograniczu psychozy. Praktyczne aspekty pracy psychoterapeutycznej”. Polskie Towarzystwo na rzecz Psychologicznego i Społecznego Podejścia do Psychoz, Instytut Analizy Grupowej Rasztów, APS (2016), dr hab. Katarzyna Prot-Klinger, prof. APS.
- „Kobiety i trauma”, Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, Instytut Psychologii Zdrowia PTP, APS (2017), dr Ewa Odachowska.
- „Język w procesie zmiany” (2017 i 2018). Sekcja Podejścia Skoncentrowanego na Rozwiązaniach Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, dr hab. Jarosław Rola, prof. APS.
- III Międzynarodowa Konferencja Polskiego Stowarzyszenia Integracji Psychoterapii i Akademii Pedagogiki Specjalnej (2017), prof. dr hab. Jan Czesław Czabała.
- Obecnie w Instytucie prowadzone są prace organizacyjne związane z IV Międzynarodową Konferencją „Integracja psychoterapii - badania, doświadczenia, perspektywy” (maj 2020).

Warto również podkreślić zaangażowanie wielu pracowników Instytutu w działalność ekspercką związaną z psychologią w kontekście praktycznym i naukowym. Przykładem tego może być między innymi wieloletnie przewodniczenie Komisji Certyfikacyjnej ds. Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychologicznego oraz członkostwo w Komisji Egzaminacyjnej Centrum Egzaminów Medycznych ds. psychologów klinicznych oraz przewodniczenie komisjom akredytacyjnym przy PARPA i Krajowym Biurze ds. Przeciwdziałania Narkomanii (prof. dr hab. Jan Czesław Czabała), członkostwo w Zespole ds. Spraw Opracowania Programu Szkoleniowego Terapeutów Środowiskowych przy Ministrze Zdrowia (dr hab. Katarzyna Prot-Klinger, prof. APS; dr hab. Paweł Bronowski, prof. APS), przewodniczenie Komisji ds. Projektów Badawczych KBN - Medycyna Wieku Rozwojowego (prof. dr hab. Tadeusz Mazurczak), członkostwo w Komisji Ekspertów ds. Osób Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich (dr Dominika Wiśniewska), przewodniczenie Komisji Naukowej w Instytucie Analizy Grupowej Rasztów (dr hab. Anna Zajenkowska, prof. APS). Lista pracowników Instytutu zaangażowanych w pełnienie funkcji eksperckich znajduje się w załączniku I.

### **Obsada zajęć i polityka kadrowa, ocena jakości kadry**

Nauczyciele akademicki podlegają ocenie okresowej zgodnie z zasadami określonymi Uchwałą Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej nr 54/2017 z dnia 27 września 2017 roku w

sprawie kryteriów i trybu dokonywania okresowej oceny nauczycieli akademickich w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Zatrudniony nauczyciel akademicki jest poddawany pierwszej ocenie okresowej nie wcześniej niż po roku i nie później niż po dwóch latach od dnia podjęcia pracy w Akademii.

Ocenie jakości kadry służą także hospitacje zajęć, przeprowadzane zgodnie z regułami określonymi w Zarządzeniu nr 272/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 29 października 2019 roku w sprawie hospitacji zajęć dydaktycznych w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia.

W ocenie jakości kadry duży udział mają sami studenci. Po zakończeniu zajęć w każdym semestrze mają oni możliwość wypełnienia ankiet ewaluacyjnych przedmiotu, zamieszczonych w systemie USOS. Wyniki ankietyzacji studentów są potem przedmiotem analiz kierowników zakładów i katedr, jak również Dyrektora Instytutu. Regulacje dotyczące dokonywania oceny zajęć dydaktycznych wprowadzone zostały Uchwałą nr 90/14-15 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 15 października 2014 roku.

### **System wspierania i motywowania kadry do rozwoju naukowego oraz podnoszenie kompetencji dydaktycznych, awans kadry**

Pracownicy Instytutu są zachęceni do składania wniosków o granty oraz publikowania w wysoko punktowanych czasopismach naukowych. Istnieje możliwość uzyskania gratyfikacji finansowej za publikacje, co uregulowane zostało zarządzeniem nr 273/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 29 października 2019 roku w sprawie ustalenia Regulaminu przyznawania dodatku naukowego za publikacje wysoko punktowane. Działalność naukowa (jak również dydaktyczna i organizacyjna) wiąże się również z możliwością uzyskania nagród Rektora, zgodnie z zasadami określonymi w Uchwałą nr 154/15-16 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 16 marca 2016 roku w sprawie przyjęcia Regulaminu przyznawania nagród Rektora dla nauczycieli akademickich Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej.

Działania naukowe prowadzone w Instytucie przekładają się na awans jego pracowników. W okresie ostatnich 5 lat troje pracowników Instytutu uzyskało stopień doktora habilitowanego, a jeden stopień doktora. Wnioski habilitacyjne kolejnych dwóch pracowników zostały złożone do RDN i są obecnie rozpatrywane. Dwie pracownice Instytutu w chwili obecnej mają otwarte przewody doktorskie. Jedna absolwentka Instytutu – doktorantka międzywydziałowych studiów doktorskich APS - ma również otwarty przewód doktorski. Troje absolwentów psychologii APS w roku 2019 podjęło studia w Szkole Doktorskiej APS.

Nauczyciele są wspierani i motywowani do rozwoju naukowego również poprzez zapewnienie miejsca do przeprowadzania badań (Pokój Badań Naukowych zlokalizowany w budynku C przy ulicy Szczęśliwickiej 40) oraz dostępu do wewnątrzinstytutowych i ogólnouczelnianych szkoleń dotyczących prowadzenia badań i działalności publikacyjnej. Poniżej podano przykłady tego rodzaju szkoleń z ostatnich lat:

- „Przygotowywanie wniosków w ramach konkursu MINIATURA 2 finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki” (dr Joanna Rajchert, październik 2019);
- „Przygotowywanie wniosków w ramach konkursów SONATA i SONATA BIS finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki” (dr Joanna Rajchert, grudzień 2019);
- „Artykuły naukowe - narzędzia, sposoby pisania i wyszukiwania źródeł” (dr hab. Piotr Siuda, styczeń 2020);
- „Strategie publikacji w kontekście oceny działalności naukowej 2021” (Małgorzata Łada, INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL);
- „Wspomaganie statystycznej analizy wyników badań empirycznych w programie Statistica” (StatSoft Polska);
- „Program MAXQDA a badania jakościowe”;

- Limesurvey (dr Sławomir Postek, marzec 2017).

Pracownicy Instytutu mają również okazję do podnoszenia swoich kwalifikacji dydaktycznych. Dobrym przykładem jest udział w trwającym od roku 2018 projekcie „Mistrzowie Dydaktyki” (współfinansowany ze środków EFS). Ma on na celu podniesienie kompetencji kadry akademickiej w zakresie stosowania nowoczesnych, innowacyjnych metod dydaktycznych, takich jak stosowanie metody tutoring w kształceniu. W ramach projektu pracownicy Instytutu uczestniczą w 10-15 dniowych szkoleniach podczas wizyt studyjnych na wybranych renomowanych uczelniach europejskich znajdujących się w pierwszej setce rankingu szanghajskiego (m.in. Uniwersytet w Groningen, Uniwersytet Aarhus, University College London). Uczestnicy projektu prowadzą następnie zajęcia z wykorzystaniem metody tutoring w Instytucie. Spośród kadry Instytutu w programie wzięło lub aktualnie bierze udział sześć osób. W najbliższych miesiącach uczestnictwo w projekcie rozpoczną kolejne trzy osoby. Projekt jest realizowany w Akademii Pedagogiki Specjalnej na podstawie umowy z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Pracownicy Instytutu mogą uzyskać ponadto wsparcie finansowe na specjalistyczne szkolenia zewnętrzne służące podniesieniu ich psychologicznych kompetencji praktycznych przydatnych w procesie dydaktycznym. Przykładowe szkolenia:

- udział w kursie terapeutycznym „Terapia metodą Instrumental Enrichment”;
- szkolenie z zakresu posługiwania się skalą Stanford-Binet 5.

Członkowie zespołu Instytutu są zaangażowani również w działalność popularyzatorską związaną z psychologią. Poniżej zamieszczono przykłady tego rodzaju aktywności:

#### Audycje radiowe:

- dr hab. Łukasz Baka, prof. APS: „Zachowania kontrproduktywne. Kiedy pracownik szkodzi firmie”. Polskie Radio IV; [tps://www.polskieradio.pl/10/215/Artykul/2212065](https://www.polskieradio.pl/10/215/Artykul/2212065)
- dr Ewa Odachowska: „Jak wyeliminować pijanych kierowców”. PolskieRadio24.pl; <https://polskieradio24.pl/5/3/Artykul/2428293>
- dr Paweł Boguszewski: „Mózg nie został ożywiony a jego komórki działały”. Radio TOK FM; <https://audycje.tokfm.pl/podcast/74797,-Mozg-nie-zostal-ozywiony-choc-jego-komorki-dzialaly>

#### Audycje telewizyjne:

- dr Agnieszki Siedler: komentarz dotyczący standardów edukacji seksualnej WHO. TVN24; <https://tvn24.pl/tvnwarszawa/najnowsze/eksperci-o-standardach-who-trzeba-brdzieci-uczyc-jak-budowac-granice-285865>
- dr Agnieszka Siedler: komentarz dotyczący stosowania przemocy wobec dzieci. TVN24; <https://fakty.tvn24.pl/fakty-po-poludniu,96/co-drugi-rodzic-dal-dziecku-klapsa-co-dziesiaty-sprawil-lanie-raport,866848.html>

#### Czasopisma popularnonaukowe:

- dr Magdalena Rowicka: wywiad dla „Świata Problemów” o psychologicznych aspektach gier komputerowych; <http://www.swiatproblemow.pl/duzo-wiemy-o-uzaleznieniach-malo-o-skuteczności-profilaktyki/>
- dr hab. Paweł Bronowski, prof. APS; artykuł dla „Otwarte bramy”: Grupy samopomocowe osób z doświadczeniem choroby psychicznej jako ważny element wspierający odzyskiwanie zdrowia; <http://otwartebramy.org/wp-content/uploads/2011/01/Ksi%C4%99ga-Dobrych-Praktyk.pdf>

#### Wykłady popularnonaukowe

- dr Ewa Odachowska, Centrum Nauki Kopernik: wykład i warsztaty „Zmierz się ze stresem” w ramach programu Wieczór dla dorosłych „Interkosmos”; <http://www.kopernik.org.pl/projekty-specjalne/wieczorydladoroslych/wieczory-2019/wieczor-dla-doroslych-interkosmos/>
- dr Kamila Dobrenko: wykład dla Uniwersytetu III wieku pt. „Intuicja jako przebłytki wewnętrznej mądrości. Dlaczego „szybkie” myślenie często jest skuteczniejsze od ‘wolnego’ myślenia?”

#### Artykuły i komentarze w prasie społeczno-politycznej



- dr hab. Katarzyna Prot-Klinger, prof. APS: „Schizofrenia jako diagnoza medialna”. Krytyka Polityczna;  
<https://krytykapolityczna.pl/kraj/kristina-z-mrowin-schizofrenia-diagnoza-medialna/>
- dr hab. Paweł Bronowski, prof. APS: wywiad „Gdy najbliżsi chorują psychicznie”, Tygodnik „Polityka”;  
<https://www.polityka.pl/jamyoni/1580731,1,gdy-najblizsi-choruja-psychicznie.read>
- Ewa Odachowska: wypowiedź „Schematy naszych miłości” dotycząca relacji i związków przemocowych dla „Newsweeka”;  
<https://www.newsweek.pl/wiedza/nauka/schemat-naszyc-milosci-czyli-jak-dobieramy-sie-w-pary/n4lyrxe>

#### Portale internetowe dotyczące problematyki niepełnosprawności

- dr hab. Paweł Bronowski, prof. APS: komentarz: „Wariat”, „ma żółte papiery”. Skandaliczny język w materiałach edukacyjnych”, Portal „Niepełnosprawni”;  
<http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/644305>
- dr hab. Paweł Bronowski prof. APS: komentarz: Lęk, który paraliżuje. Czy to się leczy?”. Skandaliczny język w materiałach edukacyjnych, Portal „Niepełnosprawni”  
<http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/336819>

W Instytucie Psychologii prowadzone są regularne działania mające na celu podniesienie jakości pracy dydaktycznej i naukowej jego pracowników. Można wśród nich wymienić:

- przygotowywanie comiesięcznego Biuletynu Instytutu Psychologii „Wydarzenia”. Zawiera on informacje o działaniach prowadzonych przez pracowników Instytutu (publikacje, wystąpienia konferencyjne, popularyzatorskie, współpracę z otoczeniem Uczelni). Zamieszczane są w nim informacje o ważnych wydarzeniach związanych z psychologią. Biuletyn jest rozsyłany do wszystkich pracowników i umieszczany na stronie internetowej Instytutu. Biuletyn wspiera komunikację wewnątrz Instytutu i pozwala na prezentowanie osiągnięć jego pracowników;
- comiesięczne zebrania pracowników Instytutu. Umożliwiają one omawianie spraw bieżących oraz zaprezentowanie nowych projektów naukowych realizowanych przez pracowników;
- comiesięczne zebrania kierowników katedr/ zakładów i dyrekcji Instytutu. Spotkania te dają okazję do omawiania bieżących działań Instytutu i planowania wspólnych przedsięwzięć;
- analizę studenckich ocen zajęć prowadzonych przez pracowników Instytutu. Pozwala to na monitorowanie jakości procesu dydaktyki. Informacja o negatywnej ocenie zajęć przekazywana jest kierownikowi zakładu/katedry, w której pracuje osoba prowadząca te zajęcia. Przeprowadza on rozmowę dotyczącą sposobu wyeliminowania zaistniałych problemów;
- hospitacje zajęć dydaktycznych, które są przeprowadzane przez dydaktyków z długoletnim doświadczeniem, kierowników zakładów/katedr oraz dyrekcję Instytutu. Dotyczą przede wszystkim pracowników z krótkim stażem dydaktycznym oraz osób, które otrzymały negatywne oceny studenckie.

## **Kryterium 5. Infrastruktura i zasoby edukacyjne wykorzystywane w realizacji programu studiów oraz ich doskonalenie**

### **Stan nowoczesności, rozmiarów i kompleksowości bazy dydaktycznej i naukowej służącej realizacji procesu kształcenia na kierunku psychologia oraz realizacji badań naukowych**

Instytut Psychologii mieści się w budynku C zlokalizowanym w obiekcie głównym Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie przy ulicy Szczęśliwickiej 40. Zajęcia odbywają się przede wszystkim w tym obiekcie oraz sporadycznie w zlokalizowanym nieopodal budynku przy ul. Spiskiej 16. W budynkach przy ulicy Szczęśliwickiej 40 do dyspozycji studentów jest:

- 30 sal dydaktycznych o powierzchni od 16 do 122 m kwadratowych, w tym 5 sal komputerowych, jedna aula o powierzchni 525 m kwadratowych, dwie aule o powierzchni 280 m kwadratowych,
- sala gimnastyczna, siłownia wraz z infrastrukturą (przebieralnia, prysznic itp.),
- sala do zajęć muzyczno-tanecznych wyposażona w instrumenty muzyczne, sprzęt oraz przybory do zajęć muzycznych i tanecznych,
- sale do zajęć językowych,
- pokój dla rodzica z dzieckiem,
- miejsce w hallu korytarza na I piętrze, przeznaczone do zabaw i wypoczynku dla rodziców z małymi dziećmi, wyposażone w sprzęt wychodzący naprzeciw potrzebom małych dzieci spędzających czas w Uczelni,
- Pracownia Testów Psychologicznych,
- Pracownia Psychofizjologii.

Studenci kierunku psychologia korzystają z nowoczesnej bazy dydaktycznej. Każda sala wykorzystywana w celach dydaktycznych wyposażona jest w rzutnik multimedialny i ekran. Wszystkie budynki są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W Akademii funkcjonuje Pełnomocnik Rektora ds. Osób z Niepełnosprawnościami, który współpracuje z Instytutem Psychologii. W ramach rozwoju infrastruktury Uczelni podjęto decyzję o budowie nowego obiektu do celów naukowo-dydaktycznych przy ul. Szczęśliwickiej 40. W projekcie tego budynku przewidziane są laboratoria badawcze, sale ćwiczeniowe z lustrami weneckimi, miejsca do indywidualnej i grupowej pracy studentów oraz nowoczesna czytelnia i przestronna aula.

Obecnie w Instytucie Psychologii działają dwie pracownie specjalistyczne:

#### **1. Pracownia Testów Psychologicznych**

Pracownia powołana została Zarządzeniem Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej nr 175/10-11 z dnia 28 września 2011 roku. Kierownikiem Pracowni Testów Psychologicznych jest dr Halina Dubczak, adiunkt w Zakładzie Psychologii Osobowości. Pracownia mieści się obecnie w obrębie kompleksu bibliotecznego, w wydzielonej sali. W zbiorach pracowni znajdują się wydawane przez Pracownię Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego narzędzia standardowe, a także narzędzia badawcze wydane i licencjonowane przez Pracownię Testów Psychologicznych i Pedagogicznych w Gdańsku. W swoich zasobach Pracownia Testów Psychologicznych APS posiada ponad 150 pozycji testowych oraz zbiór książek dotyczących psychometrii oraz diagnozy psychologicznej. Najnowszymi narzędziami w zasobach są: IDS-2 Skala Inteligencji i Rozwoju dla Dzieci i Młodzieży, Profil Psychoedukacyjny, ADOS-2 Protokół obserwacji do diagnozowania zaburzeń ze spektrum autyzmu oraz Skala Inteligencji Stanforda-Bineta 5. Pracownia Testów jest czynna 5 lub 6 dni w tygodniu i mogą z niej korzystać studenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych kierunku psychologia, pracownicy - psychologowie z uprawnieniami oraz absolwenci psychologii Akademii Pedagogiki Specjalnej. Testy znajdujące się w Pracowni są używane (między innymi) na zajęciach takich jak: „Psychologia Różnic Indywidualnych”, „Psychometria”, „Narzędzia Diagnozy Psychologicznej Człowieka Dorosłego”, „Narzędzia Diagnozy Psychologicznej Dziecka”, „Proces diagnozy psychologicznej - Studium Przypadku”.

#### **2. Pracownia Psychofizjologii**

Instytut Psychologii APS od roku 2018 dysponuje Pracownią Psychofizjologii, w której możliwy jest pomiar podstawowych funkcji fizjologicznych z użyciem sprzętu firmy BIOPAC Systems pracującego na oprogramowaniu AcqKnowledge 4.0. W skład wyposażenia wchodzi wzmacniacze pozwalające na wykonanie elektrokardiogramu, miografii i pomiaru przewodnictwa skórno. Ponadto pracownia dysponuje kamerą termowizyjną PI450 firmy OPTRIS, okulografem Tobii oraz 8-kanalowym aparatem do przezczaszkowej stymulacji firmy Neuroelectrics. Ze sprzętu mogą korzystać pracownicy Instytutu oraz studenci pod opieką swoich promotorów. Pracownią kieruje dr Joanna Rajchert .

Studenci kierunku psychologia poza Uczelnią realizują praktyki zawodowe. Miejsca realizacji praktyk są starannie dobierane, tak by spełniały wszelkie standardy dotyczące kształcenia psychologów (szpitale, poradnie, szkoły, w których zatrudnieni są psychologowie itp.). Należy nadmienić, że uczelnia podpisuje z placówkami, w których realizowane są praktyki, stosowne porozumienia, które dają możliwość wzajemnego wspierania się w zakresie doskonalenia metodyki nauczania i uzupełniania pomocy naukowych stosowanych w ramach praktyk.

### **Dostęp do technologii informacyjno-komunikacyjnej**

Studenci APS korzystają z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych. Wśród nich ważną rolę pełni:

- możliwość korzystania z Internetu przez wykładowców i studentów poprzez sieć bezprzewodową,
- dostęp do komputerów stacjonarnych z możliwością skorzystania z Internetu,
- monitory na korytarzach, na których wyświetlane są ważne dla studentów informacje, wykłady otwarte i transmisje z uroczystości akademickich,
- platforma e-learningowa do realizacji wybranych przedmiotów (w ten sposób w całości realizowane są zajęcia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy),
- system USOS, umożliwiający komunikację Biura Spraw Studenckich ze studentami w zakresie toku studiów,
- bezpośredni dostęp do programu statystycznego SPSS, z corocznie odnawianą licencją na komputerach stacjonarnych (stanowiska w Informatorium Biblioteki Głównej APS) i w zdalnym dostępie poza Uczelnią,
- poczta mailowa,
- strona internetowa uczelni aktualizowana na bieżąco, zawierająca informacje na temat wydarzeń naukowych odbywających się w APS, np. konferencji naukowych, wykładów otwartych itp. planu zajęć, zajęć odwołanych i przełożonych, informacje przypominające o bieżących zadaniach studentów, takich jak: rejestracja na przedmioty, wybór zajęć fakultatywnych, wybór seminarium dyplomowego itp.,
- fanpage Facebook APS oraz fanpage Instytutu Psychologii, na których systematycznie pojawiają się informacje o wydarzeniach planowanych i organizowanych w Instytucie oraz fanpage Studenckich Kół Naukowych (informacje o organizowanych wydarzeniach są też udostępniane na fanpage Instytutu),
- dostęp do katalogu bibliotecznego on-line,
- możliwość bezpłatnego korzystania z książek w systemie IBOOK,
- możliwość korzystania z prac naukowych w językach obcych znajdujących się w sieci EBSCO.

### **Udogodnienia w zakresie infrastruktury i dostosowanie wyposażenia do potrzeb studentów z niepełnosprawnością**

Wspieranie studentów niepełnosprawnych w procesie dydaktycznym jest postrzegane przez władze uczelni jako jedno z ważniejszych zadań. Kwestię tę reguluje Postanowienie Prorektora ds. Dydaktyki z dn. 15.11.2007 roku w sprawie rozwiązań alternatywnych stosowanych wobec studentów niepełnosprawnych APS. W celu podniesienia jakości działań wspierających studentów niepełnosprawnych, w Akademii Pedagogiki Specjalnej powołano pełnomocnika Rektora do spraw

osób niepełnosprawnych. W Akademii Pedagogiki Specjalnej zastosowano następujące udogodnienia w zakresie infrastruktury:

- przejścia między poszczególnymi skrzydłami gmachu uczelni, (skrzydła A, B, C) bez barier architektonicznych, umożliwiające przejazd na wózkach bez konieczności pokonywania schodów,
- drzwi wejściowe wyposażone w mechanizm samodzielnego otwierania się, co znacznie ułatwia wejście na teren uczelni studentom z niepełnosprawnością ruchową i wzrokową,
- zaopatrzone w barierki podjazdy na zewnątrz budynku, umożliwiające dostęp osobom na wózkach do tych części budynku, które wymagają pokonania schodów,
- windy, za pomocą których studenci niepełnosprawni mogą dostać się do wszystkich sal na terenie uczelni,
- windy wyposażone w system głośnomówiący informujący o poziomie, na którym znajduje się winda oraz w system znaków Braille'a w okolicy przycisków służących do wybierania docelowego piętra w windzie,
- drzwi wejściowe do sal dydaktycznych z zamontowanym systemem oznaczeń informujących o numerze sali w systemie Braille'a,
- aule i sala surdopedagogiki wyposażona w systemy wzmacniające dźwięk, współpracujący z aparatami słuchowymi,
- toalety dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością na każdym piętrze (WC, prysznice itp.),
- miejsca parkingowe zarezerwowane dla osób z niepełnosprawnością.

W zakresie wyposażenia dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnością zastosowano się o następujące jego elementy:

- system FM z pętlą indukcyjną lub słuchawkami dla studentów z wadą słuchu,
- biblioteka akademicka wyposażona w szybki skaner książkowy oraz oprogramowanie wspierające, specjalistyczne stoły oraz czytniki e-book,
- zajęcia z przedmiotu technologia informacyjna dla studentów niewidomych realizowane są w oddzielnej grupie z wykorzystaniem sprzętu wspierającego,
- zajęcia dla grup studenckich, w których znajdują się studenci ze znaczną niepełnosprawnością ruchową, realizowane w salach na parterze.

### **Dostępność infrastruktury, w tym aparatury naukowej, oprogramowania specjalistycznego i materiałów dydaktycznych, w celu wykonywania przez studentów zadań wynikających z programu studiów w ramach pracy własnej**

Dostępność aparatury i materiałów dydaktycznych sprzyja realizacji przez studentów zadań wynikających z programu studiów. Studenci korzystają z następujących urządzeń i materiałów i udogodnień:

- sale dydaktyczne wyposażone w rzutniki, monitory i system wzmacniający dźwięk oraz rzutniki pisma,
- kserokopiarki na korytarzach umożliwiające studentom kopiowanie materiałów do użytku własnego,
- otwarte sale wykładowe w czasie przerw między zajęciami, co znacznie ułatwia studentom przygotowanie się do zajęć dydaktycznych oraz sprzyja merytorycznym spotkaniom studentów i pracom zespołowym,
- dostęp do komputerów stacjonarnych na terenie uczelni, możliwość wykorzystania laptopów na potrzeby realizowanych zajęć dydaktycznych przez wykładowców i studentów,
- czytelnia umożliwiająca korzystanie z materiałów dostępnych na miejscu, w tym najbardziej popularnych podręczników (informacje o zasobach biblioteki scharakteryzowano poniżej),
- pokój do badań naukowych, wyposażony w stanowiska komputerowe – w pokoju tym możliwa jest realizacja badań do prac magisterskich,

- platforma internetowa *LimeSurey* wykorzystywana przez osoby prowadzące badania do prac magisterskich.

### **System biblioteczno-informacyjny APS**

Studenci APS korzystają z dobrze wyposażonej Biblioteki Głównej APS. Jest ona czynna jest 6 przez dni w tygodniu oraz dodatkowo w wybrane niedziele. W jej skład wchodzi Wypożyczalnia, Czytelnia i Informatorium. Biblioteka zlokalizowana jest na 3 piętrze budynku „B”, przy ulicy Szczęśliwickiej 40.

W Bibliotece funkcjonuje elektroniczny system biblioteczny Patron. Czytelnicy mają dostęp do katalogu OPAC - *on-line*, z możliwością wyszukiwania, zamawiania, rezerwacji i prolongaty materiałów bibliotecznych. Biblioteka posiada także trezor biblioteczny, tzw. wrzutnię, usytuowaną w uczęszczanym miejscu uczelni. Wrzutnia umożliwia zwracanie materiałów bibliotecznych poza godzinami pracy biblioteki oraz ułatwia zwrot książek osobom z niepełnosprawnościami.

Zasoby biblioteki to:

- książki w wersji papierowej - ok. 146 tysięcy woluminów ze szczególnym uwzględnieniem publikacji zalecanych w sylabusach,
- prace dyplomowe – ok. 40 tys. prac licencjackich i magisterskich w wersji papierowej,
- prace dyplomowe w wersji elektronicznej dostępne na 2 stanowiskach komputerowych w Czytelni w ramach Archiwum Prac Dyplomowych (system APD),
- czasopisma drukowane – blisko 100 tytułów czasopism polskich w bieżącej prenumeracie oraz 10 tytułów pozyskiwanych z innych źródeł,
- dostęp do baz w ramach krajowej licencji akademickiej finansowanej przez MNiSW,
- dostęp do bazy IBUK Libra PWN (pełno-tekstowe książki elektroniczne z możliwością korzystania z dowolnego miejsca na dowolnym urządzeniu - obecnie 1800 pozycji),
- dostęp do bazy IBUK *Libra Light* PWN (wirtualna czytelnia książek elektronicznych przeznaczona dla osób, którym niepełnosprawność nie pozwala czytać zwykłego druku (niewidomym, niedowidzącym i niepełnosprawnym ruchowo). Zawiera publikacje w formatach EPUB i MP3); obecnie w ofercie dostępnych jest 1250 tytułów,
- w ramach licencji krajowej zakupiony jest dostęp do baz EBSCO szczególnie przydatny dla studentów psychologii: PsycINFO, PsycEXTRA, PsycTESTS, Education Source.

Biblioteka tworzy również własne bazy danych, np. bazę bibliograficzną zawartości czasopism i Bazę Wiedzy APS (bazę bibliograficzną publikacji pracowników APS). W ramach swoich usług biblioteka oferuje:

- dostęp do najnowszej literatury naukowej,
- pomoc przy wyszukiwaniu, zamawianiu książek,
- szkolenia biblioteczne dla użytkowników,
- pomoc przy korzystaniu z baz danych, szkolenia z korzystania z baz danych,
- udzielanie informacji o innych bibliotekach,
- tworzenie zestawień tematycznych,
- stanowiska komputerowe w Czytelni i Informatorium;
- bezpłatny skaner w Czytelni,
- możliwość korzystania w Czytelni i Informatorium z programu SPSS,
- uczestnictwo w aktywnościach związanych z upowszechnianiem otwartego dostępu do zasobów edukacyjnych i naukowych, promocji czytelnictwa, wystawach i innych wydarzeniach edukacyjnych,
- w ramach Systemu Wypożyczeń Warszawskich (BiblioWawa) dostęp do zasobów innych bibliotek wyższych uczelni należących do SWW,
- w Czytelni dostępny jest terminal z bazą ACADEMICA Biblioteki Narodowej – cyfrowej wypożyczalni międzybibliotecznej. Biblioteka jest członkiem centralnego katalogu NUKAT prowadzonego przez Bibliotekę Uniwersytetu Warszawskiego, zawierającego informacje o zasobach bibliotek

naukowych i akademickich; w Bibliotece funkcjonuje wypożyczalnia międzybiblioteczna (tradycyjna).

W Bibliotece działa Rada Biblioteczna składająca się z przedstawicieli nauczycieli akademickich, doktorantów oraz studentów. Działania Biblioteki monitorowane są poprzez system sprawozdawczości oraz ankiet oceniających jej pracę. Biblioteka APS dokonuje również wpisów do Bazy Wiedzy (dorobek naukowy pracowników APS).

Pracownicy oraz studenci APS mają możliwość zgłaszania potrzeby zakupu książek, a informacja o nowościach w Bibliotece wysyłana jest co miesiąc do całej społeczności Uczelni. W załączniku J znajdują się przykłady ostatnich nabytków Biblioteki związanych tematycznie z psychologią.

### **Rozwój i doskonalenie infrastruktury**

W ramach rozwoju i doskonalenia infrastruktury w Akademii podejmowane są następujące działania:

- monitorowanie na bieżąco przez pracowników działu informatyczno-medialnego funkcjonowania sprzętu informatycznego w salach wykładowych i pomieszczeniach naukowo-biurowych;
- coroczny przegląd sprzętu biurowego i robiony plan zakupu i wymiany sprzętu. W planie tym uwzględniane są potrzeby interesariuszy wewnętrznych takich jak: pracownicy administracyjni, pracownicy naukowci, studenci (przedstawiciele Zarządu Samorządu Studenckiego);
- współpraca z firmami zewnętrznymi w zakresie konserwacji sprzętu informatycznego;
- podnoszenie jakości usług biblioteki na podstawie analizy ocen pochodzących z ankiet oceniających działalność biblioteki wypełnianych przez pracowników i studentów (w bieżącym roku na podstawie opinii interesariuszy zmieniono system egzekwowania zwrotu książek i zamieniono sankcję za brak zwrotu książek w terminie w postaci blokady konta na sankcję pieniężną; zmiana ta spotkała się z przychylną oceną studentów i pracowników;
- cykliczne badania infrastruktury przez komisję do spraw jakości kształcenia; szczegółową ocenę infrastruktury uczelni przedstawiono w tematycznym Raporcie Komisji ds. Jakości Kształcenia opracowanym w roku akademickim 2014/2015, pt. *Jakość infrastruktury materialnej i organizacyjnej procesu kształcenia*. Badanie opinii na temat infrastruktury przeprowadzone zostało z udziałem grupy 1175 studentów i 47 nauczycieli akademickich. Kolejny raport na ten temat zostanie przygotowany w bieżącym roku akademickim.

## **Kryterium 6. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w konstruowaniu, realizacji i doskonaleniu programu studiów oraz jej wpływ na rozwój kierunku**

Instytut Psychologii przywiązuje duże znaczenie do współpracy ze środowiskiem społecznym. Ma to znaczący wpływ zarówno na proces dydaktyczny, badania naukowe jak również na zaangażowanie eksperckie pracowników Instytutu. Dzięki współpracy możliwe jest opracowywanie i wdrażanie nowatorskich programów dla interesariuszy zewnętrznych. Działania te ściśle wiążą się z procesem dydaktycznym, w ich realizację wielokrotnie zaangażowani są studenci.

Dobrym przykładem trwających od długiego czasu działań pracowników Instytutu adresowanych do otoczenia zewnętrznego jest aktywność związana z szeroko rozumianym wsparciem osób chorujących psychicznie. Od wielu lat jest to jedno ze szczególnie intensywnie realizowanych przedsięwzięć. W jego prowadzenie zaangażowana jest duża grupa studentów, a jeden z działających w Instytucie zespołów badawczych (ds. procesu zdrowienia osób z doświadczeniem choroby psychicznej) łączy w swojej pracy działalność naukową i praktyczną.

Kompleksowe działania na rzecz osób chorujących obejmują przede wszystkim wsparcie ruchu samopomocowego tej grupy. Można je uznać za unikatowe w skali kraju. Instytut od długiego czasu wspiera jedną z nielicznych w Polsce tego rodzaju inicjatyw środowiska osób chorujących na psychozy: Grupę Wsparcia Osób z Doświadczeniem Kryzysu Psychicznego TROP. Rozpoczęła ona swoje działania w APS w roku 2013. W latach 2014-2019 była objęta patronatem Rady Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych, po jego likwidacji, od roku 2019 oficjalny patronat sprawuje Rektor Akademii Pedagogiki Specjalnej. Od roku 2013 Instytut Psychologii nieprzerwanie zapewnia merytoryczne i logistyczne wsparcie członkom Grupy. Spotyka się ona regularnie na terenie Akademii (do dziś ponad 70 razy). Poza regularnymi spotkaniami na APS członkowie Grupy prowadzą rozbudowaną aktywność: udzielają porad telefonicznych innym osobom chorującym, porad w punktach konsultacyjnych (wspólnie z psychologami), prowadzą spotkania destygmatyzacyjne w szkołach, na uczelniach wyższych oraz w ośrodkach zainteresowanych tego rodzaju działaniami. Prowadzą także w placówkach psychiatrycznych i ośrodkach wsparcia spotkania motywujące do aktywności samopomocowej, wydają Biuletyn i poradniki dla osób po kryzysie psychicznym. Pracownicy Instytutu prowadzą szkolenia członków Grupy w zakresie między innymi zasad doradztwa telefonicznego, porad wspierających, prowadzenia spotkań destygmatyzacyjnych. Studenci psychologii są zaangażowani we wspieranie działań grupy między innymi poprzez uczestnictwo w jej spotkaniach i bieżących działaniach (np. pomoc w edycji Biuletynu). Członkowie Grupy TROP przygotowali i współprowadzą fakultet „Ruch Samopomocowy osób chorujących psychicznie” dla studentów IV roku psychologii specjalności klinicznej. Regularnie uczestniczą w ćwiczeniach z przedmiotu „Metody wspierania Osób chorujących psychicznie” występując jako „eksperci przez doświadczenie”. Członkowie Grupy uczestniczą również w ogólnopolskich konferencjach naukowych prezentując działania ruchu samopomocowego pracującego ze wsparciem Instytutu Psychologii APS. Więcej informacji o działalności Grupy można znaleźć w internecie: <https://www.facebook.com/WspieramyOsobyChorePsychicznie/>, <http://www.czasnaporozumienie.pl/>.

Innym nowatorskim projektem w obszarze wspierania osób chorujących psychicznie wywierającym silny wpływ na środowisko społeczne jest program „Doradcy do Spraw Zdrowienia. Wsparcie procesu zdrowienia i aktywizacji społecznej osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego” (POWER.03.01.00-00-T014/18), 2019-2021, kierownik projektu: dr hab., Paweł Bronowski prof. APS. Jednostką finansującą jest Narodowe Centrum Badań i Rozwoju. W kursie uczestniczą osoby z doświadczeniem choroby psychicznej, które po jego ukończeniu otrzymują certyfikat Doradcy ds. Zdrowienia. Kurs obejmuje 100 godzin zajęć dydaktycznych z zakresu: zasad doradztwa, umacniania i zdrowienia, praw człowieka i obywatela, ekonomii społecznej oraz nowoczesnych technologii komunikacyjnych. Podczas trwania kursu korzystają ze wsparcia psychologicznego zapewnianego przez psychoterapeutów - pracowników Instytutu. Obecnie rozpoczęła się trzecia edycja kursu (ukończyło go do dziś 55 osób). Absolwenci kursu pracują w programach wsparcia, udzielają porad i konsultacji w punktach

konsultacyjnych i ośrodkach interwencji kryzysowej. W kursie uczestniczą osoby z terenu całej Polski. Działania prowadzone w ramach kursu są objęte rozbudowanym i dobrze przygotowanym metodologicznie programem ewaluacyjnym. Jego wyniki oraz doświadczenia zgromadzone podczas trwania programu posłużą do przygotowania podręcznika prowadzenia szkoleń oraz przyczynią się do rozpowszechnienia tego rodzaju działań. Obecnie kurs ten jest jedynym tego rodzaju przedsięwzięciem przeprowadzanym przez polskie instytuty psychologii. Kurs jest realizowany przy współpracy z organizacją pozarządową - Bródnowskim Stowarzyszeniem Przyjaciół i Rodzin Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Pomost”, które jest odpowiedzialne za nabór kandydatów. Założenia i przebieg kursu, opinie jego uczestników są wykorzystywane dydaktycznie w trakcie realizacji przedmiotu „Metody wspierania osób chorujących psychicznie”.

Warto również wymienić inne przykłady współpracy pracowników Instytutu z partnerami ze środowiska lokalnego:

Urząd Miasta Warszawa (Biuro Marketingu Miasta, Centrum Komunikacji Społecznej, Biuro Pomocy i Projektów Społecznych, Biuro Administracji i Spraw Obywatelskich):

- opracowanie programu „Warszawski Zintegrowany System Leczenia i Wspierania Środowiskowego Osób z Zaburzeniami Psychicznymi” (POWR.04.01.00-IZ.00-00-002/15) we współpracy z Urzędem Miasta Warszawa (w jego ramach opracowano rozbudowaną koncepcję i wdrożenie działań mających na celu stworzenie oddziaływań wzmacniających osoby chorujące psychicznie i zapewnienie im alternatywy wobec azylowych form leczenia (dr hab. Paweł Bronowski, prof. APS; prof. dr hab. Jan Czesław Czabała; dr hab. Maryla Sawicka, prof. APS). Opracowany program jest obecnie realizowany w trzech dzielnicach Warszawy przez lecznictwo psychiatryczne i pomoc społeczną. Warto zaznaczyć, że w procesie zbierania i analizowania danych (grupy fokusowe dla osób chorujących, ich rodzin i profesjonalistów) uczestniczyli studenci kierunku psychologia;
- realizacja zajęć specjalnościowych (specjalność: Stosowana Psychologia Społeczna) we współpracy z pracownikami Urzędu Miasta Warszawy, którzy partycypują w następujących zajęciach: „Wpływ i zmiana społeczna” (dr Michał Szulawski), „Przedsiębiorczość społeczna” (mgr Mateusz Bieńkowski), „Facylitacja” (dr Karolina Ziembowicz), „Kampanie społeczne” (dr Maciej Sopyło), „Komunikacja i media” (dr Piotr Toczyski), „Ewaluacja programów społecznych” (dr Dominika Zakrzewska-Oleńska);
- realizacja zajęć „Facylitacja” polegających na odtworzeniu procesu partycypacyjnego związanego z Miejscem Aktywności Lokalnej (MAL) przy ulicy Grójecka 109 w Warszawie. Podczas zajęć studenci opracowali w podgrupach metody przeprowadzenia diagnozy partycypacyjnej. W zajęciach brali udział pracownicy Urzędu Miasta. Zajęcia odbywają się w MAL, studenci mogą zapoznać się z pracą facylatorów aktywności lokalnej. W ramach zajęć odtworzono trening partycypacyjny w metodologii World Cafe (dr Karolina Konopka);
- udział w międzyuczelnianych zajęciach: „Warszawski Akademicki Semestr Projektowy” pod patronatem Prezydenta Miasta i z udziałem Pracowników Urzędu, planowane rozpoczęcie: marzec 2020 (dr Ewa Witkowska).

Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej:

- udział w opracowaniu „Wojewódzkiego Programu Oparcia Społecznego dla osób z Zaburzeniami Psychicznymi na lata 2018 -2022” (dr hab. Paweł Bronowski, prof. APS; dr Ewa Odachowska);
- przygotowanie koncepcji i programu I i II Mazowieckiego Forum Samopomocy Osób z Doświadczeniem Kryzysu Psychicznego, (dr hab. Paweł Bronowski, prof. APS; dr Ewa Odachowska);
- przygotowanie publikacji poradnikowych „Kryzys psychologiczny dzieci i młodzieży – poradnik dla rodziców” (dr Ewa Odachowska) oraz „Kryzys psychiczny. Świadectwa” (dr hab. Paweł Bronowski, prof. APS; dr Ewa Odachowska).

Rzecznik Praw Obywatelskich:

- udział w Komisji Ekspertów ds. Zdrowia Psychicznego przy Rzeczniku Praw Obywatelskich” (dr hab. Paweł Bronowski, prof. APS);



- przygotowanie i moderowanie panelu „Ruch samopomocowy osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego” podczas I Kongresu Praw Obywatelskich w roku 2018 (dr hab. Paweł Bronowski, prof. APS; mgr Katarzyna Chotkowska – z udziałem studentów);
- przygotowanie koncepcji i kierowanie szkoleniem dla osób chorujących psychicznie „Eduktor Praw Obywatelskich” (dr hab. Paweł Bronowski, prof. APS - z udziałem studentów).

#### Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Biuro ds. Narkomanii:

- przewodniczenie Komisji Akredytacyjnej, między innymi opiniowanie projektów szkoleń psychoterapeutycznych, kandydatów na superwizorów (prof. dr hab. Jan Czesław Czabała), przygotowanie kursu szkoleniowego dla terapeutów uzależnień z Ukrainy (prof. dr hab. Jan Czesław Czabała, dr Magdalena Rowicka).

Prowadzona przez Instytut współpraca ze środowiskiem lokalnym pozwala na uzyskanie kilku ważnych efektów. Daje możliwość przełożenia wyników prowadzonych projektów naukowych oraz bogatego doświadczenia zawodowego na praktykę pracy z osobami potrzebującymi wsparcia. Jest to istotne dla jakości tego rodzaju działań, która poprawia się dzięki zaangażowaniu kadry naukowo – dydaktycznej Instytutu. Buduje to również markę samego Instytutu. Ponadto współpraca daje możliwość przetestowania efektywności opracowanych nowatorskich koncepcji (przykładami mogą być moduły ewaluacyjne w projektach: „Doradcy ds. Zdrowienia” oraz „Eduktor Praw Obywatelskich”). Informacje uzyskane z ewaluacji przyczyniają się do poprawy jakości dydaktyki i pozwalają studentom na zapoznanie się z efektami innowacyjnych działań praktycznych, również w kontekście przeprowadzonych w ich trakcie badań.

Opisując środowiskową aktywność Instytutu Psychologii warto wspomnieć jeszcze o współpracy między warszawskimi ośrodkami akademickimi i klinicznymi realizowanej w ramach Warszawskiego Międzyuczelnianego Seminarium Naukowego „Od mechanizmu psychopatologii do zmiany w psychoterapii”. Jego organizatorami są Wydział Psychologii UW, Instytut Psychologii APS, Wydział Psychologii UKSW, Wydział Psychologii Uniwersytetu SWPS, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Wydział Psychologii AEH, Instytut Psychologii PAN. W roku 2018/2019 seminaria te odbywały się w Akademii Pedagogii Specjalnej. Ich celem jest stymulacja współpracy między naukowcami, rozwijanie wiedzy i wymiana informacji oraz tworzenie opiniotwórczego i integrującego się środowiska naukowców-psychoterapeutów. Uczestnikami są psychoterapeuci zaangażowani czynnie w prowadzenie badań naukowych. Tematyka spotkań dotyczy badań w dziedzinie psychopatologii i psychoterapii, jak również szeroko rozumianych zagadnień humanistyczno-społeczno-medycznych. Obserwatorami seminariów są studenci i doktoranci, psychoterapeuci i inne osoby, które nie prowadzą badań lub nie są psychoterapeutami (koordynatorem programu z ramienia Instytutu Psychologii APS jest dr Izabela Kaźmierczak).

Do innych przedsięwzięć realizowanych w ostatnich latach we współpracy ze środowiskiem lokalnym – tym razem w związku ze specjalnością Stosowana Psychologia Społeczna - zaliczyć można przeprowadzanie zajęć „Metodyka prowadzenia warsztatów i prowadzenie szkoleń” we współpracy z Zespołem Szkół Samochodowych i Licealnych nr 2 w Warszawie. W trakcie tych zajęć przygotowywane są i realizowane projekty szkoleniowe dla uczniów I i II klasy szkoły. W nurcie psychologii społecznej mieści się również projekt „Polska na kozetce - grupy obywatelskiej refleksyjności”, który powstał między innymi z inicjatywy dr hab. Anny Zajenkowskiej, prof. APS. Polega na organizacji cyklicznych, odbywających się od 2014 roku w różnych miastach Polski otwartych, bezpłatnych warsztatów obywatelskiej refleksyjności opartych o tzw. duże grupy analityczne. Do udziału w nich zapraszane są autorytety życia publicznego. Jednym z ważnych efektów tego przedsięwzięcia są również książki: Zajenkowska, A. (2016, red.) *Polska na kozetce. Siła obywatelskiej refleksyjności*. Gdańsk: Smak Słowa; Zajenkowska, A., Levin, U. (2019, red.). *A Psychoanalytic and Socio-Cultural Exploration of a Continent: Europe on the Couch*. Warsztaty „Polska na kozetce” trzykrotnie (2017, 2018, 2019) odbywały się w APS, z udziałem studentów i pracowników.

W terminie 20 – 29.09.2019 w ramach XXIII Festiwalu Nauki jedenastu pracowników i studentów Instytutu zaprezentowało serię wykładów związanych z różnymi aspektami psychologii. Były to między innymi: „Osobowość a zaburzenia osobowości” (dr Dawid Ścigała, Katedra Psychologii Osobowości), „Nasz fascynujący mózg - jak jest zbudowany i jak działa” (dr Natalia Gawron, Katedra Psychologii Klinicznej Człowieka Dorosłego), „Dlaczego funkcjonowanie poznawcze jest tak ważne w schizofrenii?” (dr hab. Beata Hintze, Zakład Psychologii Klinicznej Człowieka Dorosłego).

Podsumowując powyższe informacje należy podkreślić, że Instytut Psychologii APS prowadzi szeroką współpracę ze środowiskiem lokalnym. Jej efekty są wykorzystywane w pracy naukowej i dydaktycznej. Za szczególnie ważny w kontekście jakości procesu dydaktycznego należy uznać bezpośredni udział studentów w prowadzonych działaniach. Daje to możliwość zaangażowania się w nowatorskie projekty i nabycie doświadczeń praktycznych. Jest to szczególnie istotne w świetle zaprezentowanych już wcześniej (Kryterium 3) opinii absolwentów kierunku, w których za szczególnie cenne dla własnego rozwoju i przygotowania do pracy zawodowej uznali zaangażowanie w praktyczną działalność psychologiczną.

## Kryterium 7. Warunki i sposoby podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku

### Rola umiędzynarodowienia procesu kształcenia w koncepcji kształcenia i planach rozwoju kierunku

W tworzeniu koncepcji kształcenia i planowaniu rozwoju jednolitych studiów magisterskich na kierunku psychologia w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie umiędzynarodowienie jest jednym z ważnych elementów. Instytut Psychologii współpracuje z licznymi zagranicznymi ośrodkami akademickimi, co w znaczący sposób pozwala doskonalić koncepcję kształcenia oraz powiązania między dydaktyką a nauką.

Umiędzynarodowienie Instytutu należy rozpatrywać w dwóch aspektach: współpracy naukowej z ośrodkami zagranicznymi, w którą zaangażowani są pracownicy Instytutu oraz stworzenia możliwości uczestniczenia w niej studentom. Współpraca – zarówno sformalizowana, w ramach programów badawczych, jak i nieformalna, wynikająca z rozległych kontaktów pracowników Instytutu z naukowcami z zagranicznych ośrodków, owocuje doskonaleniem koncepcji kształcenia, wzbogacaniem programów w poszczególnych specjalnościach i wdrażaniem innowacyjnych rozwiązań dydaktycznych.

Dobrym przykładem jest trwająca od długiego czasu współpraca z ENTER Mental Health Network. ENTER MH (*European Network for Training, Evaluation, and Research in Mental Health*) jest siecią ekspertów zrzeszających od ponad 20 lat uczelnie, instytucje i profesjonalistów zajmujących się naukowo oraz praktycznie zdrowiem psychicznym i jego promocją. Akademia Pedagogiki Specjalnej dołączyła do sieci w roku 2011, przede wszystkim dzięki prof. dr hab. Janowi Czesławowi Czabale, ówczesnemu członkowi Steering Group ENTER MH. Pracownicy Instytutu jako członkowie sieci aktywnie biorą udział w jej działaniach. Należy tu wspomnieć przede wszystkim o przygotowywaniu i realizacji wspólnych projektów badawczych (więcej informacji poniżej) organizowaniu corocznych międzynarodowych konferencji naukowych oraz publikacji artykułów naukowych. Pracownicy Instytutu wchodzi także w skład Steering Group m.in. dr hab. Katarzyna Prot-Klinger prof. APS była skarbnikiem w latach 2014-2016, aktualnie dr Lidia Zabłocka-Żytka jest sekretarzem (od 2016 roku). Współpraca z ENTER MH skutkuje także działaniami, z których korzystają studenci kierunku psychologia:

- pakiety treningowe przygotowane w ramach projektu CAMILLE są prezentowane i analizowane między innymi podczas zajęć „Promocja zdrowia psychicznego” ze studentami V roku. Jest to przykład działań wspierających zdrowie psychiczne dzieci rodziców z doświadczeniem kryzysu psychicznego;
- artykuły powstałe podczas realizacji międzynarodowych projektów oraz we współpracy z zagranicznymi partnerami w ramach sieci ENTER MH są polecane jako literatura między innymi w ramach przedmiotu „Promocja zdrowia psychicznego” (Tabak, I., Zabłocka-Żytka, L., Czabała, J., Cz. (2016). Empowering families with the experience of mental illness. A presentation of the Polish version of CAMILLE training package. *Psychiatria Polska*, 50 (4), oraz Tabak, I., Zabłocka-Żytka, L., Ryan, P. [i in.]. (2016). Needs, expectations and consequences for children growing up in a family where the parent has a mental illness. *International Journal of Mental Health Nursing*, 25(4);
- I Międzynarodowa Konferencja Metod Pomocy Psychologicznej. „Promocja zdrowia psychicznego-od teorii do praktyki”, która odbyła się w terminie 07-08.11.2019 w Akademii Pedagogiki Specjalnej. Organizatorem Konferencji był Instytut Psychologii przy współpracy z ENTER MH. Studenci psychologii mogli wziąć w niej bezpłatny udział i wysłuchać wystąpień wykładowców między innymi z Finlandii, Grecji, Francji, Bośni i Hercegowiny (członkowie ENETR MH), a także wziąć udział w warsztacie w języku angielskim, podczas którego prezentowane były wyniki projektów realizowanych w ramach ENTER MH. Prezentacje są dostępne na stronie konferencji i nadal są wykorzystywane jako materiał dydaktyczny.

Pracownicy Instytutu są zaangażowani w wielośrodkowe projekty badawcze finansowane ze środków europejskich:

- CAMILLE - *Empowerment of Children and Adolescents of Mentally Ill Parents through Training of Professionals working with children and adolescents*, finansowanie: Komisja Europejska, partnerzy: Klinikum Essen, Kliniken der Universitat Duisburg - Essen Deutschland, Synergia Nordlandssykehuset HF – Bodo, Azienda Sanitaria, Middlesex University Higher Education Corporation, University of Dundee, kierownik projektu z ramienia APS prof. dr hab. Jan Czesław Czała;
- ERICA *Stopping Child Maltreatment through Pan-European Multiprofessional Training Programme: Early Child Protection Work with Families at Risk*, 2019-2021, finansowanie: Komisja Europejska, partnerzy: University of Tampere Synergia, Policlinico di Milano, University of Duisburg-Essen, Hopital Maison Blanche, University of St. Andrews, Oxford Brookes, kierownik projektu z ramienia APS dr Lidia Zabłocka-Żytka;
- ATTUNE (*European Research Area Network on Illicit Drugs*), *Understanding Pathways to Stimulant Use Across Europe*) finansowanie: Komisja Europejska oraz Biuro ds. Narkomanii 2016-2019, partnerzy: Hamburg University, , Institute of Health and Society, Newcastle University New Castle, De Regenboog Groep, Amsterdam, Office of the Government of the Czech Republic, Charles University Prague, kierownik projektu dr Magdalena Rowicka.

Opis przykładowych projektów międzynarodowych w których uczestniczy Instytut Psychologii znajduje się w załączniku K.

W kontekście współpracy międzynarodowej należy wspomnieć również o obiecujących kontaktach Instytutu z Ukrainą. W latach 2019-2020, dzięki dofinansowaniu z Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w Instytucie zorganizowano kurs dla ukraińskich terapeutów uzależnień. W ramach tego projektu zorganizowane zostało szkolenie kadry ukraińskich pracowników naukowych i praktyków. Będą oni stanowili bazę osobową systemu kształcenia terapeutów uzależnień na Ukrainie (prof. dr hab. Jan Czesław Czała, dr Magdalena Rowicka).

Kontynuując nawiązaną podczas tego projektu współpracę, w roku 2019 i 2020, dzięki grantowi Fundacji Kirklanda, w Instytucie Psychologii staż odbyli naukowcy z lwowskich szkół wyższych. Celem ich pobytu była analiza procesu dydaktycznego (od doboru przedmiotów i tworzenia sylabusów, po aktywne metody nauczania) i naukowego. W ramach swojego pobytu uczestniczyli w zajęciach prowadzonych na kierunku psychologia, zapoznawali się ze sposobem organizacji pracy oraz wspierania badań naukowych. Odbyli również wizyty studyjne w ośrodkach współpracujących z Instytutem (Warsztat Terapii Zajęciowej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Mieszkanie Chronione) oraz wzięli udział w odbywającym się w APS spotkaniu Grupy Wsparcia Osób z Doświadczeniem Kryzysu Psychicznego Trop. Przebieg szkolenia dla terapeutów jak i stażu był bardzo korzystny. Planowane jest rozwinięcie współpracy Instytutu z Ukrainą w oparciu o kolejny grant z Fundacji Kirklanda. Umożliwi on zorganizowanie pobytu studyjnego dla interdyscyplinarnej grupy profesjonalistów z Ukrainy zaangażowanych w pracę z osobami chorującymi psychicznie. Celem będzie zaprezentowanie nowoczesnych metod wspierania tych osób oraz wizyty studyjne w warszawskich placówkach realizujących tego rodzaju działania.

Pracownicy Instytutu Psychologii biorą również aktywny udział w konferencjach i stażach w zagranicznych ośrodkach naukowych. Pozwala to na zdobywanie doświadczenia w prowadzeniu zajęć dydaktycznych dla obcojęzycznych studentów. Daje szansę lepszemu zrozumieniu funkcjonowania uczelni zagranicznych oraz oczekiwań ich studentów. Jest to pomocne w przygotowaniu zajęć, w szczególności dla studentów programu Erasmus. Zrozumienie perspektywy uczelni zagranicznej stanowi też dużą wartość w kontekście realizacji międzynarodowych projektów badawczych i aplikowania o zagraniczne granty naukowe. Współpracę międzynarodową Instytutu wspiera również, wspomniany już w wcześniej (Kryterium 3) międzynarodowy projekt „Mistrzowie Dydaktyki”.

W kontekście umiędzynarodowienia Instytutu warto również wspomnieć o stażach zagranicznych jego pracowników: trwający obecnie roczny staż dr Natalii Banasik-Jemieliak w Harvard Graduate School of Education, dwukrotne w 2018 i 2019 pobyty dr Dominiki Zakrzewskiej- Olędzkiej na University of Applied Sciences Potsdam. Dr Dominika Zakrzewska- Olędzka prowadziła zajęcia dydaktyczne

(ogólnouczelniany wykład otwarty, konwersatoria i ćwiczenia w języku angielskim). W drugim semestrze roku akademickiego 2019/2020 planowany jest wyjazd stażowy mgr Magdaleny Bartoszek na zaproszenie Uniwersytetu w Thessalonikach.

Poza międzynarodowymi projektami naukowymi i zinstytucjonalizowaną kooperacją pracownicy Instytutu współpracują regularnie z zagranicznymi ośrodkami akademickimi. Przykładowo można tu wymienić:

- Departament Psychologii Uniwersytetu w Lleidzie (Hiszpania) oraz Departament Psychologii Uniwersytetu w Turynie (dr Dawid Ścigała). Efekty tej współpracy są wykorzystywane podczas zajęć „Psychologia różnic indywidualnych” oraz w pracach Koła Naukowego Psychologii Traumatycznej;
- Uniwersytet w Tubingen. Współpraca z dr Niną Gehrer zaowocowała zorganizowaniem seminarium naukowego dotyczącego psychologicznych aspektów agresji, które odbyło się w dniach 24 i 25 września 2019 roku. na Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Brali w nim udział uczestnicy seminarium magisterskiego (dr hab. Anna Zajenkowska, prof. APS).
- David Yellin Academic College w Jerozolimie: realizacja projektu badawczego, wizyty studyjne studentów i wykładowców izraelskich, udział studentów w Szkołach Letnich UNESCO. Oranim Academic College of Education z Kiryat Tivon: wizyty studyjne wykładowców i studentów izraelskich (dr Dominika Zakrzewska Olędzka).

Warto również dodać, że w okresie 2016-2018 w skład Instytutu Psychologii wchodziła Katedra UNESCO imienia Janusza Korczaka. Powstała ona w Akademii w roku 2004. Jej celem jest wspomaganie rozwoju badań naukowych, kształcenia oraz współpracy między uczelniami wyższymi. Działalność Katedry zorientowana jest na prowadzenie interdyscyplinarnych badań oraz kooperację z innymi Katedrami o podobnym profilu merytorycznym na świecie. Katedra organizuje międzynarodowe szkoły letnie UNESCO oraz prowadzi międzynarodowe projekty badawcze. W okresie, w którym Katedra wchodziła w skład Instytutu były to:

- *"Polnisch – Deutsche wissenschaftliche Dialoge über Kinderrechte, Janusz Korczak und Migration / Polish- German academic dialogues about children's rights, Janusz Korczak and migration"*. Projekt 2016-2017, 2016-2017; partnerzy: Internationale Akademie Berlin für innovative Pädagogik, Psychologie und Ökonomie (INA) & Free University Berlin, Germany;
- *"Consultancy Services in the field of strategic foresight for children in the CEECIS region"* UNICEF (project nr LLTS – 42407605, 2016 - 2018). Project for UNICEF, koordynator projektu: ECORYS Poland; partnerzy: Polska, Holandia, Wielka Brytania oraz kraje środkowoeuropejskie oraz ze Wspólnoty Niepodległych Państw.

### **Aspekty programu studiów i jego realizacji, które służą umiędzynarodowieniu, kształcenie w językach obcych**

Umiędzynarodowienie obejmuje również studentów kierunku psychologia. Z ich punktu widzenia szczególnie ważne wydają się być trzy kwestie: zapewnienie przez Uczelnię dobrego przygotowania do uczenia się w językach obcych, udział w zajęciach w językach obcych (głównie angielskim) a także – zachęcanie do mobilności i wymiany międzynarodowej. Dbalność o dobre przygotowanie przyszłego psychologa do uczestnictwa w międzynarodowym środowisku pracy przejawia się na kilka sposobów. W programie studiów zaplanowano cztery semestry lektoratów z języka obcego oraz uwzględniono w ich programach znaczący udział języka specjalistycznego. Lektoraty prowadzone są dla studentów psychologii przez pracowników Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, będącego jednostką ogólnouczelnianą, odpowiedzialną za realizację lektoratów z języka obcego (angielski, niemiecki, rosyjski i francuski) na poziomach B2 i C1. W ramach lektoratu prowadzone są również zajęcia "English for Psychology and Pedagogy". Studium jest również autoryzowanym Centrum Egzaminacyjnym *Pearson Test of English General*. Dwoje wykładowców APS – mgr Anna Treger i dr hab. Bronisław Treger, prof. APS przygotowało specjalne podręczniki: *"English for Psychology"* oraz *"Psychology Vocabulary in Use"* wykorzystywane na zajęciach.

Studenci kierunku psychologia realizują również zajęcia z przedmiotu „Analiza tekstu naukowego” (w wymiarze 30 godzin na studiach stacjonarnych i 15 godzin na niestacjonarnych), podczas którego omawiane są teksty w języku angielskim. Również przedmioty „Praca empiryczna -1 i 2” (w sumie 60 godzin na studiach stacjonarnych i 30 na niestacjonarnych) oraz seminaria dyplomowe magisterskie (prowadzone w wymiarze 120 godzin) zakładają wykorzystanie publikacji obcojęzycznych przez studentów.

Uczelnia proponuje studentom udział we wspierającym mobilność międzynarodową programie ERASMUS+. Jest on prowadzony przez Uczelnię zgodnie z Zarządzeniem Rektora APS nr 259/15-16 z dnia 7 grudnia 2015 roku w sprawie warunków i trybu naboru studentów, absolwentów i pracowników APS do Programu Erasmus+ (ze zmianami wprowadzonymi Zarządzeniem nr 270/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 24 października 2019 roku). APS oferuje program: Socrates-Erasmus, LLP Erasmus, a obecnie Erasmus+. Studenci korzystają z wyjazdów na okres jednego semestru, z możliwością przedłużenia na drugi. Akademia podpisała umowy dwustronne z 49 uczelniami zagranicznymi, z czego 10 przeznaczonych jest wyłącznie dla studentów psychologii. W latach 2015-2020 51 studentów kierunku psychologia wzięło udział w programie Erasmus+. Opiekę nad wyjeżdżającymi studentami sprawuje uczelniany Koordynator programu. System ECTS wspiera mobilność studentów, umożliwiając rozliczenie osiągnięć studenta z okresu pobytu na innej uczelni.

Trzeba też nadmienić, że obecnie na kierunku psychologia studiuje pięcioro studentów z zagranicy (z Ukrainy i Białorusi).

Kadra Instytutu jest zaangażowana w prowadzenie zajęć w języku angielskim dla studentów przebywających w ramach programu Erasmus. Można tu wymienić między innymi: *“Psychological Testing”* oraz *“Psychological Consequences of Traumatic Events”* (dr Ewa Witkowska), *“Migration - Reintegration and Re-adaptation Strategies of Children, Youth and Families”* (dr Dominika Zakrzewska-Olędzka), *“Behavioural Addictions”* (dr Magdalena Rowicka).

## **Kryterium 8. Wsparcie studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy oraz rozwój i doskonalenie form wsparcia**

### **Dostosowania systemu wsparcia do potrzeb różnych grup studentów, w tym potrzeb studentów z niepełnosprawnością, formy wsparcia**

Wsparcie studentów kierunku psychologia odbywa się na kilku poziomach. Jest nakierowane na rozwój naukowy, osobisty oraz rozwijanie kompetencji związanych z uczestnictwem w praktycznych działaniach psychologicznych. W tym kontekście ważne jest również zapewnienie kontaktu z osobami, z którymi będą pracować po uzyskaniu dyplomu.

Wsparcie rozwoju naukowego studentów odbywa się poprzez umożliwianie im brania czynnego udziału w projektach naukowych realizowanych przez pracowników Instytutu oraz poprzez zaangażowanie w pracę studenckich kół naukowych. O udziale w projektach badawczych w Instytucie decydują kierownicy tych projektów. Proponują oni studentom zaangażowanie w realizację grantów i wspierają ich w wywiązywaniu się z tych obowiązków. Studenci uczestniczą we wszystkich etapach przygotowywania i realizacji projektów naukowych. Umiejętności te są przydatne w prowadzeniu własnych projektów (np. w ramach seminariów magisterskich). Przykładowe projekty prowadzone przez pracowników Instytutu, w realizację których zaangażowani są studenci kierunku i doktoranci:

- „Czy wroga percepcja rzeczywistości może być zmieniona? Psychologiczne czynniki redukujące wrogie atrybucje” Grant NCN Sonata (kierownik: dr hab. Anna Zajenkowska, prof. APS);
- „Wrogie atrybucje w kontekście wspólnotowości, czyli jak kontekst zmienia widzenie świata, grant APS (kierownik: dr hab. Anna Zajenkowska, prof. APS);
- „Wpływ zagrożenia tożsamości płci na dystans psychologiczny wobec osób nietypowych dla swojej płci biologicznej, NCN Miniatura 2 (kierownik: dr Karolina Konopka);
- „Wpływ poczucia kompetencji, relacyjności i autonomii na poziom motywacji wewnętrznej i poziom wykonania zadania: modyfikująca rola poczucia własnej skuteczności i nastroju, grant APS, (kierownik: dr Michał Szulawski);
- „Przywiązanie, zmienne intrapsychiczne i kontynuacja więzi a nasilenie objawów zespołu przewlekłej żałoby. Model mediacyjny”; Narodowe Centrum Nauki; Konkurs: MINIATURA 3 (kierownik: dr Marcin Sękowski). Więcej informacji zawiera załącznik C.

Do ważnych elementów wspierających rozwój naukowy i osobisty studentów kierunku psychologia należy zaliczyć również ich udział w studenckich kołach naukowych. Obecnie w Instytucie Psychologii działają cztery takie koła: Koło Naukowe Synergia, Koło Naukowe Psychoterapii i Psychologii Klinicznej APSI, Koło Psychologii Traumatycznej, Koło Naukowe Seksuologii. Działają one bardzo aktywnie, do najważniejszych ich dokonań należy zaliczyć:

- prowadzenie własnych projektów badawczych, których wyniki są prezentowane na ogólnopolskich konferencjach studenckich kół naukowych,
- organizacja, zwykle raz do roku, własnej konferencji naukowej na Uczelni. Warto tu wspomnieć o corocznej konferencji naukowej Koła Psychologii i Psychoterapii APSII „Człowiek w środowisku”. Planowana jest już 8 jej edycja, obecnie konferencja ma wymiar ogólnopolski. Jej specyfika wiąże się z dużym udziałem osób chorujących psychicznie, które występują w roli prelegentów i prowadzących sesje,
- zaangażowanie w organizację konferencji naukowych na APS takich jak Ogólnopolska Studencko-Doktorancka Konferencja Psychologiczna „Profesjonalizm to podstawa” (od 2015/2016, zrealizowane 3 edycje),
- organizowanie spotkań z psychologami – praktykami oraz ogólnouczelnianych cykli wykładowych dotyczących psychologii. Więcej informacji w załączniku E.

Studenci kierunku publikują również artykuły we współautorstwie z pracownikami Instytutu. Przykładami mogą tu być następujące publikacje: Woźniak-Prus, M., Matusiak, K. (2018). Oddziaływania wychowawcze matek i ojców a nasilenie objawów zaburzeń eksternalizacyjnych u dzieci

w wieku szkolnym. *Psychologia Wychowawcza*, 13, 39-54; Woźniak-Prus, M., Szymańska, M. (2016) Hamowanie reakcji i planowanie u dzieci w wieku 6-7 lat z wybranymi zaburzeniami rozwojowymi, *Szkoła Specjalna*, 5, 325-337; Konopka, K., Chrustowicz, M. (2019). Wpływ zagrożenia tożsamości płci na dystans społeczny wobec grup mniejszościowych. *Człowiek-Niepełnosprawność-Społeczeństwo*, 3(45), 73-90; Maciantowicz, O., Witowska, J., Zajenkowska, A., Bodecka, M., Skrzypek, M. (2017). Relacja narcyzmu wielkościowego i wrażliwego z typem popełnionego przestępstwa wśród osadzonych w polskich zakładach karnych. *Psychiatria*, 14(4), 249-254.

Również prezentowane na konferencjach naukowych referaty są przygotowywane wspólnie przez studentów i pracowników: Ciesielska, A. Zabłocka-Żytka, L. (2018): „Zdrowie psychiczne, umiejscowienie kontroli a zachowania zdrowotne osób chorujących kardiologicznie. Doniesienia wstępne”, III Krajowa Konferencja Psychologii Klinicznej, listopad 2018, Uniwersytet im. A Mickiewicza w Poznaniu; Wiśniewski, M., Zabłocka-Żytka, L. (2019): „Wybrane aspekty funkcjonowania seksualnego i psychicznego osób chorujących na choroby zapalne tkanki łącznej”, 5. Ogólnopolska Studencka Konferencja Seksuologiczna „Seksuologia XXI wieku”, 25-26 maja 2019, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu; Wyszogrodzka, M., Woźniak-Prus, M. (2018) „Prężność a wsparcie społeczne u młodzieży w wieku 15-17 lat”, poster, III Konferencja Psychologii Pozytywnej (poster otrzymał wyróżnienie).

Warto dodać, że cztery członkinie koła SCIENTIA uczestniczyły w II Ogólnopolskiej Konferencji Kół Nauk Psychologicznych PSYCHOZJUM (7-8 Czerwca 2019, Instytut Psychologii UAM, Poznań), zajmując I i III miejsce w konkursie na najlepszy poster naukowy.

Należy również wspomnieć, że w okresie objętym sprawozdaniem pięcioro studentów psychologii APS otrzymało stypendia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za znaczące osiągnięcia.

Instytut udziela również wsparcia swoim studentom w zakresie podejmowania wartościowych wolontariatów w ośrodkach pracujących na rzecz różnych grup korzystających z pomocy psychologicznej. W tym kontekście warto ponownie podkreślić znacznie Grupy Wsparcia Osób z Doświadczeniem Kryzysu Psychicznego TROP. Jak już wspomniano, działa ona na APS od roku 2013 korzystając ze wsparcia merytorycznego Instytutu. Studenci biorą udział w spotkaniach tej grupy i podejmują wolontariat na jej rzecz. Ma on zwykle formę udzielania wsparcia logistycznego oraz merytorycznego (np. pomoc w edycji i przygotowywaniu do druku biuletynu Grupy lub w przeprowadzaniu prelekcji destygmatyzacyjnych).

Studenci kierunku są zaangażowani w wspieranie placówek wsparcia środowiskowego dla osób chorujących psychicznie takich jak Środowiskowe Domy Samopomocy, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Mieszkania Chronione lub Ośrodki Wsparcia. W latach 2013/2014 i w roku 2017 we współpracy z Bródnowskim Stowarzyszeniem Przyjaciół i Rodzin Osób z Zaburzeniami Psychicznymi Pomost zorganizowano specjalne dwuetapowe szkoleniowe programy wolontariackie dla studentów psychologii. W pierwszym etapie jego uczestnicy odbywali 14 dniowe staże w różnych placówkach wsparcia dla osób chorujących psychicznie, w drugim zawarli długoterminowe umowy wolontariackie realizowane w wybranych przez studentów placówkach. W programach tych biorą udział nie tylko osoby studiujące psychologię w APS, lecz również studenci z innych warszawskich ośrodków akademickich.

Studenci uzyskują również wsparcie w mobilności międzynarodowej dzięki programowi ERASMUS+. Jest on prowadzony przez Uczelnię zgodnie z Zarządzeniem Rektora APS nr 259/15-16 z dnia 7 grudnia 2015 roku w sprawie warunków i trybu naboru studentów, absolwentów i pracowników APS do Programu Erasmus+ (ze zmianami wprowadzonymi Zarządzeniem nr 270/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 24 października 2019 roku). APS oferuje program: Socrates-Erasmus, LLP Erasmus, a obecnie Erasmus+. Studenci korzystają z wyjazdów na okres jednego semestru, z możliwością przedłużenia na drugi. Akademia podpisała umowy dwustronne z 49 uczelniami zagranicznymi, z czego 10 przeznaczonych jest wyłącznie dla studentów psychologii. Opiekę nad wyjeżdżającymi studentami sprawuje uczelniany Koordynator programu. System ECTS



wspiera mobilność studentów, umożliwiając rozliczenie osiągnięć studenta z okresu pobytu na innej uczelni. W latach objętych sprawozdaniem 51 studentów kierunku psychologia wzięło udział w programie Erasmus+.

Warto zwrócić jeszcze uwagę na wsparcie udzielane studentom w pisaniu prac dyplomowych. Od kilku już lat prace poświęcone osobom z niepełnosprawnościami (głównie z doświadczeniem choroby psychicznej) biorą udział w konkursie ogłaszanym przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych uzyskując nagrody (promotorką wszystkich nagrodzonych prac jest dr hab. Beata Hintze z Zakładu Psychologii Klinicznej Człowieka Dorosłego):

- mgr Katarzyna Frączek – I miejsce w XII edycji ogólnopolskiego konkursu na najlepszą pracę magisterską i doktorską, PFRON w 2019 roku „Zasoby oraz poczucie piętna i dyskryminacji u osób chorujących psychicznie korzystających ze środowiskowych metod wsparcia”;
- mgr Aleksandra Markiewicz – III miejsce w XII edycji ogólnopolskiego konkursu na najlepszą pracę magisterską i doktorską, PFRON w 2015 roku „Znaczenie wsparcia społecznego w radzeniu sobie ze stresem i w odczuwaniu piętna wśród kobiet chorujących przewlekłe”;
- mgr Aleksandra Gajcy – III miejsce w XI edycji ogólnopolskiego konkursu na najlepszą pracę magisterską i doktorską, PFRON w 2014 roku „Akceptacja choroby i umiejscowienie kontroli zdrowia a style radzenia sobie ze stresem u osób chorujących na schizofrenię”.

Studenci mogą wziąć udział również w konkursach organizowanych przez Akademię. W bieżącym roku akademickim w IX edycji Konkursu na najlepszą pracę dyplomową obronioną w roku akademickim 2018/2019 nagrodę Rektora Akademii otrzymał absolwent kierunku psychologia mgr Mateusz Wichowski.

W kontekście wszechstronnego wsparcia udzielanego studentom warto wspomnieć również o działającej w Uczelni Akademickiej Poradni Psychologicznej. Porad dla studentów udzielają w niej przede wszystkim psychoterapeuci będący pracownikami Instytutu. Poradnia jest dostępna również dla studentów innych kierunków studiów w APS (kieruje nią dr Lidia Zabłocka-Żytka z Katedry Psychoterapii i Poradnictwa Psychologicznego).

Studenci mogą również uzyskać profesjonalne porady prawne. Jest to możliwe dzięki Poradni Prawnej dla Studentek i Studentów Akademii Pedagogiki Specjalnej świadczącej nieodpłatne poradnictwo prawne, w szczególności osobom z niepełnosprawnościami. Pomoc udzielana jest studentkom i studentom, którzy ze względu na swoją sytuację materialną nie mogą skorzystać z odpłatnej pomocy prawnej adwokata lub radcy prawnego. Poradnictwo prawne świadczone jest przez prawników – nauczycieli akademickich zatrudnionych w Akademii, posiadających wykształcenie i umiejętności niezbędne do oferowanego poradnictwa prawnego.

Należy również dodać, że studenci psychologii ze studiów stacjonarnych i niestacjonarnych mogą skorzystać z pomocy Doradców Studentów (obecnie funkcje te sprawuje czworo pracowników Instytutu, po dwie osoby na każdą formę studiów). Zapewniają oni wsparcie informacyjne, organizacyjne (np. pomoc w wyborze starostów grup) oraz mediacje w przypadku konfliktów. Szczegółowy zakres ich obowiązków zawarty jest w Zarządzeniu nr 249/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 października 2019 roku w sprawie zakresu działalności doradców studentów na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych

Wydaje się, że studenci kierunku psychologia dobrze oceniają jakość studiów i atmosferę, jaka panuje w Instytucie. Można założyć, że wyrazem tego dobrego klimatu jest Gala Absolwentów organizowana od kilku lat przez studentów. W jej trakcie prezentowany jest program artystyczny przygotowany przez studentów, odbywa się uroczyste wręczenie pamiątkowych dyplomów dla kończących studia oraz rozdanie przez studentów nagród dla wykładowców (w autorskich, stworzonych przez studentów kategoriach). W poprzednich latach uroczystość ta była przygotowywana przez studentów studiów stacjonarnych. W roku akademickim 2018/2019 po raz pierwszy Galę Absolwentów zorganizowali również studenci studiów niestacjonarnych.

## **Sposoby informowania studentów o systemie wsparcia, w tym pomocy materialnej**

Wszelkie informacje o możliwości uzyskania wsparcia: działalności Akademickiej Poradni Psychologicznej, Poradni Prawnej dla Studentek i Studentów Akademii Pedagogiki Specjalnej, doradcach studentów, pomocy materialnej, konkursach organizowanych przez Uczelnię zainteresowani studenci znajdą na stronie internetowej APS w zakładce Studenci. O możliwości włączenia się w realizację projektów badawczych informują studentów na zajęciach kierownicy projektów.

## **Sposoby rozstrzygnięcia skarg i rozpatrywania wniosków zgłaszanych przez studentów, współpracy z samorządem studentów i organizacjami studenckimi**

Skargi i wnioski studentów w pierwszej kolejności powinny być zgłaszane do Doradcy Studentów, który w porozumieniu z Dyrekcją Instytutu lub niekiedy również Dyrektorem Studiów bądź Prorektorem ds. Kształcenia powinien podjąć działania wyjaśniające. W praktyce bywa również tak, że studenci zgłaszają skargi i wnioski bezpośrednio Dyrektorowi Instytutu, Dyrektorowi Studiów lub Prorektorowi ds. Kształcenia.

Przedstawiciele studentów – członkowie zarządu Samorządu Studentów uczestniczą w posiedzeniach uczelnianych gremiów: Senatu, różnorodnych komisji, w tym spotykającej się raz w miesiącu Komisji Kształcenia. Uczestnictwo w ich obradach daje okazję do zgłaszania wszelkich uwag dotyczących studiowania. Najlepszym sposobem wprowadzenia w życie studenckich wniosków jest modyfikacja Regulaminu studiów w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej.

Możliwość składania skarg i wniosków daje również przeprowadzana raz w każdym semestrze ankietyzacja. W zamieszczonych w systemie USOS ankietach dotyczących zajęć jest miejsce na wpisywanie komentarzy. Wyniki ankietyzacji są później przedmiotem analiz zarówno w Instytucie Psychologii, jak i na szczeblu Prorektora ds. Kształcenia.

W przypadku, gdy skargi studentów dotyczą prowadzenia zajęć możliwe jest również przeprowadzenie hospitacji w trybie interwencyjnym, zakończonej przygotowaniem protokołu z uwagami, komentarzami i zaleceniami dla prowadzącego. W przypadku rażącego naruszenia zasad prowadzenia zajęć nauczyciel niezwłocznie odsuwany jest od ich prowadzenia.

## **Zakres, poziom i skuteczności systemu obsługi administracyjnej studentów**

Obsługę administracyjną studentów zapewnia Biuro Spraw Studenckich, które działa również podczas zjazdów studentów studiów niestacjonarnych. W sytuacjach dla studentów trudnych, pracownicy Biura zawsze podejmują próby nawiązania kontaktu telefonicznego lub mailowego w celu poinformowania studenta o problemach, jak również możliwościach ich rozwiązania. Dopiero potem podejmowane są kroki formalne.

Ważną dla studentów komórką jest Sekcja Praktyk Biura Spraw Studenckich. Jest ona powołana specjalnie dla zapewnienia sprawnej obsługi studentów odbywających praktyki zawodowe. Sekcja Praktyk wspiera również opiekunów praktyk w zapewnianiu studentom możliwości odbycia praktyk i rozliczenia się z ich realizacji.

W przypadku problemów związanych z korzystaniem z systemu USOS studenci mogą zwracać się do pracowników Biura Aplikacji komputerowych. O konieczności posługiwania się systemem USOS studenci I roku są informowani podczas, organizowanego przed rozpoczęciem zajęć dydaktycznym w danym roku akademickim, Dnia Adaptacyjnego. Informacja o Dniu adaptacyjnym zamieszczana jest na stronie internetowej APS. Biuro Aplikacji Komputerowych zamieszcza na stronie głównej w USOS ważne dla studentów informacje, dotyczące: rejestracji na zajęcia fakultatywne, na zajęcia z wychowania fizycznego, seminaria dyplomowe czy też konieczności dokonania poprzez system USOS wyboru specjalności.

Obsługą administracyjną studentów zajmuje się również Biuro Pomocy Materialnej i Absolwentów. Jest to miejsce, w którym studenci mogą uzyskać wszelkie informacje na temat pomocy materialnej i stypendiów, jak również składać tam wnioski o ich przyznanie.

### **Działania informacyjne i edukacyjne dotyczących bezpieczeństwa studentów, przeciwdziałania dyskryminacji i przemocy**

Najważniejszym przedsięwzięciem związanym z kwestiami bezpieczeństwa jest realizacja przez studentów obowiązkowych przedmiotów: „Bezpieczeństwo i higiena pracy” oraz „Pierwsza pomoc przedmedyczna”. Ponadto w ramach działań ukierunkowanych na bezpieczeństwo studentów w Akademii corocznie organizowana jest ewakuacja związana z ogłoszeniem fikcyjnego alarmu pożarowego.

Z kolei działania związane z przeciwdziałaniem dyskryminacji i przemocy znalazły swój wyraz w Zarządzeniu nr 232/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 20 września 2019 roku w sprawie zasad przeciwdziałania mobbingowi i dyskryminacji w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Zasady opublikowane są na stronie internetowej APS w zakładce Studenci.

Ponadto, zgodnie z Uchwałą nr 114/2018 z dnia 21 listopada 2018 roku Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w sprawie wytycznych do projektowania programów studiów na studiach pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiach magisterskich, we wszystkich programach studiów muszą być realizowane efekty dotyczące działań antydyskryminacyjnych. W programie studiów na kierunku psychologia takie efekty realizowane są w ramach przedmiotów: „Warsztaty umiejętności interpersonalnych”, „Warsztaty umiejętności interpersonalnych - kontynuacja”, „Prawa człowieka”, „Wybrane zagadnienia prawa”.

Warto również w tym kontekście wspomnieć, że 17 maja 2019 roku, z inicjatywy pracownika Instytutu Psychologii mgr Filipa Roli, studenci kierunku psychologia i socjologia chcąc okazać wsparcie osobom, które mogą być narażone na dyskryminację oraz różne formy przemocy ze względu na orientację seksualną, zorganizowali w APS Międzynarodowy Dzień Przeciw Homofobii, Transfobii i Bifobii.

Na koniec warto zaznaczyć, że w przypadku ujawnienia postępowania uchybiającego godności studenta lub nauczyciela oraz naruszenia przepisów obowiązujących w Akademii wszczyna się postępowanie wyjaśniające, w którym uczestniczy rzecznik dyscyplinarny (Rzecznik Dyscyplinarny ds. Studentów lub Rzecznik Dyscyplinarny ds. Nauczycieli Akademickich). W uzasadnionych przypadkach sprawy są kierowane dalej do rozpatrzenia przez komisję dyscyplinarną (Komisję Dyscyplinarną ds. Studentów lub Komisję Dyscyplinarną ds. Nauczycieli Akademickich).

### **Sposoby, częstości i zakresu monitorowania, oceny i doskonalenia systemu wsparcia**

Różnorodne formy wsparcia studentów są przedmiotem cyklicznych, bo odbywających się co cztery lata, analiz prowadzonych w ramach Wewnętrznego Systemu zapewniania jakości kształcenia. Raporty zawierające diagnozę stanu obecnego i zalecenia dotyczące doskonalenia systemu wsparcia zamieszczone są na stronie internetowej APS w zakładce Kształcenie.

APS stara się również reagować na bieżąco na sugestie płynące od studentów, jak również dba o wprowadzanie w systemie wsparcia zmian związanych z modyfikacją obowiązującego prawa.

### **Wchodzenie na rynek pracy, kontynuowaniu edukacji**

Wchodzenie na rynek pracy ułatwiać powinno studentom kierunku psychologia profil ogólnoakademicki zaprojektowanie w programie studiów praktyk zawodowych. Podczas praktyk studenci mają okazję poznać miejsca pracy psychologów: warunki, jakie w nich panują, zasady postępowania, możliwości i ograniczenia związane z wykonywaniem zawodu psychologa.

Akademia oferuje możliwości kontynuowania edukacji przez absolwentów kierunku psychologia. Mogą oni z jednej strony aplikować o przyjęcie do Szkoły doktorskiej lub poszerzać swoją wiedzę,

umiejętności i kompetencje społeczne na różnego rodzaju studiach podyplomowych: doskonalących i kwalifikacyjnych. W ofercie studiów podyplomowych obecnie znajdują się: „Coaching, myślenie projektowe i tutoring w edukacji”, „Mediacja sądowa i pozasądowa”, „Poradnictwo psychologiczne i interwencja kryzysowa”, „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”, „Psychologia transportu i bezpieczeństwa ruchu drogowego”, „Socjoterapia” i - szczególnie interesujące mogą być dla absolwentów specjalności Psychologia Wspierania Rozwoju i Kształcenia – „Studia kwalifikacyjne w zakresie przygotowania pedagogicznego dla psychologów”.

W APS jest również możliwość realizowania specjalizacji z zakresu psychologii klinicznej, co może być szczególnie atrakcyjne dla absolwentów specjalności Psychologia Kliniczna.

## Kryterium 9. Publiczny dostęp do informacji o programie studiów, warunkach jego realizacji i osiągniętych rezultatach

Akademia Pedagogiki Specjalnej jako instytucja utrzymywana ze środków publicznych realizuje politykę informacyjną z uwzględnieniem zasady transparentności i pełnego dostępu do informacji wszystkich zainteresowanych. Realizacji tej polityki służy funkcjonowanie strony internetowej Uczelni, systemu USOS i IRK, wewnętrznej sieci intranetowej, pełnej otwartości na współpracę z mediami oraz zapytania złożone w trybie uzyskania informacji publicznej.

Informacje o rekrutacji, programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach są w pełni dostępne i sprofilowane zgodnie z potrzebami określonych grup odbiorców, np. aktualnych i przyszyłych studentów. I tak: zestaw efektów uczenia się na kierunku psychologia udostępniany jest kandydatom w systemie IRK oraz jest zamieszczony na stronie Akademii Pedagogiki Specjalnej (zakładka: <http://www.aps.edu.pl/rekrutacja/psychologia/>). W zakładce: Kierunki studiów i specjalności znajdują się rozbudowane informacje o prowadzonym kierunku i specjalnościach, a także o kwalifikacjach uzyskiwanych w trakcie ich realizacji.

Studenci psychologii i pracownicy Uczelni korzystają z systemu USOS, który zapewnia pełną dostępność informacji o programie studiów. W zakładkach systemu USOS dedykowanych poszczególnym przedmiotom znajdują się sylabusy zawierające szczegółowy spis efektów kształcenia oraz planowanych metod ich weryfikacji, opis przedmiotu wraz z problematyką zajęć oraz listą lektur.

Pracownicy Akademii korzystają z Intranetu APS jako bazy publikującej stanowione w Akademii prawo, opis procedur działania organów statutowych Akademii, instrukcje i druki wewnętrzne oraz rozsyłanych elektronicznie do poszczególnych pracowników newsletterów czy innych wiadomości tekstowych. W roku akademickim 2016/2017 w ramach działania Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia zorganizowany został cykl indywidualnych szkoleń z obsługi i konfigurowania elektronicznej poczty służbowej.

Wszyscy interesariusze wewnętrzni, zewnętrzni i wszyscy inni zainteresowani mogą korzystać z informacji umieszczanych na stronie internetowej uczelni posiadającej funkcjonalne zakładki ułatwiające dostęp do wybranych informacji. Uruchomiona w nowym formacie w październiku 2017 roku strona Akademii została przeorganizowana na wniosek interesariuszy wewnętrznych, którzy zasygnalizowali niedziałanie poprzedniej strony. W 2019/2020 ponownie wprowadzono zmiany na stronie Akademii wynikające ze zmiany struktury uczelni na skutek nowych zapisów Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce. W ramach tych zmian rozbudowano zakładkę Instytutu Psychologii i poprawiono jej funkcjonalność. W bieżącym roku Instytut Psychologii rozpoczął także prowadzenie strony na Facebooku (APS Instytut Psychologii), która pozwala na zamieszczanie aktualności i dzielenie się ważnymi dla społeczności akademickiej informacjami (najnowsze publikacje, konferencje, warsztaty, dokonania studentów i pracowników).

W świetle raportów Wydziałowego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia z lat 2014/2015 i 2018/2019 studenci i nauczyciele akademicki dobrze oceniają działanie USOS i poczty elektronicznej. Odpowiadając na zgłoszony w nich postulat studentów – łatwej dostępności do planu całego przebiegu studiów – plany umieszczono dodatkowo na stronie uczelni w zakładce studenci/plany studiów.

Na temat funkcjonowania polityki informacyjnej APS interesariusze wewnętrzni mogą wypowiadać się w trakcie prowadzonych badań samoewaluacyjnych, a także mogą przysyłać wszelkie uwagi, skargi, wnioski, refleksje oraz propozycje doskonalenia tejże polityki na skrzynkę kontaktową [jakość.kształcenia@aps.edu.pl](mailto:jakość.kształcenia@aps.edu.pl). O tej możliwości przypominają cyklicznie powtarzane akcje plakatowe oraz informacje na stronie internetowej Akademii.

Instytut Psychologii również przywiązuje duże znaczenie do zapewnienia dostępu do informacji o swoich działaniach. Do tego celu używany jest przede wszystkim Internet:

- regularnie aktualizowana jest strona internetowa Instytutu, która zawiera ona wszystkie niezbędne informacje charakteryzujące Instytut: aktualności, strukturę Instytutu, sylwetki naukowe i dydaktyczne pracowników, publikacje naukowe, prowadzone granty oraz inne działania, w które jest zaangażowany; <http://www.aps.edu.pl/uczelnia/instytut-psychologii>,
- regularnie aktualizowany jest profil FB Instytutu prezentujący bieżące działania, wydarzenia związane z Instytutem i kształceniem studentów oraz szeroko rozumianą psychologią (<https://www.facebook.com/APS.psychologia>),
- wydawany jest comiesięczny Biuletyn Instytutu „Wydarzenia” zapowiadający ważne z punktu widzenia studentów i pracowników wydarzenia związane z psychologią (konferencje, seminaria, szkolenia) oraz rejestr działań pracowników takich jak publikacje, uzyskane granty, wystąpienia publiczne, działalność kół naukowych. Jest on udostępniany w Internecie (<http://www.aps.edu.pl/uczelnia/instytut-psychologii/biuletyn>). Biuletyn w wersji papierowej jest również wywieszany w siedzibie Instytutu Psychologii.
- dostępne i regularnie aktualizowane są profile FB kół naukowych działających w Instytucie. Na profilu FB Instytutu udostępniane są również informacje przekazywane przez różne środowiska interesariuszy: grupy samopomocowe osób z doświadczeniem choroby psychicznej, ośrodki wsparcia, centra prowadzące politykę społeczną.

Instytut prowadzi monitoring związanych z nim stron i profili FB pod kątem ich uaktualniania, liczby odsłon i głaszanych oczekiwań użytkowników.

## **Kryterium 10. Polityka jakości, projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie, przegląd i doskonalenie programu studiów**

### **Polityka jakości, sposoby i zakres bieżącego monitorowania oraz okresowego przeglądu programu studiów i źródła informacji wykorzystywanych w tych procesach**

Zasadniczym celem budowania i skutecznego realizowania polityki jakości w APS jest systematyczne doskonalenie jakości kształcenia akademickiego. Osiągnięciu tego celu służy Wewnętrzny System Zapewniania Jakości Kształcenia (WSZJK) wprowadzony w 2010 roku Uchwałą nr 88/09-10 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 15 września. W obecnym roku akademickim, w związku ze zmianami organizacyjnymi w Uczelni (likwidacja wydziałów) konieczne było ponowne ustalenie zasad funkcjonowania i organizacji systemu. Wprowadzone zostały one w życie Zarządzeniem nr 240/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 października 2019 roku.

WSZJK obejmuje ocenę stanu rzeczy oraz stały monitoring i działania doskonalące w zakresie następujących obszarów:

- organizacji i warunków materialnych procesu kształcenia;
- planów i programów studiów w wymiarze koncepcyjnym i realizacyjnym, obejmującym prowadzenie procesu kształcenia i ocenę jego efektów;
- potencjału osób uczestniczących w procesie kształcenia, w tym jakości uprawianej przez nauczycieli akademickich nauki i dydaktyki, kompetencji pracowników administracji i obsługi zaangażowanych w proces kształcenia, potencjału studentów oraz jakości relacji społecznych;
- spójności kształcenia i uzyskiwanych kwalifikacji zawodowych z potrzebami rynku pracy, rozumianego w kategoriach dbałości o planowanie, weryfikowanie, monitorowanie efektów uczenia się i ustawiczne ulepszanie programów studiów oraz utrzymanie i podnoszenie standardów jakości.

Za koordynację WSZJK odpowiada Pełnomocnik Rektora ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia, a za realizację zadań systemu - Uczelniany Zespół ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia. Do kluczowych zadań zespołu należy:

- określanie strategii zapewniania jakości kształcenia w APS i przedstawianie jej Rektorowi;
- określenie zadań planowanych w danym roku akademickim;
- określanie formy corocznego raportu samooceny (dotyczącego w każdym kolejnym roku jednego z czterech obszarów kluczowych dla jakości kształcenia w APS);
- gromadzenie i analizowanie informacji na temat stanu jakości kształcenia w Uczelni;
- opracowanie na podstawie zebranych informacji – raportu zawierającego wnioski, wskazania i zalecenia dotyczące zapewniania jakości kształcenia oraz rekomendacji dla Rektora;
- udostępnienie wyników oraz wskazań i zaleceń społeczności APS; raporty, podawane do wiadomości publicznej w wersji elektronicznej na stronie APS w zakładce Kształcenie – Jakość Kształcenia (raporty są też corocznie przedstawiane i dyskutowane podczas zebrań Instytutów czy Senatu APS);
- sprawdzanie stopnia realizacji wskazań i zaleceń raportu oraz przedstawianie wyników kontroli Rektorowi.

W ramach WSZJK zapewniony jest nie tylko okresowy, ale również bieżący monitoring jakości kształcenia w postaci:

- przeprowadzania hospitacji zajęć, w szczególności prowadzonych przez doktorantów, młodszych lub dopiero rozpoczynających pracę nauczycieli,
- sprawozdań Doradców Studentów ze współpracy ze studentami,
- oceny ankietowej zajęć dokonywanej na koniec każdego semestru.

Plany planowych hospitacji składane są na początku semestru przez dyrektorów instytutów do Pełnomocnika Rektora ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia. Po przeprowadzeniu planowej hospitacji osoba hospitująca zobowiązana jest do sporządzenia Protokołu hospitacji. Wzór protokołu określony jest w Zarządzeniu nr 272/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 29 października 2019 roku w sprawie hospitacji zajęć dydaktycznych w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia. W protokole odnotowywane są rozmaite uwagi i obserwacje dotyczące sposobu prowadzenia zajęć oraz realizacji efektów uczenia się. Szczególną wagę mają zawarte w protokole wskazówki i zalecenia dla prowadzącego zajęcia.

Doradcy Studentów zobowiązani są do składania raz do roku do Pełnomocnika Rektora ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia sprawozdań ze współpracy ze studentami. W sprawozdaniach doradcy odnotowują problemy, z jakimi zgłaszali się studenci oraz zgłaszane przez nich postulaty.

Ankietyzacja dotycząca zrealizowanych przez studentów zajęć ma na celu poznanie opinii studentów na temat przedmiotów umieszczonych w planie studiów. Uczelniany Zespół ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia wraz z Samorządem Studentów corocznie odejmuje wysiłki, aby zachęcić studentów do wypełniania ankiet. Wyniki ankiet dostępne są dla nauczyciela prowadzącego zajęcia. Do analizy treści ankiet zobowiązani są kierownicy katedr i zakładów, dyrektorzy instytutów, Prorektor ds. Kształcenia.

### **Sposoby sprawowania nadzoru merytorycznego, organizacyjnego i administracyjnego nad kierunkiem studiów, kompetencji i zakresu odpowiedzialności osób odpowiedzialnych za kierunek**

Na poziomie Instytutu nadzór merytoryczny nad kierunkiem studiów sprawuje Dyrektor Instytutu oraz, powoływane doraźnie spośród pracowników Instytutu, zespoły: analizujące dotychczasowe programy studiów w celu zaproponowania ewentualnych zmian czy też zespoły analizujące poziom osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się. Dyskusje dotyczące merytorycznej zawartości programów studiów odbywają się również podczas zebrań zakładów i katedr, zebrań kierowników zakładów i katedr oraz zebrań Instytutu.

Za nadzór organizacyjny nad kierunkiem studiów odpowiedzialni są w największym stopniu: Wicedyrektor Instytutu (zapewnienie obsady i realizacji zajęć, przygotowanie oferty zajęć fakultatywnych, oferty seminariów dyplomowych) oraz Dyrektor Studiów, który ustala szczegółową organizację roku na kierunku psychologia (terminy realizacji kolejnych etapów procedur związanych z rejestracją na specjalności, seminaria dyplomowe, zajęcia fakultatywne, jak również terminy składania dokumentów i wykonywania czynności związanych z procesem kształcenia), dba o zamieszczanie informacji związanych z procesem kształcenia na stronie internetowej Uczelni (oferty fakultetów, seminariów dyplomowych, list zagadnień na egzamin dyplomowy itp.), na podstawie wyników rejestracji w systemie USOS podejmuje decyzje dotyczące uruchomienia zajęć fakultatywnych z oferty przedstawionej przez Instytut. Dyrektor Studiów bierze udział w pracach związanych z przygotowaniem projektów regulaminów, zarządzeń rektora i uchwał Senatu dotyczących procesu kształcenia w APS. Dyrektorzy Studiów, Wicedyrektorzy Instytutów i Prorektor ds. Kształcenia spotykają się raz w miesiącu na posiedzeniach Komisji Kształcenia, gdzie omawiane są problemy związane z realizacją studiów, jak również przedstawiane są propozycje nowych rozwiązań.

Sprawna organizacja procesu kształcenia możliwa jest dzięki wsparciu administracyjnemu. Na poziomie Instytutu jest to sekretariat Instytutu, zapewniający Dyrektorowi i Wicedyrektorowi Instytutu pomoc w pracy o charakterze biurowym oraz pośredniczący w przekazywaniu informacji i dokumentów. Na poziomie Uczelni wsparcie administracyjne zapewnia Biuro Planowania Kształcenia (przygotowanie planów zajęć na kierunku na podstawie obsady przygotowanej w Instytucie), Biuro Spraw Studenckich (podpinanie grup studentów pod konkretne zajęcia), Biuro Spraw Studenckich, Sekcja Praktyk (przygotowanie dokumentów związanych z praktykami, np. skierowań na praktyki) oraz Biuro Aplikacji Komputerowych (przygotowanie rejestracji dla studentów w systemie USOS) i Biuro



Organizacji Kształcenia (wsparcie Dyrektorów Studiów w procesie przygotowania dokumentów związanych z procesem kształcenia studentów).

W Uczelni za całość procesu kształcenia, nadzór merytoryczny i organizacyjny, jak również za zapewnienie wsparcia administracyjnego w tym procesie, ostatecznie odpowiedzialny jest Prorektor ds. Kształcenia.

### **Zasady projektowania, dokonywania zmian i zatwierdzania programu studiów, przegląd programów studiów**

Zasady projektowania, dokonywania zmian i zatwierdzania programu studiów zawarte są w Uchwale nr 114/2018 z dnia 21 listopada 2018 roku Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w sprawie wytycznych do projektowania programów studiów na studiach pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiach magisterskich oraz Uchwale nr 125/2018 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 19 grudnia 2018 roku w sprawie zmiany uchwały w sprawie wytycznych do projektowania programów studiów na studiach pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiach magisterskich.

Zawarte w nich wytyczne precyzyjnie określają formalno-merytoryczne zasady konstruowania nowych i zmieniania starych programów oraz sposób opisu (elementy składowe dokumentacji) programu studiów. Znajdują się tam regulacje dotyczące np. konieczności uwzględniania w programach studiów efektów dotyczących krytycznego korzystania ze źródeł informacyjnych, działań antydyskryminacyjnych, działań na rzecz środowisk społecznych, działań na rzecz samorozwoju i podnoszenia kultury osobistej, ochrony własności intelektualnej, a w programach studiów o profilu ogólnoakademickim dodatkowo efekty z zakresu analizy tekstów naukowych, pisarstwa akademickiego, metodologii badań. Są też ustalenia odnoszące się do maksymalnej liczby godzin kontaktowych w semestrze i ogólnej liczba godzin kontaktowych realizowanych na danym poziomie i w danej formie studiów, jak również spis przedmiotów realizowanych na wszystkich kierunkach w APS (z określeniem wymiaru godzinowego i liczby ECTS oraz formy zajęć).

Prace nad tworzeniem programu studiów przebiegają następująco:

1. Spośród pracowników Instytutu powoływane jest zespół, którego głównym zadaniem jest określenie merytorycznej zawartości programu studiów oraz ustalenie planów studiów dla formy stacjonarnej i niestacjonarnej. Zespoły powoływane są przez Rektora (do roku 2019 po konsultacji z Dziekanem Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych). Zespół analizuje zawartość merytoryczną programu z punktu widzenia: nowych trendów i osiągnięć w rozwoju nauki, zgłaszanych przez studentów oczekiwań oraz potrzeby doskonalenia ich kompetencji (interesariuszy wewnętrznych), potrzeby odpowiedzi na sugestie zgłaszane przez rynek pracy, przede wszystkim od opiekunów praktyk w uczelni i opiekunów w miejscu odbywania praktyk (interesariuszy zewnętrznych). Jeśli propozycje programowe, związane są z otwieraniem nowych ścieżek kształcenia specjalnościowego, może je wnieść jednostka, zespół bądź nauczyciel akademicki poprzez zgłoszenie jej do Rektora wraz z uzasadnieniem oraz udokumentowaniem potrzeby dokonania zmiany. Ostateczną decyzję w sprawie utworzenia specjalności na kierunku studiów podejmuje Senat APS.
2. Wersję programu studiów, wypracowaną przez instytutowy zespół, analizuje pod względem formalnym Dyrektor Studiów. W szczególności sprawdza zgodność programu z wytycznymi zawartymi w Uchwale Senatu. Na tym etapie Dyrektor Studiów może liczyć na administracyjne wsparcie Biura Organizacji Kształcenia.
3. Wersja programu studiów uznana przez Dyrektora Studiów na tym etapie za ostateczna kierowana jest do zaopiniowania przez senacką Komisję Kształcenia i Spraw Studenckich. Komisja formułuje również uwagi i zalecenia mające na celu udoskonalenie projektu programu. Zespół merytoryczny powołany w Instytucie jest zobligowany do wprowadzenia zmian zgodnie ze wskazówkami Komisji.

4. Program studiów w jego ostatecznej postaci zatwierdza Senat APS. Uchwały Senatu w sprawie programów studiów realizowanych od kolejnego roku akademickiego, w tym ich zmiany, powinny być podejmowane nie później niż w lutym roku akademickiego poprzedzającego wprowadzanie zmian.

#### **Ocena osiągnięcia efektów uczenia się przez studentów ocenianego kierunku, przydatność efektów uczenia się na rynku pracy lub w dalszej edukacji i wykorzystania wyników tej oceny w doskonaleniu programu studiów**

Ocena osiągnięcia efektów uczenia się dokonywana jest przez nauczycieli akademickich w czasie trwania i na koniec zajęć dydaktycznych uwzględnionych w programach studiów, a kończących się zaliczeniem, zaliczeniem z oceną bądź egzaminem. Nauczyciele akademicy oceniają wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne studentów w sześciostopniowej skali ocen (ocena niedostateczna, dostateczna, dostateczna plus, dobra, dobra plus, bardzo dobra) oraz w dwustopniowej skali zaliczeń (niezaliczone, zaliczone). Podstawą oceny jest precyzyjnie opisany w sylabusie sposób i kryteria dokonywania oceny osiągniętych efektów uczenia się oraz dokonanie tej oceny w oparciu o wskazane kryteria. Najczęściej wykorzystywane przez nauczycieli nie kierunku psychologia sposoby weryfikacji zdobytej wiedzy i umiejętności podczas seminariów, ćwiczeń, warsztatów to: kolokwia, prace pisemne, prezentacje, referaty, analizy przypadków. W przypadku wykładu sposobem weryfikacji efektów uczenia się jest egzamin w formie pisemnej (testy z pytaniami zamkniętymi i/lub otwartymi) lub egzamin w formie ustnej.

Warto zwrócić również uwagę na proces weryfikacji efektów uczenia się uzyskanych w wyniku odbycia praktyk. Student, odbywając praktyki, według Regulaminu Praktyk Studenckich, wprowadzonego Zarządzeniem nr 245/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 października 2019 roku, ma dwóch opiekunów praktyk – uczelnianego oraz opiekuna w miejscu praktyki. Obydwaj są odpowiedzialni za przeprowadzenie praktyk według ustalonych w Regulaminie zasad. Podstawą zaliczenia praktyki przez uczelnianego opiekuna praktyk jest stwierdzenie osiągnięcia efektów uczenia się przez opiekuna praktyk w placówce.

Ostatnim etapem weryfikacji efektów uczenia się jest proces dyplomowania. Standard pracy dyplomowej określa Regulamin seminariów dyplomowych i uzyskiwania tytułu zawodowego w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej przyjęty Uchwałą nr 279/2020 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 29 stycznia 2020 roku. Zapisy Regulaminu wspierają dążenie Uczelni do zapewnienia wysokiej jakości prac dyplomowych i egzaminów dyplomowych. Podnoszeniu jakości prac dyplomowych służy opieka promotorska, obecnie sprawowana nad mniejszą liczbą dyplomantów. Elementem działań związanych z zapewnieniem wysokiej jakości prac jest również procedura sprawdzania oryginalności tekstu, obecnie z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego. Pozytywny wynik sprawdzenia pracy z wykorzystaniem tego programu jest warunkiem zaliczenia przez promotora ostatniej części seminarium dyplomowego.

Prace dyplomowe studentów wprowadzane są przez studenta, i potem przechowywane, w Archiwum Prac Dyplomowych (APD). System APD wykorzystywany jest także w procesie recenzowania pracy (recenzje sporządzane są i przechowywane z wykorzystaniem tego systemu). Każda praca jest recenzowana przez promotora i recenzenta.

Zwieńczeniem procesu kształcenia i ostatecznym potwierdzeniem osiągnięcia efektów uczenia się jest egzamin dyplomowy. Student przygotowuje się do egzaminu dyplomowego znając listę zagadnień kierunkowych i specjalnościowych (dostępnych na stronie internetowej Uczelni w zakładce Studenci). Podczas egzaminu student odpowiada na cztery pytania: związane z wylosowanym przez siebie zagadnieniem kierunkowym, związane z wylosowanym przez siebie zagadnieniem specjalnościowym oraz związane z jego pracą dyplomową - zadane przez kolejno przez promotora i recenzenta.

W roku akademickim 2016/2017 problematyka jakości prac dyplomowych i procedury dyplomowania stała się celem raportu samooceny Wydziałowego Systemu Zapewniania Jakości, a wnioski wzbudziły

dyskusje na Radzie (nieistniejącego od tego roku akademickiego) Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych i na poświęconych jakości kształcenia comiesięcznych spotkaniach z Dyrektorami Instytutów.

Niezależnie od tego, przez lata, aż do poprzedniego roku akademickiego, powoływano w Instytucie Psychologii Zespół ds. analizy poziomu osiągania zakładanych efektów kształcenia, którego zadaniem była analiza realizacji założonych efektów uczenia się w zakresie: prowadzonych zajęć, praktyk studenckich, prac dyplomowych, egzaminów dyplomowych, jak również pobieranych przez studentów stypendiów za osiągnięcia naukowe, artystyczne, sportowe oraz za wysoką średnią ocen. Zespół każdorazowo przeprowadza całościową analizę wyników we wszystkich omawianych kategoriach oraz na podstawie ujednoliconej metodologii porównawczej wydawał zalecenia i rekomendacje, które były i są podstawą do wdrożenia zmian w latach kolejnych w celu zapewnienia jak najwyższych standardów nauczania oraz efektywnej realizacji zakładanych efektów uczenia się. Jedynie w obecnym roku akademickim, w związku z przekształceniami struktury Uczelni, taki raport jest w trakcie przygotowywania.

### **Zakres, formy udziału i wpływ interesariuszy wewnętrznych, w tym studentów, i interesariuszy zewnętrznych na doskonalenie i realizację programu studiów**

Proces kształcenia na kierunku psychologia zakłada stałe bezpośrednie uczestnictwo w nim interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych. W ujęciu systemowym doskonalenie planowania i realizacji programów kształcenia skupione jest na następujących działaniach i interesariuszach:

#### **1. Uwzględnianie opinii studentów**

Student ma prawo wyrazić opinię na temat realizowanych przez niego zajęć prowadzonych przez konkretnego wykładowcę, poprzez semestralne ankiety ewaluacyjne, wypełniane drogą internetową, z zachowaniem dobrowolności i anonimowości. W 2018/2019 roku wprowadzono udogodnienie w postaci aplikacji USOS na smartfony, która umożliwia szybki dostęp do ankiet ewaluacyjnych. Wyniki ankiet są poufne i dostępne dla ocenianego nauczyciela, dyrektora instytutu, bezpośredniego przełożonego (kierownika katedry, zakładu). Uchwała nr 90/14-15 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 15 października 2014 roku w sprawie zasad dokonywania oceny zajęć dydaktycznych obowiązuje dyrektorów instytutów oraz kierowników podległych im jednostek do systematycznego analizowania wyników studenckiej oceny zajęć i informowania Prorektora ds. kształcenia o działaniach w związku z nimi podejmowanych. Informacje na temat osiągnięć kadry, także jej jakości pracy dydaktycznej, brane są pod uwagę w systemie nagradzania (Uchwała nr 154/15-16 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 16 marca 2016 roku w sprawie przyjęcia Regulaminu przyznawania nagród rektora dla nauczycieli akademickich Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej). Oceny studentów stanowią podstawę ogłaszanego co roku rankingu zajęć najlepiej ocenianych przez studentów. Najlepiej ocenieni nauczyciele otrzymują od studentów statuetki Sów na Święcie Uczelni. Negatywne oceny studentów skutkują interwencjami kierowników katedr i zakładów. Zbiorcze raporty dotyczące tych ocen są publikowane na stronie internetowej Akademii w zakładce Kształcenie - Jakość kształcenia.

Nadto prowadzone co roku w cyklu czteroletnim badania samoewaluacyjne za każdym razem dotyczą zbierania opinii studentów skupionych na analizowanych obszarach, tj.: jakość procesu dydaktycznego i oceny jego efektów – raport z roku akademickiego 2012/2013 i 2016/2017; jakość przygotowania zawodowego i dostosowania kwalifikacji do potrzeb rynku pracy – raport z roku akademickiego 2013/2014 i 2017/2018, jakość kadry naukowo-dydaktycznej, administracyjnej i studentów – raport z roku akademickiego 2010/2011, 2014/2015 i 2019/2020 (w przygotowaniu); jakość bazy materialnej, warunków kształcenia oraz działania systemu USOS – raport z roku akademickiego 2010/2011 i 2014/2015 i 2018/2019.

Aktywnie działającym w obszarze współpracy dla podnoszenia jakości kształcenia organem Samorządu Studentów jest Zarząd. Studenci pracujący w samorządzie studenckim są członkami

zespołów jakościowych działających w Uczelni, uczestniczą w pracach przygotowujących i opiniujących wszelkie rozwiązania systemowe wprowadzane w APS. Są oni sygnalistami wszelkich nieprawidłowych zachowań obserwowanych w obsłudze i realizacji procesu kształcenia.

Zdanie studentów jest motorem do podejmowania konkretnych inicjatyw, np.: zainstalowanie ciemniejszych rolet w salach wykładowych, otwarcie sal wykładowych w czasie przerwy, zmiana firmy prowadzącej bar studencki, strefa malucha, pokój dla matki z dzieckiem, zmiany w regulaminie studiów, praktyk czy seminariów dyplomowych, usprawnianie systemu elektronicznej komunikacji w Akademii – poczty, USOS, platformy e-learningowej, informatory, prace nad aplikacją na smartfony, zrezygnowanie ze współpracy ze źle ocenianymi nauczycielami, zmiana formy realizowanych zajęć, itd.

## 2. Uwzględnianie opinii nauczycieli akademickich i pracowników administracji w Akademii

Prowadzone co roku w cyklu czteroletnim wyżej wspomniane badania samoewaluacyjne za każdym razem dotyczą zbierania opinii nauczycieli akademickich i często pracowników administracji. Zdanie pracowników akademii skutkuje podejmowaniem konkretnych działań, np.: zainstalowanie ciemniejszych rolet w salach wykładowych, zmiany w regulaminie studiów, praktyk czy seminariów dyplomowych, usprawnianie systemu przepływu informacji, w tym elektronicznej komunikacji w Akademii – poczty, USOS, platformy e-learningowej, informatory, newslettery, wprowadzenie aplikacji USOS na smartfony, uruchamianie szkoleń i seminariów tematycznych itp.

## 3. Uwzględnianie opinii pracodawców

Kształcenie na kierunku psychologia zakłada stałe uczestnictwo w nim interesariuszy zewnętrznych w osobach opiekunów praktyk w miejscach ich odbywania, kierowników i personelu instytucji partnerskich. Ich opinie o kompetencjach posiadanych przez studentów oraz o programie studiów wyrażane w czasie szkoleń, konferencji i spotkań roboczych są systematycznie zbierane i uwzględniane w projektowaniu i realizacji programów studiów.

W ramach działań wewnętrznego systemu zapewniania jakości problem praktyk i przygotowania do rynku pracy poddany był bardziej szczegółowym badaniom omawianym w raporcie samooceny z roku 2013/2014. W 2017/2018 roku analizy i raportowanie dotyczą także związku rynku pracy z kształceniem w APS. Zagadnienie omawiane było w optyce absolwentów Akademii oraz raportów dotyczących losów absolwentów generowanych przez zusowski system ELA.

Rekomendacje obu raportów zostały uwzględniane w nowej koncepcji organizowania praktyk studenckich i współpracy z pracodawcami i środowiskiem społecznym (zawiera je również obecnie obowiązujący Regulamin Praktyk Studenckich przyjęty Zarządzeniem nr 245/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 października 2019 roku).

## 4. Działania doskonaląco-kontrolne podnoszące jakość i dyscyplinę zajęć

W Instytucie Psychologii przeprowadzane są cyklicznie, planowane na początku roku akademickiego i realizowane w ciągu jego trwania, hospitacje zajęć dydaktycznych. Szczególną wagę przywiązuje się do hospitacji zajęć prowadzonych przez młodszych pracowników naukowo-dydaktycznych, doktorantów i pracowników realizujących zajęcia w trybie prac zleconych. Nadto przeprowadzane są hospitacje koleżeńskie, które są okazją dla nauczyciela akademickiego do zasięgnięcia zewnętrznej opinii doświadczonego kolegi na temat swojego warsztatu dydaktycznego.

Przynajmniej raz w roku akademickim przeprowadzane są audyty odbywania się zajęć dydaktycznych oraz sprawdzające studencką frekwencję. Losowo wybrany, a utrzymywany w tajemnicy termin audytu umożliwia rzetelne sprawdzenie obecności na zajęciach tak nauczycieli akademickich, jak i studentów czy słuchaczy studiów podyplomowych. Sprawozdania z audytu przedstawiane były na Radach Wydziału (obecnie na posiedzeniach Senatu); w sytuacjach wymagających wyjaśnień podejmowane są interwencje Dyrektora, a wykładowcy zobowiązani są do złożenia pisemnego wyjaśnienia absencji.

Organizowane są także działania szkoleniowe z przedstawicielami instytucji zewnętrznych, których celem jest podnoszenie jakości dydaktyki akademickiej oraz wyzwalania aktywnego uczestnictwa studentów w procesie kształcenia. W roku 2018/2019 pracownicy Instytutu wzięli udział w wyjazdach sesyjnych w ramach programu MNiSW „Mistrzowie Dydaktyki”. Wyjazdy miały na celu podniesienie kompetencji dydaktycznych kadry i wprowadzenie zindywidualizowanego sposobu nauczania w postaci tutoring. Szkolenia trwające 5-10 dni odbywały się na najlepszych uczelniach europejskich (np. University of London). Po szkoleniu dydaktycy mieli za zadanie odbyć przynajmniej 100 godzin zajęć stosując metodę tutoring, w ramach trwania programu, a po zakończeniu programu kontynuować działania przez kolejne lata.

Informacje na temat funkcjonowania Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia, podejmowanych działań i ich efektów, publikowane są na stronie internetowej APS (zakładka: Jakość Kształcenia). Tam też zgłaszane są uwagi i postulaty dotyczące podnoszenia jakości kształcenia. W roku akademickim 2014/2015 odbywały się comiesięczne spotkania projakościowe, na których dyskutowano różne problemy zgłaszane na bieżąco (w dokumentacji Uczelnianego Zespołu ds. Jakości Kształcenia). Od roku 2015/2016 dostępna jest stała elektroniczna skrzynka kontaktowa. Od roku 2016/2017 odbywają się comiesięczne spotkania projakościowe z przedstawicielami Instytutów, gdzie dyskutowane są wszelkie problemy kształcenia i poszukiwane są ich rozwiązania systemowe. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia wzmacnia dodatkowo: systematyczność i cykliczność analiz wybranych obszarów badań, harmonijne wpisywanie się działań systemu w organizację pracy na wydziale oraz jego „oddolność”, czyli angażowanie środowiska akademickiego nauczycieli akademickich i studentów, wynikające z namacalności działań naprawczych.

#### **Sposoby wykorzystania wyników zewnętrznych ocen jakości kształcenia i sformułowanych zaleceń w doskonaleniu programu studiów na ocenianym kierunku**

Na podstawie zaleceń Polskiej Komisji Akredytacyjnej podjęto działania mające na celu poprawę jakości kształcenia na kierunku psychologia. Dotyczyły one sytuacji lokalowej i infrastruktury, procesu dyplomowania oraz awansu zawodowego w grupie adiunktów. Pozyskano nowe pomieszczenia dla Instytutu i doposażono instytutowe pracownie. Zasadnicza poprawa sytuacji nastąpi jednak po powstaniu nowego budynku (rozpoczęcie budowy przewidywane na rok 2020). W budynku tym, zgodnie z zapotrzebowaniem zgłoszonym przez Instytut w fazie projektowania, znajdą się pomieszczenia dostosowane do specyfiki prowadzenia zajęć psychologicznych (między innymi sale do obserwacji, nowe pomieszczenia dla Pracowni). Podjęto również działania dotyczące procesu dyplomowania: opracowano nowe standardy pisania prac dyplomowych, określono zasady promowania prac przez osoby w stopniu doktora oraz uruchomiono w Uczelni jednolity system APD. W ostatnich latach obserwujemy również przyspieszenie uzyskiwania stopnia doktora habilitowanego – uzyskały go 3 osoby, wnioski dwóch kolejnych znajdują się w procedurze oceny.

## Część II. Perspektywy rozwoju kierunku studiów

Analiza SWOT programu studiów na ocenianym kierunku i jego realizacji, z uwzględnieniem szczegółowych kryteriów oceny programowej

	POZYTYWNE	NEGATYWNE
Czynniki wewnętrzne	<p><b>Mocne strony</b></p> <p><b>1. Kompetentny zespół</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- duże doświadczenie kliniczne, dydaktyczne oraz naukowe</li> <li>- liczna grupa pracowników nastawionych na rozwój naukowy</li> <li>- dobra atmosfera do współpracy w zespole Instytutu</li> <li>- dobra komunikacja wewnątrz zespołu (m.in. Biuletyn, profil FB)</li> </ul> <p><b>2. Rozwój Instytutu</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wzrastająca liczba wysokopunktowanych publikacji</li> <li>- wzrastająca liczba uzyskiwanych grantów</li> <li>- aktywność zespołów badawczych</li> <li>- podnoszenie kompetencji dydaktycznych</li> <li>- rosnący udział studentów w projektach naukowych Instytutu</li> </ul> <p><b>3. Intensywna współpraca międzynarodowa i ze środowiskiem lokalnym</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- długoletnie wsparcie Instytutu dla środowiska osób chorujących psychicznie</li> <li>- zaangażowanie eksperckie pracowników Instytutu</li> <li>- udział w wielośrodkowych międzynarodowych zespołach badawczych</li> <li>- wprowadzanie nowatorskich rozwiązań w pracy z osobami korzystającymi z pomocy psychologicznej we współpracy z interesariuszami zewnętrznymi</li> <li>- rozwijające się nowe kontakty z ośrodkami zagranicznymi</li> <li>- aktywność wolontariacka studentów</li> </ul> <p><b>4. Utworzenie studiów doktoranckich i szkoły doktorskiej</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- dla wyróżniających się absolwentów możliwość kształcenia na studiach III stopnia</li> <li>- powiększenie udziału studentów w projektach naukowych</li> </ul> <p><b>5. Poszerzenie oferty kształcenia podyplomowego</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- studia podyplomowe skierowane do psychologów specjalizujących się w psychologii klinicznej oraz profesjonalistów doskonalących umiejętności psychologiczne</li> </ul>	<p><b>Słabe strony</b></p> <p><b>1. Ograniczenia w infrastrukturze i bazie lokalowej</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- zbyt mało pomieszczeń dostępnych dla pracowników Instytutu.</li> <li>- braki w wyposażeniu (komputery, sprzęt biurowy)</li> <li>- brak specjalistycznych sal do zajęć (sale obserwacyjne, sale na warsztaty psychologiczne)</li> </ul> <p><b>2. Niedostateczna mobilność międzynarodowa kadry i studentów</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- mimo ewidentnych postępów w tym zakresie, gotowość do podejmowania aktywności międzynarodowej zarówno po stronie studentów i jak i kadry Instytutu nie jest satysfakcjonująca</li> </ul> <p><b>3. Nadmierne obciążenie dydaktyczne pracowników</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- duża liczba godzin zajęć ze studentami</li> <li>- zbyt duże grupy studenckie</li> </ul> <p><b>4. Nadmierne obciążenie obowiązkami pracowników administracji Uczelni skutkujące nie w pełni satysfakcjonującym wsparciem kadry Instytutu</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- coraz większy zakres obowiązków pracowników administracji (związanych między innymi z zewnętrznymi zmianami prawnymi) skutkuje niedostatecznym wsparciem działań kadry Instytutu np. w zakresie obsługi realizowanych grantów</li> </ul>

<b>Czynniki zewnętrzne</b>	<p><b>Szanse</b></p> <p><b>1. Budowa nowego obiektu dla APS</b> - nowy budynek D (budowa rozpoczyna się w roku 2020) i dostęp do nowych pomieszczeń dla Instytutu rozwiąże problem nadmiernego zagęszczenia pracowników Instytutu oraz pozyskania sal specjalistycznych</p> <p><b>2. Zapotrzebowanie na psychologów na rynku pracy</b> - zapotrzebowanie na psychologów o różnych specjalnościach utrzymuje się na wysokim poziomie</p> <p><b>3. Współpraca z przedstawicielami innych dyscyplin naukowych obecnych w APS</b> - pogłębiają się kontakty i kooperacja z przedstawicielami dyscypliny pedagogika, socjologia, filozofia</p> <p><b>4. Rozwijająca się współpraca z ośrodkami zewnętrznymi, w tym zagranicznymi</b> - pozwoli to na stworzenie nowych możliwości w zakresie prowadzenia badań naukowych oraz wzbogacenia oferty dydaktycznej</p>	<p><b>Zagrożenia</b></p> <p><b>1. Zmiany prawne – niedopracowana Ustawa Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce</b> - zmieniające się warunki prawne - zbyt krótki okres przygotowawczy do ewaluacji Uczelni - niejasności co do finansowania Uczelni</p> <p><b>2. Niesatysfakcjonujące wynagrodzenia demotywujące pracowników</b> - w wielu przypadkach zmusza to do podejmowania dodatkowego zaangażowania zawodowego</p> <p><b>3. Niż demograficzny</b> - może to skutkować zmniejszeniem się liczby osób chętnych do podejmowania studiów (zwłaszcza w trybie niestacjonarnym)</p> <p><b>4. Brak klarownych przepisów regulujących zawód psychologa</b> - skutkuje to problemami na rynku pracy, brakiem jasnych kryteriów podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz obniżaniem prestiżu zawodu psychologa</p>

Pieczęć uczelni

*dr hab. Paweł Bronowski, prof. APS*

*prof. dr hab. Stefan Kwiatkowski*

.....

(podpis Kierownika jednostki)

.....

(podpis Rektora)

Warszawa, dnia 04.03.2020 r.